De Rechtspraak

Jaarverslag Rechtspraak 2013

de Rechtspraak

Inhoudsopgave

Leeswijzer 3

Voorwoord 4

1 Wetgeving krijgt niet de zorg die ze verdient 5

2 Ervaringen uit de praktijk 9

3 Leesverslag 19

1 **Herziening gerechtelijke kaart** 23

2 **Manifest** 29

3 **Tot besluit** 30

4 Cijfers 30

4 **Instroomontwikkeling** 31

5 **Productieverdeling** 36

6 **Productie- en werkvoorraadontwikkeling** 37

7 **Productiviteitsontwikkeling en afgehandelde zaken ten opzichte van de afspraken** 42

8 **Kwaliteitsnormen** 46

9 **Doorlooptijden** 49

10 **Mediation** 62

11 **Wraking en klachten** 63

5 Financiën, Jaarrekening 2013 Rechtspraak 66

Leeswijzer

De Rechtspraak maakt dit Jaarverslag op basis van artikel 104 van de Wet op de rechterlijke organisatie en het wordt aan de minister van Veiligheid en Justitie aangeboden die het onverwijld verstuurt aan de leden van de Staten-Generaal.

Wij bieden u op www.jaarverslagrechtspraak.nl bovendien de mogelijkheid snel en eenvoudig door het jaarverslag te navigeren, te zoeken naar onderwerpen die voor u van bijzonder belang zijn en een eigen selectie te maken van de onderdelen die u wilt lezen of bewaren.

Voorwoord

Hierbij bied ik u met trots het Jaarverslag van de Rechtspraak over het jaar 2013 aan. Er is dit jaar veel veranderd. In januari werd de Wet herziening gerechtelijke kaart van kracht, die het aantal rechtbanken en hoven terugbracht. Uiteraard had dit gevolgen voor de dagelijkse gang van zaken. Ook werd er in 2013 nog volop gediscussieerd over het manifest van raadsheren dat in december 2012 verscheen. De kritische signalen zijn in alle gerechten en met alle besturen besproken.

Het jaarverslag gaat onvermijdelijk over cijfers. Uit die cijfers blijkt dat vorig jaar, voor het eerst sinds 2009, weer meer zaken werden aangemeld: 1.766.840 om precies te zijn, een stijging van 3 procent ten opzichte van 2012. Afgehandeld werden ruim 1,7 miljoen zaken, een groei van 2 procent vergeleken met het jaar daarvoor.

Iedereen die bij de Rechtspraak werkt, heeft hieraan zijn of haar steentje bijgedragen en mag trots zijn op de behaalde resultaten. Behalve de cijfers laten we in dit Jaarverslag ook de mensen achter de cijfers zien. Ik nodig u van harte uit kennis te nemen van de prestaties van de Rechtspraak, de derde staatsmacht.

mr. Frits Bakker
voorzitter Raad voor de rechtspraak

1

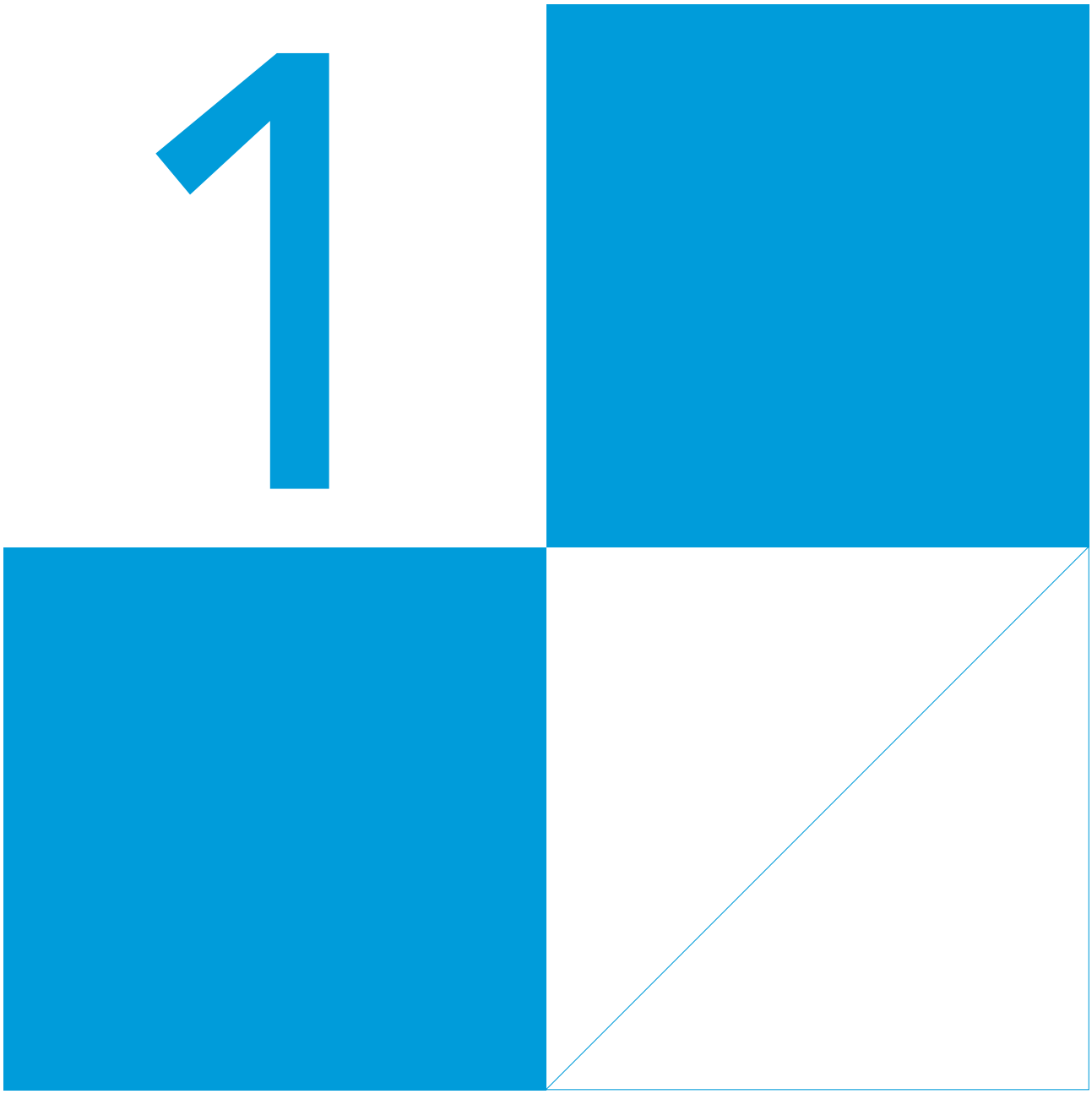

Wetgeving krijgt niet de zorg die ze verdient

Anno 2013 heeft de wetgever haast; de samenleving eist daadkracht. Maar de waan van de dag verhoudt zich lang niet altijd met het delicate proces van wetgeving.

Het is de wettelijke taak van de Raad voor de rechtspraak om – na overleg met de gerechten – regering en parlement te adviseren over wets- en beleidsvoorstellen die gevolgen hebben voor de rechtspleging. De Raad kijkt bij het opstellen van zijn adviezen onder meer naar de organisatorische en financiële gevolgen voor de gerechten. Immers, als er taken bijkomen, moeten de gerechten zich daarop kunnen voorbereiden en moet de Rechtspraak de nodige middelen krijgen. Maar daar blijft het niet bij. Ook inhoudelijk worden wetsvoorstellen langs de liniaal gelegd. Maken tekst en toelichting wel voldoende duidelijk wat van de rechter wordt verwacht? Is het wetsvoorstel in overeenstemming met de algemeen aanvaarde regels en waarden van onze rechtsstaat? En ten slotte: is het wetsvoorstel ook effectief? Worden de beleidsdoelen van de wetgever door het voorstel werkelijk – en op de beste manier – gerealiseerd? Uiteraard blijft de rechter bij deze toetsing uit het politieke vaarwater.

Normen en waarden

Een rechtsstaat is er niet van de ene op de andere dag. We vieren dit jaar het tweehonderdjarig bestaan van de grondwet. In die twee eeuwen – en de daaraan voorafgaande jaren vanaf 1568, het begin van de 80-jarige oorlog – is heel geleidelijk de democratische rechtsstaat ontstaan die wij nu als vanzelfsprekend beschouwen. Gelijke behandeling, kunnen zeggen wat je vindt en alleen van je vrijheid beroofd kunnen worden als de rechter dat heeft beslist, zijn voorbeelden van onze rechtsstatelijke normen en waarden. Die zijn bepalend bij het opstellen van wetten. Onze wetboeken zijn als het ware een spiegel van die normen en waarden.

Wetgeving is, net als het ontstaan van de rechtsstaat, een kwestie van lange adem, die zich slecht verdraagt met de waan van de dag. Voordat een politieke mening zich heeft vertaald in wetgeving, is zomaar een aantal jaren verstreken. Het maken van een wetsvoorstel door een ministerie of parlementariër kost tijd, net als de advisering door de Raad van State en in voorkomende gevallen door de Raad voor de rechtspraak.

Ook de behandeling van wetsvoorstellen in de beide Kamers van het parlement is niet van vandaag op morgen afgerond.

En als een wet eenmaal in het wetboek staat, duurt het nog geruime tijd voordat die zich in de samenleving heeft ‘gezet’. Regels zijn alleen effectief als zij goed kunnen worden gehandhaafd. De praktijk leert dat het vaak niet lukt om het veelvormige palet aan praktijksituaties even snel in nieuwe regels te vatten. Vaak zijn daar opeenvolgende rechterlijke uitspraken voor nodig, soms ook in hoger beroep. De Raad pleit er daarom voor nieuwe wetten een kans te geven en deze niet snel te wijzigen of vervangen.

Rechtsstatelijk perspectief

Rechters en politici kijken verschillend tegen wetgeving aan. Een politicus is gekozen op basis van zijn verkiezingsprogramma, waarin problemen worden gesignaleerd en oplossingen aangedragen. Eenmaal aan de macht wil de politicus – terecht, daar is hij voor gekozen – de door hem benoemde problemen oplossen. Wie niet snel met resul-

taten komt, loopt de kans dat de media en het publiek hem brandmerken als krachteloos of – erger nog – als iemand die niet doet wat hij zegt. Wetgeving speelt daarbij vaak een belangrijke rol; met wetsvoorstellen laat een bewindspersoon of parlementariër zien dat hij en zijn partij doen wat hun kiezers verwachten. De politicus gebruikt wetgeving dus vooral ter realisering van beleidsdoelen. Het liefst op zo kort mogelijke termijn, want verkiezingen zijn altijd aanstaande.
Rechters kijken meer vanuit staatsrechtelijk en rechtsstatelijk perspectief naar wetten. Is de bedoeling duidelijk, passen wetten in de internationale context, zijn ze toepasbaar, zijn ze niet in tegenspraak met andere wetten? Duidelijk zal zijn dat een rechter bij het uitoefenen van zijn functie geen mening heeft over het beleid. Rechters zijn aangesteld om de wet toe te passen. Onpartijdig, onafhankelijk, deskundig en met respect voor alle betrokken partijen. De rechter mag en zal nooit op de stoel van de wetgever gaan zitten. In die zin heeft de Raad voor de rechtspraak in het wetgevingsproces een bescheiden rol, namelijk die van adviseur. Dat is overigens wel een belangrijke rol, want uiteindelijk is het de rechter die met de wet in kwestie moet werken.
De Rechtspraak stelt in zijn rol van adviseur kritische vragen over wetsvoorstellen. Zij wijst op conflicten die kunnen optreden tussen de normen en waarden van onze rechtsstaat aan de ene kant en oplossingen voor dringende maatschappelijke problemen aan de andere kant; soms botst de lange termijn met de korte termijn.

Delicaat proces

Wetgeving is een delicaat proces. Wetten zijn bedoeld om lang mee te gaan, want ze vormen de stabiliserende factor in de samenleving. De totstandkoming van een wet duurt lang, de uitvoering van die wet nog langer. De gemiddelde zittingsduur van kabinetten en parlementen neemt af. Sinds de eeuwwisseling zat geen kabinet zijn zittingsperiode uit. Door de dadendrang die de samenleving vraagt, neemt de druk toe om op korte termijn resultaten te laten zien. In dit krachtenveld is er het risico dat de wetgever steken laat vallen.
De Rechtspraak signaleert in een toenemend aantal gevallen dat de wetgeving niet altijd meer de zorg krijgt die ze verdient. Wetsvoorstellen schuren soms met de normen en waarden van onze rechtsstaat, terwijl meer voor de hand liggende oplossingen om onduidelijke redenen buiten beschouwing blijven.

Grondrechten

Het wetsvoorstel dadelijke tenuitvoerlegging gevangenisstraffen is hier een voorbeeld van. Het voorstel houdt in dat mensen die tot een gevangenisstraf van een jaar of langer zijn veroordeeld, direct hun straf moeten uitzitten, ook als ze in hoger beroep gaan. Kijkend naar de feiten en cijfers, kan de conclusie niet anders zijn dan dat dit wetsvoorstel over vrijwel niemand gaat. Bijna alle verdachten die tot een gevangenisstraf van meer dan een jaar worden veroordeeld, zitten immers al in voorlopige hechtenis. Dat blijft zo, ook als ze in hoger beroep zijn gegaan. Het gaat dus om wetgeving die vooral van symbolische waarde is, staat in het wetgevingsadvies van de Raad [2013/46]. Toch schuift de wetgever hiervoor een van de belangrijkste uitgangspunten van onze rechtsstaat – iedereen is onschuldig totdat hij onherroepelijk is veroordeeld – aan de kant.
Ook het wetsvoorstel dat regelt dat iemand die is veroordeeld voor een terroristisch misdrijf automatisch de Nederlandse nationaliteit verliest als hij twee nationaliteiten heeft, roept praktische en principiële vragen op. De noodzaak van zo'n wet is net als in het vorige voorbeeld onduidelijk – de minister kan in zulke gevallen namelijk al mensen het Nederlanderschap ontnemen. Toch komt ook hierdoor een van de grondrechten ter discussie te staan, namelijk dat de wet voor iedereen gelijk is. Neem het volgende, fictieve, voorbeeld dat de Raad opnam in zijn wetgevingsadvies [2013/39]: twee mannen die collecteerden voor de jihad, worden veroordeeld tot zes maanden

gevangenisstraf wegens deelname aan een terroristische organisatie. Als een van beiden een tweede nationaliteit heeft, raakt hij bovenop de gevangenisstraf ook zijn Nederlanderschap kwijt. De andere man kan deze straf niet worden opgelegd. Is een dergelijk verschil in behandeling rechtvaardig? De Rechtspraak heeft de indruk dat voorstellen als deze niet genoeg zijn doordacht en ook anders uitwerken dan de wetgever zelf lijkt te beogen.
Een derde voorbeeld van een wetsvoorstel dat de toets der kritiek niet kan doorstaan, is het voorgestelde adviesrecht voor slachtoffers. Het spreekrecht voor slachtoffers werd in 2005 ingevoerd. De rechten van slachtoffers in het strafproces zijn in 2013 uitgebreid, door meer slachtoffers spreekrecht te geven in de rechtszaal. Voordat de praktijk heeft uitgewezen of deze aanpassing afdoende aan de wensen van slachtoffers tegemoetkomt, stelt het kabinet voor om adviesrecht in te voeren. Hiermee krijgen slachtoffers en nabestaanden het recht de rechter te adviseren over juridische kwesties als het bewijs en de hoogte van de straf.
De Rechtspraak vindt dat de wet die het spreekrecht voor slachtoffers regelt nog niet tot volledige wasdom is gekomen, zeker gezien de uitbreiding van het spreekrecht vorig jaar. In haar wetgevingsadvies [2013/49] vraagt de Rechtspraak tegen deze achtergrond aandacht voor de nadelen van het adviesrecht. Het grootste risico is dat slachtoffers die van het adviesrecht gebruik gaan maken zich op de zitting opnieuw slachtoffer zullen voelen, maar nu van de gang van zaken tijdens het proces. Slachtoffers kunnen in hun nieuwe rol als getuige worden gehoord. Ook kunnen er bij hen hoge verwachtingen ontstaan, terwijl de rechter lang niet altijd gehoor kan geven aan het advies. Een derde risico is dat de positie van het slachtoffer in het proces sterk wordt gejuridiseerd, waardoor het straks minder dan nu gaat om de beleving en de gevoelens van slachtoffers.
Zoals betoogd: in een goed functionerende rechtsstaat is het zaak wetten de tijd te geven zich goed te ‘zetten’. Het kan heel goed zijn dat het bestaande spreekrecht afdoende tegemoet komt aan de wensen van slachtoffers, wier belangen de Rechtspraak hoog in het vaandel heeft staan. De praktijk moet dit nog uitwijzen.

Aandacht

De algemene indruk is dat anno 2013 regering en parlement steeds meer haast lijken te hebben.‘Spoedklussen’, voortvloeiend uit het meest recente regeerakkoord, lijken meer juridisch-technische en minder sexy wetgeving naar de achtergrond te drukken. Maar dit geldt zeker niet voor de hele linie. Ook in dit tijdsgewricht komt wel degelijk wetgeving tot stand die aan alle vereisten voldoet. Een stralend voorbeeld hiervan is de wetgeving die noodzakelijk is voor de modernisering van rechtspraak, waarvoor in de vorm van het programma Kwaliteit en Innovatie in 2013 de aftrap is gegeven. Hier is wetgeving in de maak die goed in elkaar zit en heel belangrijk wordt voor rechtspraak in de komende decennia, misschien wel voor de rest van deze eeuw – en daarmee voor onze rechtsstaat en de democratische rechtsorde. Oók een actiepunt uit het regeerakkoord! En in dit geval is sprake van wetgeving zoals wetgeving is bedoeld.

2

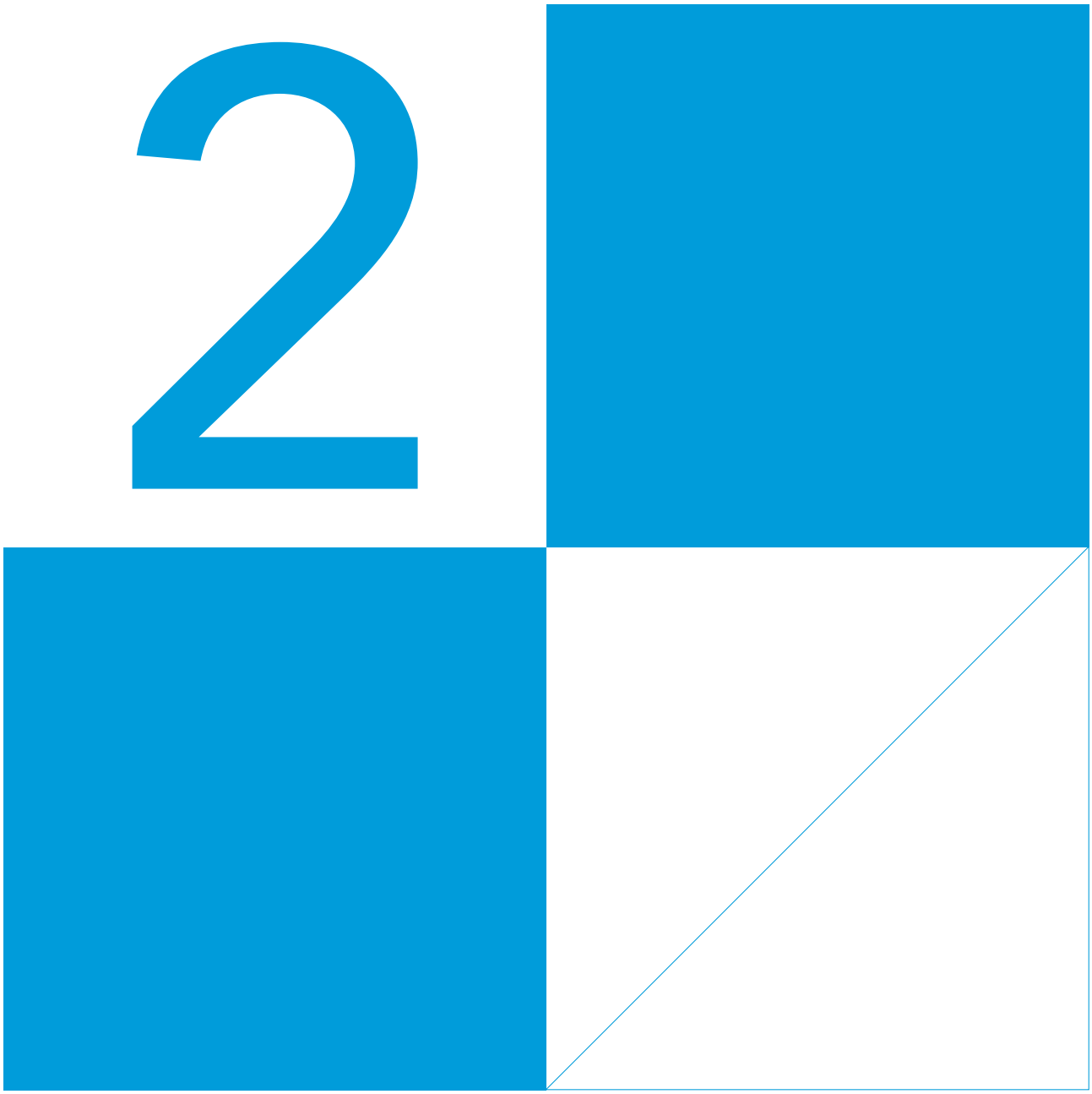

Ervaringen uit de praktijk

2013 was een druk jaar. Op 1 januari trad de Wet herziening gerechtelijke kaart (HGK) in werking. Sindsdien telt Nederland elf rechtbanken (was negentien) en vier gerechtshoven (was vijf). Dit had voor vele gerechten gevolgen. Ook galmde het manifest van december 2012 nog na, waarin onvrede werd geuit over de nadruk die de Raad voor de rechtspraak en de gerechtsbesturen zouden leggen op het halen van productiecijfers. Ondertussen ging het dagelijkse werk natuurlijk gewoon door: 1,7 miljoen rechtszaken werden afgehandeld.
Het jaar 2013 in acht interviews: over de gevolgen van de HGK en het manifest, over communicatie, over ict en digitalisering, over maatschappelijke oriëntatie, over wraking, over de zorg voor kwaliteit, over een nieuwe werkwijze door de kantonrechter en over snellere doorlooptijden.

1 ‘Kan ik de rechter binnen 14 dagen ruilen?’

Wraking komt steeds vaker voor. Slechts een heel klein deel wordt toegewezen. Toch geeft wraking voor rechtbanken stof tot nadenken. Rechter en voorzitter van de wrakingskamer rechtbank Overijssel Joep van Aerde: “Laatst ging bij ons een rechter met pensioen. In zijn afscheidstoespraak zei hij: ‘Dat is nu ook wat, ik ben nog nooit gewraakt’. Vroeger gingen jaren voorbij zonder ook maar één wraking. Als er wel een wraking was, dan was dat een hele gebeurtenis. De rechter zat nog net niet ziek thuis, maar hij was doorgaans wel zeer ontdaan. Nu hebben we in Overijssel iedere maand een paar wrakingsverzoeken. Vanuit de Rechtspraak hoef je je daar op zich niet zo druk over te maken. Het zou bedenkelijk zijn als een groot aantal wrakingsverzoeken zou worden toegewezen of als het om verzoeken zou gaan die tóch vragen opwerpen. Maar dat is niet zo. Vorig jaar hebben we één wrakingsverzoek toegewezen. Een aanzienlijk percentage van de wrakingen is oneigenlijk en kansloos. Ze gaan over de griffier of de rechter die het eindvonnis al heeft uitgesproken. Die verzoeken komen van advocaten én van mensen die zonder bijstand procederen. De rechter is bezig mij ongelijk te geven of staat een uitstel niet toe, dus wil ik liever een andere rechter, die er mogelijk anders over denkt. Alsof je de rechter binnen 14 dagen kan ruilen. Het is denk ik een uitdrukking van meer onvrede en mondigheid, meer individualisering en minder ontzag voor gezag. Het opmerkelijke is dat een relatief kleine groep repeat-wrakers verantwoordelijk is voor relatief groot aantal wrakingen. Dat zie je bij alle rechtbanken. Bij burgers kan het onbegrip of opstandigheid zijn, voor advocaten is wraking ook een middel om het proces te beïnvloeden of te vertragen. Ook zij komen met wrakingsverzoeken die kansloos zijn. We moeten ruim de tijd hebben om wrakingen die gaan over integriteit en vooringenomenheid, royaal en goed te behandelen, maar nu stellen we toch ook vaak tijd en mensen beschikbaar voor een kansloze wraking. Het wrakinginstrument is daarmee een beetje bot aan het worden. In België kun je voor het indienen van een oneigenlijke wraking worden beboet. Dat lijkt mij in Nederland geen haalbaar systeem, maar we zouden wel meer mogelijkheden moeten krijgen om wrakingsverzoeken die niet over de vermeende vooringenomenheid of partijdigheid van de rechter gaan, buiten zitting af te doen.”

2 ‘Er moet nog heel veel gebeuren’

Grotere gerechten hebben meer middelen om de kwaliteit van de rechtspraak te waarborgen. Dat was de filosofie achter de herziening van de gerechtelijke kaart. Hoe werkt dat in de praktijk? Functioneel beheerder Peter Fokkema bij de rechtbank Noord-Nederland (Drenthe, Groningen en Fryslân): “Wij behartigen als afdeling de belangen van de gebruikers richting IT-leverancier Spir-it, waarbij ik het functionele beheer doe voor de bedrijfsvoering. Mijn standplaats was en is nog steeds Leeuwarden. Omdat het werk is versnipperd over de locaties, werk ik ook in Assen en Groningen. Ik probeer een dag in de week op een andere locatie te werken. Dat is met de trein heel goed te doen. Het is ook goed om je collega’s te zien. Veel kan tegenwoordig ook op afstand. Er moet nog heel veel gebeuren. Toen ik in 2009 ging werken in Leeuwarden, dacht ik dat binnen de Rechtspraak alles hetzelfde was georganiseerd. Dat was een grote misvatting. De primaire processystemen zijn op verschillende manieren ingericht. Brieven verschillen, de manier van invoeren in de systemen verschilt, rechters maken hun eigen vonnissen en die laten zich niet in een modelletje gieten. Dat is niet erg als je drie rechtbanken hebt, maar het wordt lastig als je drie rechtbanken samenvoegt. Het is verleidelijk om te roepen: ‘Zo gaan we het doen’, maar dat werkt niet. Dan stuit je op weerstand. De beste aanpak is om het werkproces opnieuw te ontwerpen met inachtneming van de geschiedenis. Neem het in dienst nemen van een nieuwe medewerker. Dat gaat op drie locaties anders. Je haalt de beste elementen uit de drie processen in Leeuwarden, Groningen en Assen en dat doe je met de betrokkenen. Zo creëer je draagvlak voor verandering. We zijn nog niet zo veel opgeschoten. De drie locaties werken op diverse gebieden nog op hun eigen manier. Er zijn wel initiatieven gestart, maar het gewone werk gaat ook door. De veranderingen hebben tijd nodig en processen lopen over veel schijven. Ik kan soms wel gefrustreerd raken over die stroperigheid, maar veranderen kan ik het niet. Uiteindelijk komen mensen wel met initiatieven om dingen te veranderen, omdat ze zien dat het niet gaat zoals het zou moeten gaan. Je moet de goede ideeën bij de juiste mensen neerleggen. Uiteindelijk zal het voor tachtig, negentig procent komen tot één proces. Bij bedrijfsvoering is er denk ik over drie jaar al heel veel veranderd.”

3 ‘Niet meteen de nuance zoeken’

De Rechtspraak zet de luiken verder open. Deftiger gezegd: werkt aan versterking van de maatschappelijke oriëntatie. Zo laat de rechtbank Gelderland zich bijstaan door een Raad van Advies: een klankbord met professionals uit de samenleving. Strafrechter Jacques Doon vertelt waarom dat voor hem belangrijk is: “Op verzoek van het rechtbankbestuur heb ik met een collega bij een bijeenkomst van de raad van advies gezeten. Een vreselijk leuk idee. Natuurlijk sta je als rechter met beide benen in de samenleving, maar op de tennisclub of in de supermarkt is rechtspraak geen gespreksonderwerp. Ik wil graag van anderen horen hoe zij tegen de rechtspraak aankijken en ik wil ook graag horen of de dingen die wij doen en normaal vinden, door anderen ook zo worden ervaren. Zijn er voor problemen heel gemakkelijke oplossingen die wij gewoon niet zien? Ik ben nog niet zo lang rechter. Hiervoor was ik advocaat. Ik blijf altijd kritisch en er zijn een heleboel dingen waarvan ik nog steeds niet begrijp waarom we bepaalde dingen niet anders doen. Maar ik weet wél hoe het werkt en ben er mee vergroeid. Andere deelnemers aan de bijeenkomst waren dat niet. De niet-rechterlijke deelnemers hadden een wetenschappelijke achtergrond, maar wisten totaal niet wat een rechter zo de hele week doet. Eén deelnemer was bij een zitting van de bestuursrechter geweest. De zaak was niet zo ingewikkeld maar wel formeel van aard. Aan het einde van de zitting werd alleen gezegd: ‘Over zes weken doen we uitspraak’. Ze begreep niet waarom dat zes weken moest zijn en waarover die uitspraak zou gaan. Daar had ze een punt. Leg uit waarom je doet wat je doet. Ik was niet betrokken bij de selectie van deelnemers. Een politieagent of een leraar deed niet mee aan de bijeenkomst. Het waren prominente buitenstaanders, dus in die zin was het geen dwarsdoorsnede van de Nederlandse bevolking. Maar het waren wel zeer kritische mensen met soms extreme ideeën. Dat is goed. Als je iets wilt bereiken, dan moet je niet meteen de nuance zoeken; dat doen we als rechters toch al iedere dag. Dat wil niet zeggen dat ik opeens nieuwe inzichten heb gekregen, maar zo’n adviesraad is wel een nuttige aanvulling op de externe contacten die je hebt. Ik heb voorgesteld om steeds anderen van de rechtbank uit te nodigen, want je moet vooral niet hetzelfde setje hebben. Het moet geen ouwe-jongens-krentenbrood worden.”

4 ‘Mensen moeten aan elkaar wennen’

Met de herziening van de gerechtelijke kaart zijn verschillende gerechten met een lange historie samengevoegd. De cultuurverschillen zijn merkbaar en moeten worden overbrugd. Ook bij de oude rechtbanken in Alkmaar en Haarlem. Communicatie-adviseur Renée Nolen van de rechtbank Noord-Holland: “In Alkmaar werkten voor de fusie circa 250 mensen en in Haarlem 550, en daar tel ik Zaandam, Hoorn en Schiphol bij op. Alkmaar was kleinschaliger en de lijnen waren korter. Daar liep je de president dagelijks in de gang of in het bedrijfsrestaurant tegen het lijf. In de ogen van de Alkmaarders ging het er in het grotere Haarlem bureaucratisch aan toe. Aan de langere lijnen heeft men moeten wennen. Ik denk dat medewerkers in Alkmaar in het begin ook wel een beetje het gevoel hadden dat ze erbij hingen. Wat we dan doen, is het contact opzoeken. In het begin van de fusie besloten we daarom om ons gezicht in Alkmaar te laten zien. Eén van ons vieren was daar twee keer in de week. Maar dat bleek inefficient. Alle telefoontjes komen in Haarlem binnen. En het is zo dat je op één locatie veel sneller met elkaar kunt schakelen, essentieel op onze afdeling. Maar natuurlijk zijn wij in Alkmaar van de partij als onze inzet daar nodig is. Bij de voorlichting werkten we al met verschillende locaties. Wij zitten in De Appelaar in Haarlem, maar in de stad zijn nog twee locaties. Dus ik was gewend om met verschillende plekken te werken. Het toverwoord is dat je je aanpast. Dat geldt niet alleen voor de communicatiemedewerkers, maar voor alle collega’s. Voordeel is dat men zich realiseert dat de samenvoeging van de rechtbanken onvermijdelijk en gewoon goed was. Je bent veel minder kwetsbaar. Twee kunnen meer dan één. Je kunt mensen flexibeler inzetten. Rechters en griffiers in Haarlem springen bij in Alkmaar, en vice versa. Daarmee is vorig jaar een begin gemaakt en dat gebeurt in 2014 nog meer. De fusie maakt flexibiliteit mogelijk, maar die flexibiliteit moet ook in de medewerkers zitten. Niet iedereen is even flexibel. Dat heeft niets met leeftijd te maken. Het kunnen persoonlijke omstandigheden zijn. Het zal nog wel een paar jaar duren voordat de twee culturen van Alkmaar en Haarlem helemaal één cultuur zijn. Mensen moeten aan elkaar wennen en met elkaar samenwerken. En de fysieke afstand? Die overbruggen we door veel te bellen.”

5 ‘De managementmentaliteit is koppig’

Raadsheren in Leeuwarden maakten zich grote zorgen over de organisatie van de rechtspraak en de nadelige gevolgen daarvan op de onafhankelijkheid van rechters en de kwaliteit van de rechtspraak. Ze openbaarden hun zorgen in een manifest dat veel bijval kreeg. Eén van de initiatiefnemers, raadsheer Menno Zandbergen bij het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden: “Het manifest heeft veel meer teweeg gebracht dan wij hadden kunnen voorzien. Wij wisten niet welk effect het manifest zou hebben en hoeveel mensen zich wel of niet aangesproken zouden voelen. We hebben op ons mailadres 750 uitgebreide steunbetuigingen en twee kritische reacties gekregen. Ik vraag mij ook af of we het anders hadden moeten doen. Moest ik in een opiniebijdrage in het NRC Handelsblad zo virulent zijn? De Raad was totaal niet gewend aan boosaardige reacties van rechters. Sommigen hebben onze kritiek persoonlijk opgevat. Het spijt mij als we mensen hebben gekwetst, maar onze noodkreet zou anders nooit zo veel effect hebben gehad. Een jaar later wordt er in de Eerste en Tweede Kamer nog steeds plenair over gepraat en duikt het manifest op in verslagen van of interviews met mensen van de Raad voor de rechtspraak of de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak. Het manifest heeft grote invloed gehad op de houding van de Raad. Wij voelden ons ongemakkelijk in onze relatie met de Raad en niet door hem vertegenwoordigd. De nieuwe voorzitter heeft duidelijk laten zien dat hij onze boodschap serieus neemt. De Raad heeft zich toetsbaar opgesteld. Dat is heel positief. Het is wel spijtig dat de Raad direct na de publicatie van het manifest het publieke debat stuurde in de richting van de werkdruk. Alsof wij niet hard willen werken. Om dat beeld te corrigeren, heb ik die opiniebijdrage in NRC Handelsblad geschreven. Dat doe je met enige overdrijving. We klagen er in het manifest over dat we benaderd worden vanuit een bepaalde managementstijl die niet past bij ons werk. Dat aspect van onze kritiek heeft wel weerklank gevonden in Den Haag, maar het is de vraag of je dat terugziet op de werkvloer. Zelf merk ik dat niet, integendeel. Ook van collega’s op andere plekken hoor ik dat de managementmentaliteit koppig is en niet beïnvloed lijkt te zijn door de begripvolle reacties op het manifest. Het manifest kan een succes worden genoemd, maar over de stijl van leidinggeven twijfel ik. Daarover ga ik geen nieuw manifest schrijven hoor. Zoiets moet je maar één keer doen.”

6 ‘Je moet de zaken op orde hebben’

Rechtszaken die lang duren, stellen het geduld van de betrokkenen op de proef en kosten meer geld. Daarom is de doorlooptijd van een rechtszaak belangrijk. De normen worden lang niet allemaal en overal gehaald. Rechter en teamvoorzitter bestuursrecht bij de rechtbank Oost-Brabant Ilka Peskens: “De doorlooptijden bij het bestuursrecht zijn de laatste jaren behoorlijk verkort. Het probleem is niet meer zo groot als het was. De voorraden die er wel waren, hebben we bijvoorbeeld in Den Bosch voor een groot deel weggewerkt. Met voorraad heb je lange doorlooptijden, zo simpel is het. Natuurlijk verschillen zaken van elkaar. De ene zaak leidt heel gemakkelijk tot afhandeling binnen de doorlooptijd, zeker als je er direct mee aan de slag kunt, en bij de andere zaak duurt het langer, bijvoorbeeld omdat er nader onderzoek nodig is. Mede daarom bestaat een norm uit twee elementen: de termijn waarbinnen een zaak moet zijn afgehandeld en het percentage van zaken waarvoor dat moet gelden. In de normering van de doorlooptijden is daarmee rekening gehouden en daaruit blijkt dat rechtspraak geen eenheidsworst is. Je kunt niet zeggen dat honderd procent van een bepaalde categorie van zaken binnen een half of een jaar moet zijn afgedaan. Dat lukt nooit. Daarom is het goed dat doorlooptijden geen honderd procent categorie kennen. Zouden die er wel zijn, dan zou de kwaliteit van de rechtspraak eronder lijden. Je moet de zaken als organisatie wel op orde hebben. Voor mij als teamvoorzitter van 12 rechters, 24 juridisch medewerkers en 25 administratief medewerkers is het belangrijk dat de formatie past bij de instroom, dat er geen gekke dingen gebeuren in het ziekteverzuim en dat de voorraad klein is. Als organisatie moeten we ervoor zorgen dat een zaak snel op zitting komt. Als de zaak eenmaal op zitting staat, moet je ervoor zorgen dat het besef leeft dat wij tijdig met uitspraken moeten komen. Ik ben ervan overtuigd dat rechters zich ervan bewust zijn dat tijdigheid onderdeel is van de kwaliteit. Niemand heeft er iets aan als zaken drie jaar op de plank blijven liggen, wat ik vorige week meemaakte toen ik een Mulderzitting deed. Daar word ik dan echt niet vrolijk van. Als je nu dergelijke oude zaken op zitting krijgt, krijg je commentaar. ‘Hoe kan het nou dat die zaak zo lang is blijven liggen?’ Die vraag werd jaren geleden veel minder gesteld. Nu is dat terecht een issue.”

7 ‘Wat vinden we kwaliteit?’

De kwaliteit van de vaderlandse rechtspraak staat al jaren hoog aangeschreven. Nederland staat op de vijfde plaats in de Rule of Law Index van het World Justice Project. Niets aan doen dus? Rechter Frank Oelmeijer bij de rechtbank Limburg: “Tja. Dat is een punt om bij stil staan. Als je de kwaliteit wilt verhogen, heb je dan voor ogen wat je wilt bereiken met de dingen die je wilt veranderen of verbeteren? Niet alleen in de Rechtspraak, maar binnen veel professionele organisaties, wordt snel geroepen dat we iets moeten verbeteren maar we vergeten na te denken over wat dan anders moet en wanneer je tevreden bent. Binnen de Rechtspraak hebben we de laatste tien jaar ontzettend veel geïnvesteerd in kwaliteitszorg, maar we zijn op een punt beland dat we de vraag moeten beantwoorden: wat vinden we kwaliteit? De één is enorm tevreden en zegt dat we het veel beter doen dan tien jaar geleden, terwijl de ander zegt dat alle kernwaarden over boord zijn gegooid en dat de Raad voor de rechtspraak bepaalt wat kwaliteit is en dat de teamvoorzitter bepaalt hoeveel tijd aan een zaak mag worden besteed. De ene golf van veranderingen spoelt over de andere, zonder dat is nagedacht over wat we hebben bereikt met de veranderingen of met de normen die we wilden hanteren. Mensen op de werkvloer zijn wat dat betreft verandermoe en willen het liefst dat we pas op de plaats maken. Dat wil niet zeggen dat we stil moeten staan. Dat we onze ketenpartners nog steeds brieven en faxen sturen is idioot. We moeten digitaliseren en zaken efficiënter organiseren, maar dan wel gericht op wat we willen verbeteren. Daarom ben ik ambivalent over het programma Kwaliteit en Innovatie rechtspraak. Eigenlijk weet niemand wie dat programma aanstuurt. De Raad voor de rechtspraak? De presidentenvergadering? Het ministerie? Het is mij niet duidelijk. Het is een golf van verandering om te veranderen. Moet alles digitaal? En waarom? Wat willen we bereiken? Als het gaat over kwaliteit, begrijp ik best dat gediscussieerd wordt over uniformering en digitalisering van processen, maar het gevaar bestaat dat van de professional verwacht gaat worden dat hij zich als een eenheidsworst ontwikkelt en ophoudt met nadenken over de concrete man of vrouw in de rechtszaal. Ik merk zelf dat de druk vanuit de organisatie om af en toe een stapje terug te doen heel groot is.”

8 ‘Mensen worden gehoord’

In Utrecht is de rolzitting op de helling gegaan en veel klantvriendelijker geworden. Nu een aantal deurwaarders bij de rolzitting aanwezig is, is het voor kantonrechters mogelijk om gelijk op de eerste zitting een regeling te treffen tussen schuldeiser en gedaagde of vindt een inhoudelijke uitwisseling van standpunten plaats zodat daarna meteen vonnis kan worden gewezen. Tanja van Vliet is griffier bij de afdeling civiel recht, kantonzaken, van de rechtbank Midden-Nederland. “De maandagrol is bij ons ingesteld als de pilot-rol. Ik was er als griffier vanaf de allereerste nieuwe rolzitting op 24 september 2012 bij. Ik verwachtte dat de nieuwe werkwijze voor de mensen die naar de zitting komen veel prettiger zou zijn. Dat is ook gebleken. Dat komt vooral omdat mensen één voor één naar binnen worden geroepen. Je zit niet met het privacy-vraagstuk. Het is ook rustig om de mensen heen. Voor de zaken vanaf half elf waarbij de deurwaarder aanwezig is, is het helemaal prettig want dan voelen mensen zich echt gehoord. Ze hebben niet het gevoel dat ze voor niets naar de rechtbank zijn gekomen, wat ze soms wel hebben als ze worden weggestuurd met het verzoek om alles op papier te zetten. Dat mensen worden gehoord, betekent soms wel dat anderen een beetje ongeduldig worden. Een rechter kan sporadisch twintig minuten bezig zijn met één persoon. Ik ga dan wel tussendoor even naar buiten om excuses te maken, maar de tijd die hun voorganger krijgt, krijgen zij zo nodig ook. Naast GGN incasso en gerechtsdeurwaarders, met wie we de pilot hebben gedaan, hebben zich inmiddels ook andere deurwaarders gemeld. Deurwaarders kunnen inhoudelijk debat voeren of meteen een betalingsregeling afspreken. Helaas is het ook zo dat veel mensen, en dat is echt schering en inslag tegenwoordig, geen geld hebben. Dan volgt wel gewoon het standaard erkenningsvonnis zoals we dat altijd hebben gedaan. Voor ons betekent de nieuwe werkwijze dat er veel kortere lijnen zijn met de betrokken rechters en de secretarissen. Er worden veel meer mondelinge antwoorden opgenomen. Het uitwerken van de processen-verbaal na de rolzitting betekent wel wat meer werk, maar dat betaalt zich dubbel en dwars terug. Kantonrechter Kim van der Kraats, secretaris Stephanie Weber en ik gaan volgende week naar Groningen om reclame te maken voor de rol-revolutie. Laten de andere rechtbanken ons ook maar uitnodigen. We komen graag!”

3

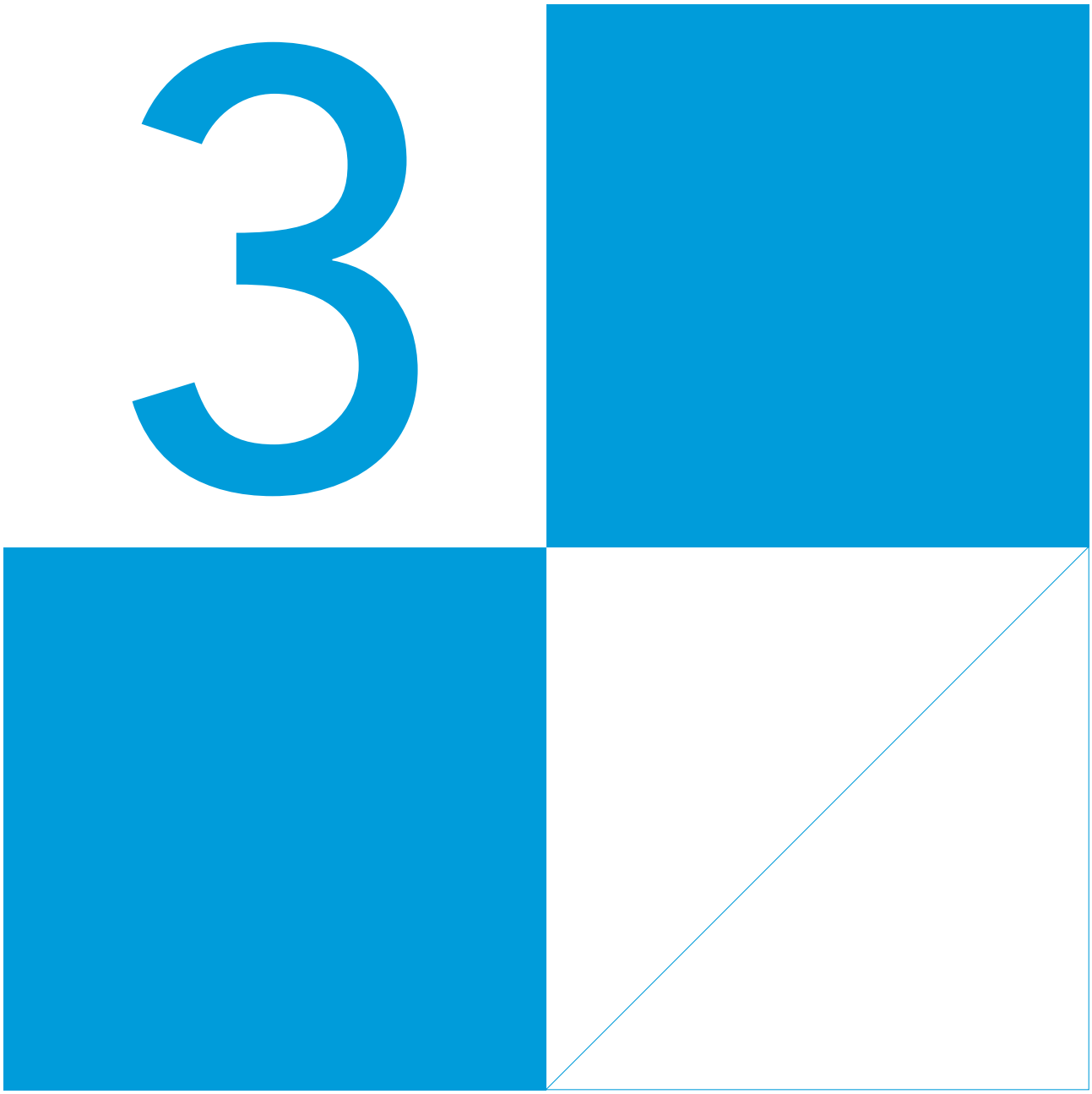

Leesverslag

Het werk van de Rechtspraak draait om het behandelen van rechtszaken. In 2013 werden bijna 1,8 miljoen zaken bij de gerechten aangebracht en werden er bijna evenveel afgedaan. De instroom is ten opzichte van 2012 met 3% toegenomen, een breuk met de afgelopen jaren waarin de instroom afnam. Vooral het aantal zaken bij de kantonrechter nam in 2013 toe, vooral de familierechtelijke zaken rond bewindvoering meerderjarigen en vorderingen tot gijzeling.

De bewindsvoeringszaken zijn overwegend zaken rond het bewind over meerderjarigen, dat wil zeggen verzoeken tot bewind, mentorschap en curatele, en het toezicht daarop. Dit type zaken neemt al geruime tijd toe. De stijging is onder andere een gevolg van een beleidswijziging bij ziekenhuizen en zorginstellingen. Voor hen heeft het voordelen met één 'officieel' aanspreekpunt te maken te hebben en ze vragen daarom steeds meer om een vorm van bewind.

Het aantal Mulderzaken nam spectaculair toe ten opzichte van 2012 met 92%. Dit zijn zaken die gaan over lichte verkeersovertredingen met een opgelegde boete.[1] De toename is vooral toe te schrijven aan de toename van vorderingen tot toepassing van een dwangmiddel: vordering van gijzeling van degene die de boete niet heeft betaald, het innemen van een rijbewijs of buitengebruikstelling van een auto. De toename van gijzelingszaken is vooral het gevolg van de intensievere controles ter opsporing van onverzekerde voertuigen en deze toename is vermoedelijk tijdelijk.

Instroom 2002-2013, geïndexeerd (2002=100)

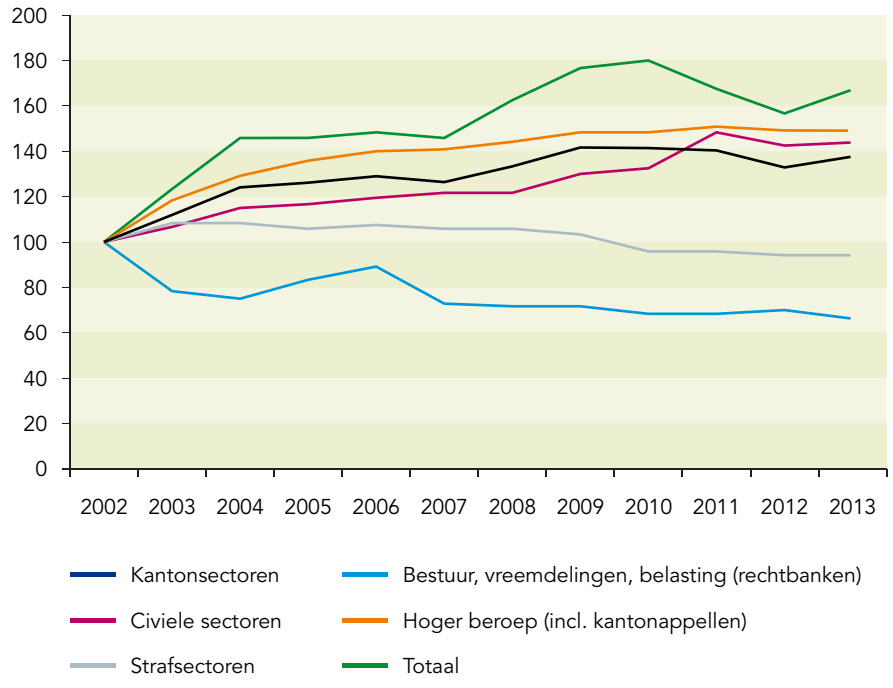

1 Procedures over verkeersboetes vallen niet allemaal onder Mulderzaken. Wanneer ze gefiscaliseerd zijn, zijn het belastingzaken.

Het aantal afgehandelde zaken nam met 2% toe. De helft daarvan betrof de afhandeling van civielrechtelijke zaken (50,7%), ruim een kwart de afhandeling van strafzaken (27,4%) en ruim een vijfde betroffen zaken in het bestuursrecht (21,9%) (inclusief vreemdelingen- en belastingzaken). Een sterke instroomafname was zichtbaar van handelszaken kanton, vreemdelingenzaken en overtredingszaken. Zie voor meer informatie het onderdeel Cijfers van dit jaarverslag.

Uitstroom 2002-2013, geïndexeerd (2002=100)

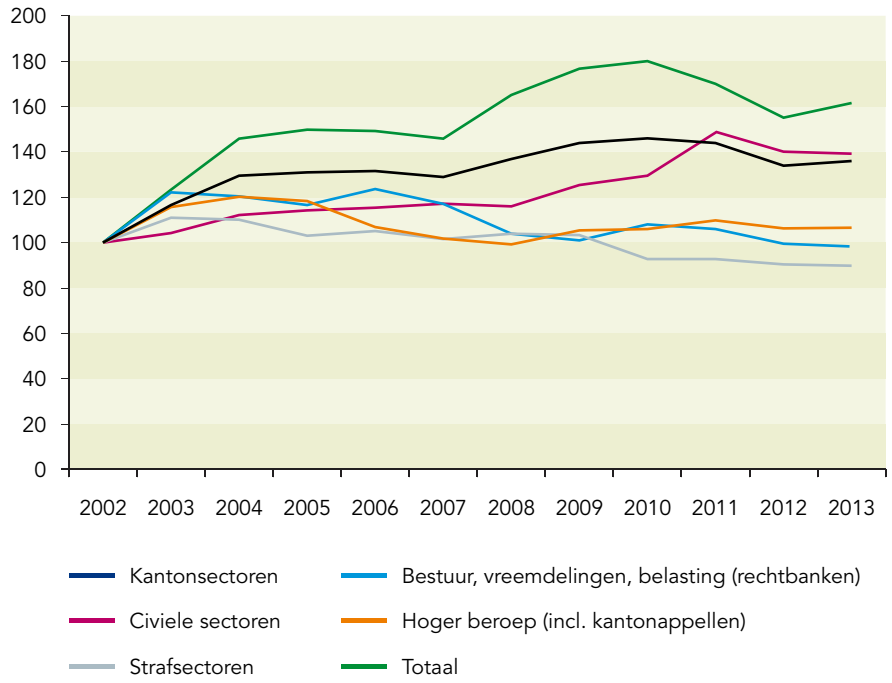

Naast het werk dat door circa 2400 rechters en 7400 medewerkers in de rechtszaal werd gedaan, heeft de Rechtspraak een grote reorganisatie doorgevoerd door de Herziening van de gerechtelijke kaart. Het afgelopen jaar heeft ook in het teken gestaan van een manifest dat eind 2012 openbaar werd gemaakt en vooral de discussies naar aanleiding daarvan.

1 Herziening gerechtelijke kaart

In 2013 is de gerechtelijke indeling in Nederland veranderd. Per 1 januari trad de Wet Herziening Gerechtelijke kaart in werking en per 1 april de motie Beuving[2]. Vanaf dat moment bestaan er 11 rechtbanken, 4 gerechtshoven en 2 bijzondere appelinstanties (het College van Beroep voor het bedrijfsleven en de Centrale Raad van Beroep). Na een zorgvuldige voorbereiding zijn de gerechten in 2013 gereorganiseerd; sommige zijn gefuseerd, de organisatiestructuur is veranderd, locaties zijn gesloten, het aantal bestuurders is verkleind en de reglementen zijn aangepast. Ook zijn alle benodigde IT-aanpassingen doorgevoerd.

Er zijn sinds 2013 minder gerechten en minder bestuurders per gerecht. Het aantal bestuurders is afgenomen tot 49 voor 17 gerechten. Tijdens de reorganisatie hebben de gerechten gezorgd voor de implementatie van een nieuwe organisatiestructuur die is ingericht met afdelingen en/of teams ingedeeld naar rechtsgebied of soms ook naar thema. Daarbinnen worden uniforme werkprocessen gehanteerd.

1.1 Aanleiding

De herziening van de gerechtelijke kaart was nodig om ook in de toekomst te kunnen blijven voldoen aan de eisen die de samenleving aan de rechtspraak stelt. Rechtszaken vragen steeds meer om specifieke kennis en stellen hogere eisen aan de deskundigheid en professionaliteit van rechters. In de Rechtspraak organisatie dient er ruimte te zijn om specialismen op te bouwen en te versterken. Overal dient de continuïteit van de

2 Motie Beuving c.a., Eerste Kamer der Staten-Generaal, vergaderjaar 2011-2012, 32 891, G.

zaaksbehandeling gegarandeerd te zijn. Er dienen daartoe binnen de gerechten genoeg rechters voor genoeg zaken te zijn. Fluctuaties in het kwalitatieve en kwantitatieve aanbod van zaken dienen te worden opgevangen. Deze ontwikkelingen hebben geleid tot de noodzaak van de herziening.

1.2 Vergroten van kwaliteit

De nieuwe gerechtelijke indeling biedt de mogelijkheid om aan de hogere eisen van deskundigheid te voldoen. Er is in 2013 begonnen met de versterking van specialisatie, concentratie en thematische behandeling van zaken, de organisatie van kwaliteit, opleiding en ontwikkeling en cultuur en leiderschap. In 2014 worden deze ontwikkelingen voortgezet.

Specialisatie, concentratie en thematische behandeling van zaken

In 2013 heeft specialisatie onder andere uitwerking gekregen in de behandeling van mensenhandel-zaken. Per gerecht worden de mensenhandel-zaken behandeld door een beperkt aantal rechters en juridisch medewerkers die daarover voldoende vakinhoudelijke kennis beschikken.

Daarnaast kunnen Functioneel parket (FP) en Landelijk parket (LP) zaken worden aangebracht bij vier gespecialiseerde rechtbanken (rechtbanken Rotterdam, Amsterdam, Oost-Brabant en Overijssel) en is er een aantal gespecialiseerde kamers actief (o.a. Octrooikamer rechtbank Den Haag, Ondernemingskamer hof Amsterdam).

Ook worden in een aantal gerechten zaken geconcentreerd. Zo worden in de rechtbank Gelderland bestuurszaken geconcentreerd behandeld vanuit Arnhem en toezichtzaken vanuit Zutphen. Ook zijn er vorig jaar in verschillende gerechten zogenoemde combizittingen gehouden. Een jeugdrechter behandelt op één zitting zaken uit verschillende rechtsgebieden over dezelfde minderjarige. De minderjarige en zijn ouders worden dan zo min mogelijk met een bezoek aan de rechtbank belast. De integrale aanpak zorgt ook voor een betere bijdrage aan de oplossing van problemen die minderjarigen en hun ouders hebben. Een succesvolle ‘één loket’ aanpak waarin het kind en het gezin centraal staan en alle samenhangende procedures tegelijk worden behandeld is te vinden in rechtbank Amsterdam. De jeugdrechters wisselen hun ervaringen nu met elkaar en met ketenpartners uit om te komen tot de beste aanpak.

Verder is er gespecialiseerde kennis aanwezig binnen de verschillende kenniscentra van de rechtspraak (Fraude, Cybercrime, verzekeringsrecht, milieu & gezondheid, financieel en economisch recht). In 2013 zijn in een aantal gerechten rechters op experimentele basis ondersteund door een forensisch deskundige. De forensisch deskundige heeft zijn meerwaarde bewezen door de rechter te ondersteunen in het stellen van de juiste en noodzakelijke vragen om het aangevoerde technisch bewijs op waarde te kunnen beoordelen.

Organisatie van kwaliteit

Door de nieuwe interne structuur binnen het gerecht is de organisatie van kwaliteit-(szorg) opnieuw ingericht. Het afgelopen jaar is vooral de structuur neergezet. Het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden heeft, naast de kwaliteitscommissie per afdeling, een hofbrede kwaliteitscommissie ingesteld die op planmatige en systematische wijze de kwaliteit bevordert. De rechtbank Overijssel heeft een aparte intervisiecommissie ingesteld om het intercollegiaal overleg structureel in te bedden. De rechtbanken Den Haag, Amsterdam en Noord-Holland hebben een bureau kwaliteit (vaak in samenwerking met opleiding en ontwikkeling) ingericht die professionals en management ondersteunt en adviseert in hun werkzaamheden.

Het kwaliteitsbeleid ziet met name toe op het realiseren van de landelijke kwaliteitsnormen op het gebied van permanente educatie, goede bewijsmotivering (promis), doorlooptijden, reflectie en het meervoudig afdoen van zaken, zie ook de cijfers daarover. Het sturen op kwaliteit gebeurt via planning- en verantwoordingsgesprekken en via functioneringsgesprekken.

De inhoudelijke ontwikkelingen binnen het kwaliteitsbeleid van de Rechtspraak betroffen innovaties binnen de gerechtshoven, de ontwikkeling van professionele standaarden en de kwaliteitstoetsing van civiele vonnissen. Deze ontwikkelingen zien vooral toe op de dialoog met de professionals over het collectieve gevoelde vakmanschap. Daarbij gaat het niet om de persoon van de rechter, maar om de wijze waarop en de voorwaarden waaronder hij zijn vak uitoefent. Deze ontwikkelingen staan prominent op de agenda voor de komende jaren.

Om meer externe feedback te verkrijgen hebben de gerechtshoven een Klankbordgroep Appelrechtspraak opgericht. Deze klankbordgroep bestaat uit externe leden afkomstig uit de advocatuur, zorg en universitaire wereld en denkt mee over belangrijke thema's als snelheid en effectiviteit van de appelrechtspraak. De rechtbanken Gelderland en Amsterdam hebben een Raad van Advies ingesteld met eenzelfde doel.

Tot slot heeft de Rechtspraak een aantal maatregelen genomen om de klachtbehandeling te verbeteren en de externe betrokkenheid bij en transparantie van de klachtbehandeling te vergroten. Binnen de gerechten worden klachten steeds meer informeel afgehandeld, vaak in de vorm van een persoonlijk gesprek. Bij klagers is er waardering voor deze gesprekken.

Ten aanzien van de klachtprocedure heeft de Rechtspraak een aantal maatregelen aangekondigd ter vergroting van de externe betrokkenheid bij en transparantie van de klachtbehandeling, waaronder:
1. Het instellen van een permanente klachtadviescommissie;
2. Het aantrekken van een externe voorzitter van de klachtadviescommissie;
3. Het voorleggen van klachten over de gedragingen van rechters aan de (voorzitter van de) klachtadviescommissie;
4. Het publiceren van een jaarverslag over de klachtbehandeling.

Deze maatregelen volgden uit een evaluatie van de klachtenbehandeling, gehouden in 2012. Om tot een eenduidige invoering van de maatregelen te komen, is een wijziging van de modelklachtregeling voorgesteld. Dat heeft niet kunnen leiden tot instemming van de Centrale Ondernemingsraad (de COR). De COR ziet geen reden om klachten over medewerkers die geen deel uitmaken van de rechterlijke macht voor te leggen aan een commissie met een externe voorzitter. In de klachtprocedure over gerechtsambtenaren is reeds in een externe inbreng voorzien via de Nationale ombudsman. Daarnaast stelt de COR als voorwaarde dat de lokale medezeggenschap (tenminste) adviesrecht moet krijgen bij de benoeming van de externe voorzitter ten behoeve van voldoende draagvlak bij de medewerkers (in dit geval de rechters) van het gerecht voor deze benoeming.

Waar in gerechten al sprake is van een externe voorzitter, blijft de situatie ongewijzigd. Bij gerechten waar nog geen externe onafhankelijke voorzitter is aangetrokken, wordt de lijn om hiertoe te komen niet landelijk doorgezet omdat de COR zijn instemming hieraan heeft onthouden. Het individuele gerecht staat vrij om een externe voorzitter aan te trekken als op lokaal niveau tussen OR en gerechtsbestuur hiertoe overeen wordt gekomen.

Vijf gerechten hebben inmiddels een klachtadviescommissie met een externe voorzitter. Drie gerechten zijn hierover in gesprek met de ondernemingsraad. Nadat ervaring is opgedaan met de nieuwe samenstelling kan, na een evaluatie in 2015, aanpassing van de modelklachtenregeling opnieuw worden bezien.
Het aantal klachten en een toelichting op de klachtenregeling is te vinden in Cijfers.

Opleiding en ontwikkeling

Op het terrein van opleiding en ontwikkeling hebben gerechten geïnvesteerd in het ontwikkelen of actualiseren van hun opleidings- en loopbaanbeleid. Meer gerechten zijn gestructureerd gaan inventariseren welke deskundigheid van het personeel gewenst is en welke opleidingsbehoefte daarbij past. Deze opleidingsbehoefte betreft zowel het actualiseren en verdiepen van juridische kennis, als ook trainingen gericht op de ontwikkeling van specifieke vaardigheden, zoals het geven en ontvangen van feedback. Voor de opleidingsbehoefte wordt gebruik gemaakt van het opleidingsaanbod van het Studiecentrum Rechtspleging.

Het kader voor alle juridisch medewerkers en rechters is dat elke drie jaar gemiddeld 90 uur wordt besteed aan bijscholing, de zogenoemde permanente educatie. De opleiding van medewerkers wordt bij veel gerechten ook gekoppeld aan een loopbaanbeleid voor het personeel. Zo schetst de Rechtbank Oost-Brabant voor iedere medewerker een ontwikkeltraject, waarin aandacht wordt besteed aan opleidingsbehoeften, ontwikkelingsmaatregelen (zoals rouleren of stages) en loopbaanontwikkeling. Het Hof Den Haag heeft een nieuw loopbaanbeleid voor juridisch medewerkers vastgesteld. De Rechtbank Amsterdam zet juist in op herijking van het loopbaanbeleid voor rechters.

Het nieuwe opleidingsbeleid van de gerechten houdt rekening met de vernieuwingen van de initiële opleiding. Deze opleiding tot rechter of raadsheer is grondig vernieuwd. De nieuwe opleiding benut de talenten van de kandidaten optimaal en sluit tegelijkertijd beter aan bij de behoeften van de samenleving. De eerste lichting rechters in opleiding (rio's) is in januari 2014 van start gegaan.

De Rio-opleiding is anders van opzet dan de traditionele raio-opleiding. Die bood net afgestudeerde juristen allemaal hetzelfde zes jaar durende programma aan. De rechterlijke ambtenaren in opleiding (raio's) besloten pas na afloop of ze officier van justitie of rechter willen worden. Ervaren zij-instromers werden in één jaar opgeleid. De nieuwe Rio-opleiding is alleen bedoeld voor toekomstige rechters en raadsheren en alleen toegankelijk voor juristen die minstens twee jaar relevante werkervaring hebben opgedaan buiten de rechterlijke macht. Daarnaast is aantoonbare maatschappelijke betrokkenheid een vereiste. De opleiding is sterk op de buitenwereld gericht, wat zich uit in de toelatingseisen, de vele stages tijdens de opleiding en de grote aandacht voor vaardigheden als helder communiceren en goed omgaan met de media. Niet alleen het juridisch talent staat centraal; de rio's worden ook beoordeeld op andere competenties, zoals samenwerken, kennis delen en feedback geven.

Met de nieuwe opleiding heeft de Rechtspraak een toekomstbestendige opleiding in handen voor rechters met stevige wortels in de samenleving, die de regie nemen in de rechtszaal, hun standpunten helder verwoorden en de rechterlijke organisatie verrijken met hun visies en talenten.

Cultuur en leiderschap

De Herziening van de Gerechtelijke Kaart heeft voor de gerechten ook aanleiding gegeven in 2013 in te zetten op cultuur en leiderschap. Gerechtsbesturen hebben samen met hun medewerkers stilgestaan bij welke kernwaarden centraal zouden moeten

staan in een nieuwe organisatiecultuur. De Rechtbank Gelderland heeft bijvoorbeeld een cultuurtraject 'De Nieuwe Rechtbank' opgezet. Thema's die belangrijk zijn in De Nieuwe Rechtbank zijn bijvoorbeeld initiatief tonen, externe oriëntatie, veilige leercultuur en flexibiliteit.

In cultuurverandering speelt leiderschap een belangrijke rol. Het voorbeeldgedrag en de boegbeeldfunctie van de nieuwe bestuurders en het nieuwe middenmanagement beïnvloeden de cultuur van de rest van de organisatie. Daarom hebben veel gerechten nadrukkelijk aandacht besteed aan het thema leiderschap. De Rechtbank Limburg heeft er expliciet ervoor gekozen om de beoogde organisatiecultuur te bereiken via het persoonlijke gedrag van bestuursleden en leidinggevenden. De Rechtbank heeft daarom veel geïnvesteerd in cursussen voor leidinggevenden en overleg tussen en met leidinggevenden.

Cultuurverandering is natuurlijk een kwestie van de lange adem. Daarom zetten de gerechten hun activiteiten op dit terrein voort in 2014.

Als gevolg van de herziening werden door gerechten maatregelen genomen om de interne communicatie te verbeteren. Dat gold zeker voor de gerechten waar de organisatie sterk veranderde. Zo ontwikkelde het Hof Arnhem-Leeuwarden in samenspraak met de medewerkers een nieuwe intranetsite. De Rechtspraak zal de komende tijd op deze verbeteringen voortbouwen.

1.3 Landelijke Overleggen Vakinhoud

De landelijke afstemming op het gebied van de vakinhoud vindt sinds de herziening plaats in de Landelijke Overleggen Vakinhoud (LOV's). Er zijn zeven LOV's[3]. Kerntaak van de LOV's is het bevorderen van de (juridische) kwaliteit en de rechtseenheid. In deze LOV's is ieder gerecht vertegenwoordigd. Veelal is de vertegenwoordiger de voor het desbetreffende vakgebied verantwoordelijke afdelings- of teamvoorzitter. In verreweg de meeste gevallen is deze vertegenwoordiger zelf ook rechter. Vóór de HGK vond de landelijke afstemming ook plaats in één van de zeven LOV's, die toen nog heetten het Landelijke Overleg Voorzitters sectoren (en vervolgens de naam van het betreffende rechtsgebied). De vertegenwoordigers van de gerechten waren toen de voor het rechtsgebied verantwoordelijke sectorvoorzitters, die tevens lid waren van het gerechtsbestuur.

1.4 Kernwaarden

Wat door de herziening niet is veranderd is de onverminderde aandacht voor de kernwaarden onafhankelijkheid, onpartijdigheid, integriteit en professionaliteit.

In 2013 zijn integriteitsmaatregelen geformuleerd. De eerste lichting aanbevelingen daarover ziet op het instellen van een lokale integriteitscommissie, het aanwijzen van een bestuurlijk portefeuillehouder integriteit, de instelling van landelijk overleg over integriteit en de instelling en toerusting van vertrouwenspersonen. De gerechten en landelijke diensten hebben in 2013 navolging gegeven aan deze aanbevelingen. Aanvullend hieraan zijn er vele lokale initiatieven op het gebied van integriteit. De rechtbank Amsterdam en rechtbank Den Haag hebben beleid ontwikkeld voor situaties waarbij medewerkers van de Rechtspraak schulden hebben.

3 LOVB (bestuursrecht), LOVBel (belastingrecht),), LOVCK (civiel recht en kanton), LOVC-hoven (civiel recht hoven), LOVF (familie- en jeugdrecht), LOVF-hoven (familie- en jeugdrecht hoven) en LOVS (strafrecht).

Ondanks activiteiten van de Rechtspraak om de integriteit te borgen, komen integriteitsgerelateerde kwesties voor.

Disciplinaire maatregelen rechters en raadsheren
In 2013 is één rechtspositioneel besluit genomen ten aanzien van een rechterlijke ambtenaar voor het leven benoemd. Dit betrof een schriftelijke waarschuwing wegens verwaarlozing van de waardigheid van het ambt, de ambtsbezigheden of de ambtsplichten.

Disciplinaire maatregelen gerechtsambtenaren[1]
In 2013 zijn er 23 rechtspositionele besluiten genomen ten aanzien van gerechtsambtenaren. Dit betrof zesmaal een schriftelijke berisping, eenmaal een schorsing met inhouding van bezoldiging, eenmaal een voorwaardelijk strafontslag, zevenmaal een onvoorwaardelijke strafontslag en achtmaal een andere afdoening.

1 In voorafgaande jaren werden alleen disciplinaire maatregelen betreffende rechters en raadsheden opgenomen, dit is het eerste Jaarverslag Rechtspraak waarin ook disciplinaire maatregelen betreffende gerechtsambtenaren worden benoemd. De Rechtspraak rapporteert elk jaar over disciplinaire maatregelen GA aan BZK ten behoeve van de Jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk. Voor de volledigheid wordt dit cijfer nu ook in het Jaarverslag Rechtspraak opgenomen.

1.5 De herziening als fundament voor Kwaliteit en Innovatie

Nu de gerechten groter zijn, is er een fundament gelegd voor de benodigde innovatie. In een samenleving waarin steeds meer digitaal en sneller wordt gewerkt, wil de Rechtspraak niet achterblijven. De gerechten bereiden zich voor op digitaal procederen en verbeteren zich op het gebied van snelheid en eenvoud en begrijpelijkheid van procedures en uitspraken. Samen met onder meer het ministerie van Veiligheid en Justitie, de advocatuur en wat het strafrecht betreft het Openbaar Ministerie (OM) werkt de Rechtspraak aan een moderne rechtsgang. Daarbij spelen innovaties op technologisch gebied een rol, maar minstens zo belangrijk zijn de innovaties met betrekking tot vereenvoudiging van de procedures binnen vooral het burgerlijk (civiel) recht.

In 2013 startte voor en door de gerechten daartoe het programma Kwaliteit en Innovatie (KEI) en vorig jaar is er met name energie gestoken in het opzetten van het programma. Dit programma faciliteert de gerechten om de beoogde doelen te behalen door de inzet van twee programmaonderdelen: Innovatie en Informatietechnologie (I&I) en Organisatie en Ontwikkeling (O&O). In de deelprogramma's wordt de nieuwe, informele, digitale en oplossingsgerichte manier van werken ontwikkeld en tegelijkertijd worden de werkprocessen, benodigde kennis en organisatie daarop afgestemd. Over de conceptwetgeving heeft de Raad met inbreng vanuit de gerechten, begin 2014 geadviseerd. Daarnaast is vorig jaar eKanton voor rechtsbijstandsverzekeraars ingevoerd. eKanton maakt het mogelijk een geschil digitaal aan de kantonrechter voor te leggen. Ook het in 2013 opgestelde digitale gezagsregister is een grote stap. Er wordt veel gebruik gemaakt van deze voorziening waarbij ouders gezamenlijk gezag over hun kind kunnen aanvragen. In 2014 en verder zal het programma meer resultaten gaan opleveren.

2 Manifest

Los van de reorganisatie die de herziening van de gerechtelijke kaart met zich bracht, heeft het in december 2012 openbaargemaakte manifest de gemoederen binnen de Rechtspraak in 2013 bezig gehouden.

Het Leeuwarder manifest, dat door meer dan 700 rechters werd onderschreven groeide vorig jaar tot een landelijke uiting van ongenoegen en onrust. De ontstemming werd vooral veroorzaakt door de benoeming van de besturen van de nieuwe gerechten, de productiedruk en de afstand tussen rechter en de Raad voor de rechtspraak. Er werd gesteld dat de Rechtspraak steeds meer gaat lijken op een groot bedrijf, waarin productiecijfers leidend zijn.

Naar aanleiding van dit manifest zijn er gesprekken gehouden van rechters en raadsheren met de leden van de Raad. In die gesprekken was ruimte voor het geven van kritiek, het bespreken van problemen en het delen van ervaringen. De vier onderwerpen die in de gesprekken het sterkst naar voren werden gebracht waren de productiedruk, de afstand tussen bestuurders en rechters en raadsheren, de vertegenwoordiging van de Rechtspraak door de Raad in de relatie tussen de drie staatsmachten en de tijdelijke benoemingsprocedure voor gerechtsbestuurders.

Uit de gesprekken werd duidelijk dat de productiedruk als een groot probleem werd gezien. Rechters voelen zich door de wijze waarop het bekostigingssysteem in elkaar steekt, gedwongen om ongewenste procedurele keuzes te maken. Het zittingsrooster wordt als knellend ervaren. In de gesprekken werden voorbeelden genoemd van onacceptabel lange werktijden en gebrek aan tijd voor reflectie, opleiding, collegiaal en jurisprudentieoverleg. Dat de werkdruk hoog is bevestigen ook het gehouden NVvR onderzoek en de enquête van Vrij Nederland over werkdruk.

De bijeenkomsten in de gerechten hebben tot 13 maatregelen geleid. De benoemingsprocedure voor gerechtsbestuurders is gewijzigd waarmee een balans wordt nagestreefd tussen de wettelijke verantwoordelijkheid van de Raad en de lokale invloed op de aanbevelingen voor de benoeming. Om de lokale invloed te vergroten is de lokale advisering meer vooraan in de procedure geplaatst.

Om de productiedruk en werkdruk te verminderen, worden er financiële middelen van de overhead naar het rechtspreken geheveld. De hele organisatie staat achter het uitgangspunt dat rechters en raadsheren en hun ondersteuning handelen vanuit het belang van goede, tijdige rechtspraak voor de rechtzoekenden en zich niet in hun afwegingen laten beïnvloeden door de wijze waarop het systeem van bekostiging wordt toegepast. De Raad zal ten minste jaarlijks de gerechten bezoeken om daarover met rechters en medewerkers in gesprek te zijn.

De samenleving moet ten alle tijden verzekerd zijn van kwalitatief goede rechtspraak. Gerechtsbesturen doen het maximale om hun middelen in te zetten voor het primaire proces van de rechtspraak en deze goed te verdelen over de rechtsgebieden. Als blijkt dat gerechten, na alle mogelijke maatregelen te hebben genomen, alleen in staat zijn de kwaliteit te handhaven door in de rode cijfers te gaan, dan accepteert de Raad dat.

Het manifest was een belangrijk signaal en heeft gezorgd voor reflectie en tot het nemen van goede maatregelen. De organisatie laat het manifest achter zich en de blik is op de toekomst gericht.

3 Tot besluit

2013 was voor de Rechtspraak een jaar van grote organisatievergaderingen en het tegelijk bestaan van onvrede over de ervaren productiedruk. Beide zijn op een goede manier aangepakt maar nog niet afgerond. Het fusieproces Herziening gerechtelijke kaart is in volle gang en zal ook in 2014 inspanning van de gerechten vragen. Ten aanzien van kwaliteitsverbetering is in 2013 een start gemaakt en de komende jaren worden meer verbeteringen doorgevoerd. De problemen die met het manifest zijn aangekaart, vragen ook in 2014 om aandacht en slimme keuzes. In 2014 zal daarnaast de uitvoering van het Programma KEI centraal staan.

4

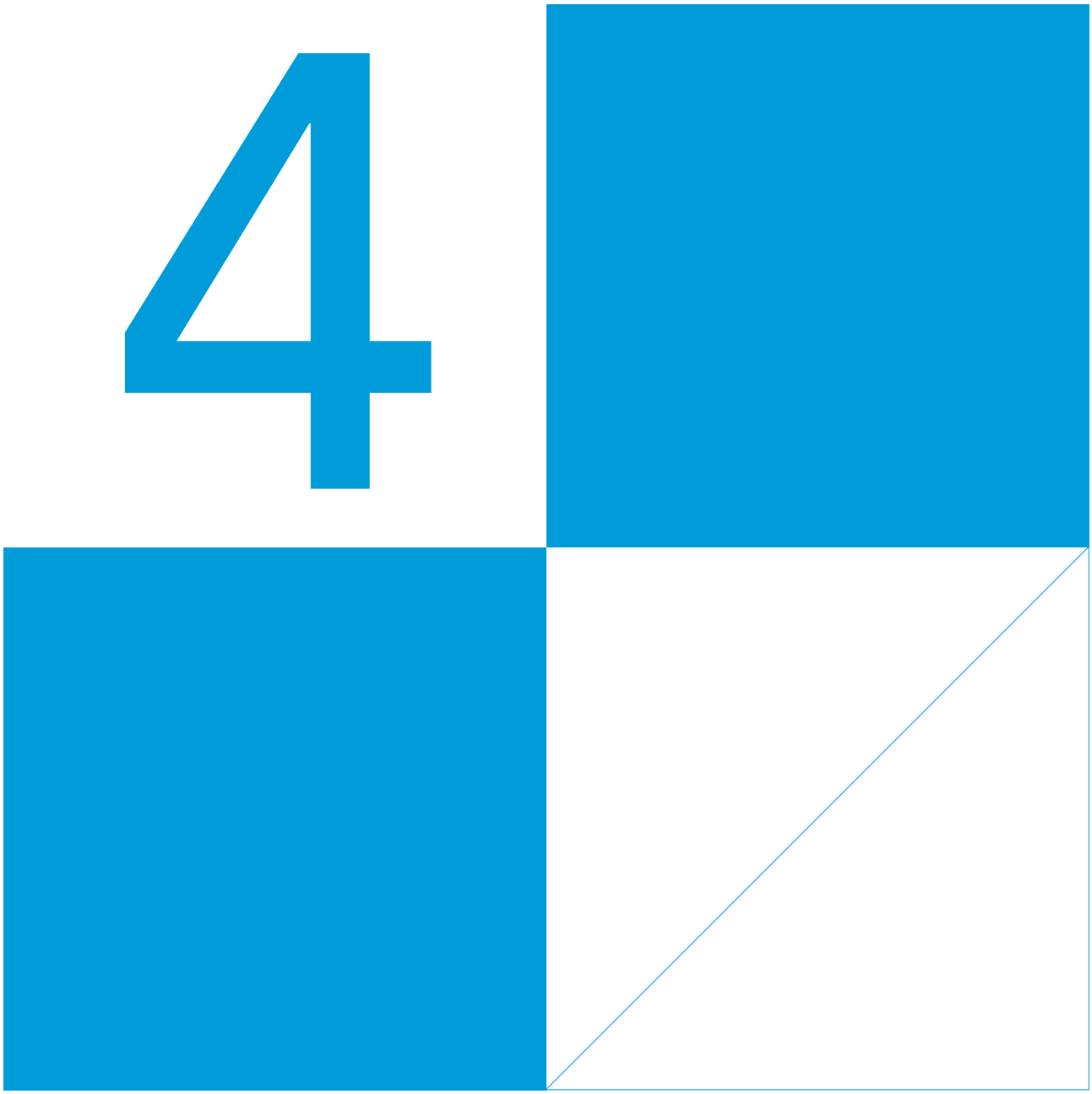

Cijfers

4 Instroomontwikkeling

In 2013 stroomden bijna 1,8 miljoen zaken in bij de gerechten[1]. Voor het eerst sinds 2009 is de totale zaaksinstroom[2] bij de Rechtspraak weer toegenomen; in 2013 met 3%. De absolute toename deed zich vooral voor bij kanton, en dan specifiek bij de familierechtelijke zaken rond bewindvoering en de zogenoemde Mulderzaken waarin gijzeling wordt gevorderd. Rechtszaken bij de bestuursrechter en in appel belastingzaken namen ook toe. Een sterke instroomafname was zichtbaar van handelszaken kanton, vreemdelingenzaken en overtredingszaken.
De instroomontwikkelingen verschilden nogal per sector, zoals hieronder wordt beschreven en bijgaande figuur laat zien. Meer detail is te zien in tabel 1 aan het einde van de paragraaf.

Procentuele ontwikkelingen zaakinstroom, 2013 t.o.v. 2012

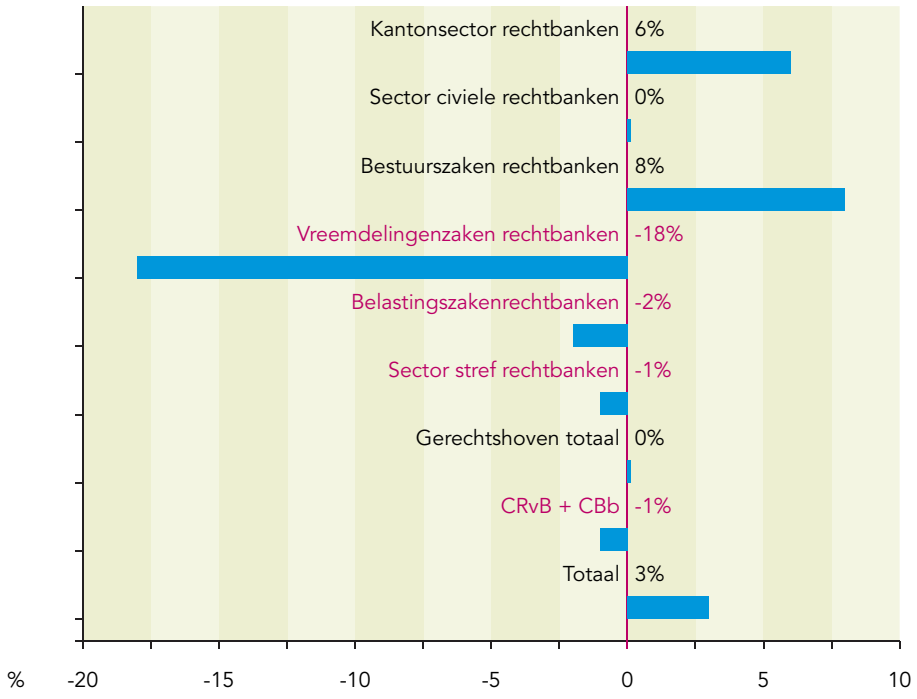

1 Een klein deel van de instroom en productie valt buiten de gepresenteerde overzichten. Het betreft de bijzondere kamers, megazaken, commissies van toezicht en tuchtrecht en het werk van de rechtercommissaris strafzaken.

2 Vanaf 2011 tellen de zogenaamde akten en verklaringen bij de sector kanton niet meer mee. In de tabellen en de analyses zijn daarom de akten en verklaringen in alle jaren niet meermeegenomen.

4.1 De kantonrechter

Het totale aantal bij de kantonrechter aangebrachte zaken nam in 2013 weer toe na de afnames in 2011 en 2012. De toename bedroeg 6%, van 1.023.160 naar 1.082.140 zaken.

Het aantal familierechtelijke zaken bij de kantonrechter nam in totaal met 11% toe. Het zijn overwegend zaken rond het bewind over meerderjarigen, dat wil zeggen verzoeken tot bewind, mentorschap en curatele, en het toezicht daarop. Dit type zaken neemt al geruime tijd toe. Het huidige niveau van circa 315.000 zaken ligt liefst 100.000 zaken hoger dan in 2008. De stijging is onder andere een gevolg van een beleidswijziging bij ziekenhuizen en zorginstellingen. Voor hen heeft het voordelen met één 'officieel' aanspreekpunt te maken te hebben en ze vragen daarom steeds meer om een vorm van bewind.
Een andere groep familiezaken bij kanton die groei vertoonden, waren de erfrechtzaken. De instroom hiervan nam in 2013 met 12% toe van 4.670 naar 5.240.

De instroom handelszaken bij de kantonrechter nam over de gehele linie evenals in 2011 en 2012, sterk af met circa 9% tot circa 501.000. De grootste groep handelszaken vormen de dagvaardingszaken (waaronder veel incassozaken) en het volume daarvan nam met circa 8% af, tot circa 475.000 zaken. Bij deze voortdurende afname spelen gedragseffecten bij partijen (bedrijven, particulieren, deurwaarders en incassobureaus) een rol, onder invloed van de economische crisis, maar ook van de succesievelijke verhogingen van griffierechten in de afgelopen jaren en de normering van buitengerechtelijke incassokosten. Deurwaarders en incassobureaus geven aan dat ze onder invloed van de hoge griffierechten minder snel naar de rechter gaan. Daarnaast zorgde de gewijzigde aanpak vanaf eind 2009 van wanbetalers zorgverzekeringen voor een afname van het aantal zaken: zorgverzekeraars kunnen vanaf dat moment via CVZ (College voor Zorgverzekeringen) loonbeslag laten leggen zonder tussenkomst van de rechter.
Binnen de groep handelszaken nam ook het aantal zogenoemde geregelde arbeidsontbindingen zeer sterk af tot circa 5.500. In 2008 waren dat er nog bijna 17.000. Geregelde arbeidsontbindingen zijn ontbindingsverzoeken waarbij partijen het al met elkaar eens zijn, ook over de ontslagvergoeding.

De instroom overtredingzaken nam opnieuw zeer sterk af (-23%). Het aantal Mulderzaken nam evenwel spectaculair toe ten opzichte van 2012 met 92%, van circa 104.000 naar bijna 200.000. Dit zijn zaken die gaan over lichte verkeersovertredingen met een opgelegde boete.[3] De toename is vooral toe te schrijven aan de toename van vorderingen tot toepassing van een dwangmiddel: vordering van gijzeling van degene die de boete niet heeft betaald, het innemen van een rijbewijs of buitengebruikstelling van een auto. De toename van gijzelingszaken is vooral het gevolg van de intensievere controles ter opsporing van onverzekerde voertuigen en van het minder vaak betalen van de boete wegens het niet verzekerd zijn. Het OM gaat maatregelen nemen, waardoor naar verwachting de omvang van deze zaken weer zal afnemen.

3 Procedures over verkeersboetes vallen niet allemaal onder Mulderzaken. Wanneer ze gefiscaliseerd zijn, zijn het belastingzaken.

4.2 De civiele sector van de rechtbanken

Bij de civiele sector van de rechtbanken bleef het aantal aangebrachte zaken in totaal constant op ongeveer 310.000. Het gaat hier om civiele procedures (familiezaken, handelszaken inclusief de behandeling van insolventies en presidentrekesten) in eerste aanleg, exclusief de zaken die door de kantonrechter worden behandeld.

Het aantal familierechtelijke procedures bleef gelijk aan 2011 en 2012, rond de 190.000. De instroom van scheidingszaken, levensonderhoud en BOPZ-zaken vertoonde een groei van rond de 5%. Verzoeken tot ondertoezichtstelling namen 3% af en rekesten over uithuisplaatsing liepen zelfs met 11% terug.

Het aantal handelszaken (bodemzaken en kort gedingen) in de civiele sector nam licht af met 2% van 99.200 naar 97.500. Met handelszaken worden niet-familierechtelijke civiele procedures bedoeld, zoals over koop of letselschade. De voortdurende gevolgen van de economische crisis zijn in 2013 opnieuw zichtbaar in de toename van het aantal faillissementen, met ongeveer 8%, tot de recordhoogte van 13.200. In 2013 werden 12.300 wettelijke schuldsaneringen uitgesproken, wat voor het tweede jaar op rij een daling inhoudt van 11%. Het aantal dwangakkoorden en moratoria schuldsanering nam wel sterk toe. Deze zaken vormen een onderdeel van het minnelijke traject voorafgaand aan een eventuele schuldsanering (in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen) en komen voor sinds wetswijziging per 1 januari 2008. Sindsdien is het aantal meer dan verdrievoudigd, van 1.300 in 2008 tot 4.100 in 2013.
De instroom van de zogenoemde presidentrekesten namen voor het eerst sinds gestage afname vanaf 2009, weer toe met 3%.

4.3 De bestuurssectoren van de rechtbanken

De instroom van ruim 109.000 zaken bij de bestuurssectoren van de rechtbanken was enigszins lager dan in 2012. Een afname van vreemdelingenzaken met 18% en van belastingzaken met 2% stond tegenover een toename van reguliere bestuurszaken met 8%.

De instroom reguliere bestuurszaken nam in 2013 met 8% toe van 45.700 naar 49.200. Binnen deze groep zaken is het beeld wisselend; ambtenarenzaken -24%, bouwgerelateerde zaken 11%, bijstandszaken 15% en sociale verzekeringszaken 5%. Het aantal zaken aangaande de Wet werk en bijstand is opnieuw zeer sterk toegenomen (+22%). Ook zaken aangaande de Werkloosheidswet namen toe. Verder is sterke toename (+3.000 zaken) van het aantal zaken over de Wet openbaarheid bestuur (WOB) zichtbaar. Dit houdt vooral verband met verkeersovertredingen.

Het aantal voor de rechter gebrachte vreemdelingenzaken nam als gezegd met liefst 18% af tot circa 33.000. Vooral bewaringszaken namen af. Een groot gedeelte van de asielinstroom bij de IND bestaat uit asielaanvragen van vreemdelingen met de Somalische en de Syrische nationaliteit. De zorgwekkende situatie in Syrië leidt tot een stijgend aantal asielaanvragen. Bij de Somaliërs is een tegengestelde tendens te zien. Voor deze twee nationaliteiten geldt dat relatief veel aanvragen worden ingewilligd door de IND, waardoor geen beroepen bij de vreemdelingenrechter volgen.

Bij belastingzaken was bij de rechtbank in 2013 sprake van een geringe instroomafname met 2% tot circa 27.000 zaken. Rijksbelastingzaken namen in aantal af en belastingzaken van lagere overheden namen toe.
De afname was geconcentreerd bij zaken over transport- en vervoergerelateerde belastingen[4] welke in 2012 een tijdelijke piek vertoonden. Ook het aantal belastingzaken over Inkomstenbelasting nam af (-3%). Zaken die te maken hadden met de Wet waardering onroerende zaken (WOZ) namen licht toe (+3%).

4 Belasting personenauto's en motorrijwielen.

4.4 De strafsectoren van de rechtbanken

De instroom strafzaken bij de strafsectoren van de rechtbanken is in 2013 stabiel gebleven op bijna 200.000 zaken. De verzoeken raadkamer (zowel de zaken over voorlopige hechtenis als de zaken die niet de voorlopige hechtenis betreffen), namen af. De politierechterzaken namen toe en de kinderrechterzaken namen af. Het aantal strafzaken voor de meervoudige kamer nam toe.

4.5 De gerechtshoven en appelcolleges

Het totaal aantal bij de gerechtshoven aangebrachte rechtszaken bleef in 2013 constant op circa 58.800. Het aantal handelszaken bleef constant op 10.000, en het aantal familiezaken nam met 3% af tot 5.700.
De instroom van belastingrechtszaken in hoger beroep vertoonde in 2013 een toename met ongeveer 1.100 zaken (28%) extra ten opzichte van 2012. Deze piek volgt met enige vertraging op de instroompiek die in 2012 bij de eerste aanleg te zien was bij de BPM-zaken. Groei was verder zichtbaar bij hoger beroepen op het gebied van inkomstenbelasting. Afname in zaakinstroom is er vooral bij lokale belastingen over gemeentelijke leges, rioolheffing en in mindere mate in het kader van de Wet waardering onroerende zaken (WOZ).
De stroom strafzaken in hoger beroep is iets gedaald met 3%. In 2013 ging het om 38.000 strafgerelateerde zaken bij de gerechtshoven.

De Centrale Raad van Beroep (CRvB) oordeelt in hoger beroep over geschillen op het terrein van de sociale verzekeringen, de sociale voorzieningen en ambtenarenzaken. Daarnaast is de CRvB rechter in eerste en enige aanleg in geschillen over de uitvoering van wetten voor oorlogs- en vervolgingsgetroffenen, enkele bijzondere pensioenen en voor beroepen van rechterlijke ambtenaren. De instroom aan rechtszaken bleef er in 2013 constant op ruim 7.000.

Het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) oordeelt over geschillen op het terrein van het sociaaleconomisch bestuursrecht. Dat betekent dat er vaak kwesties van Europees recht spelen. Daarnaast is het College hogerberoepsinstantie voor uitspraken op het gebied van een aantal specifieke wetten, zoals de Mededingingswet en de Telecommunicatiewet.
In 2013 was de instroom aan rechtszaken bij het CBb 9% lager dan in 2012, en kwam uit op ruim 1.000 zaken.

Tabel 1: instroom Rechtspraak in 2009-2013 (aantal zaken, afgerond op tientallen)

	2009	2010	2011	2012	2013	groei 2013
Kantonsector rechtbanken	**1.152.770**	**1.166.150**	**1.095.350**	**1.023.160**	**1.082.140**	**6%**
Handelszaken (incl. arbeidszaken en kort gedingen)	660.120	658.460	607.460	549.120	501.160	-9%
Familiezaken	243.820	266.700	253.490	284.230	315.400	11%
Strafzaken	147.220	148.910	138.710	86.060	66.020	-23%
Mulderzaken (excl. adres onbekend)	101.610	92.090	95.700	103.760	199.570	92%
Sector civiel rechtbanken	**283.290**	**289.130**	**324.180**	**309.910**	**310.550**	**0%**
Handelszaken, insolventies en kort gedingen	113.750	118.290	109.730	99.210	97.490	-2%
Familiezaken*	138.830	142.210	190.170	189.420	191.040	1%
Presidentrekesten	30.720	28.640	24.290	21.280	22.010	3%
Sector bestuur rechtbanken	**117.710**	**113.220**	**113.060**	**113.760**	**109.210**	**-4%**
Bestuurszaken	46.180	44.830	44.360	45.700	49.190	8%
Vreemdelingenzaken	49.050	45.690	42.100	40.390	33.030	-18%
Belastingzaken	22.480	22.700	26.600	27.670	26.990	-2%
Sector straf rechtbanken	**218.010**	**200.920**	**202.140**	**199.030**	**197.930**	**-1%**
Appelcolleges	**66.940**	**66.270**	**67.630**	**66.730**	**66.950**	**0%**
Handelszaken	10.400	10.120	10.090	9.920	9.960	0%
Familiezaken	5.320	5.460	6.080	5.910	5.720	-3%
Belastingzaken	3.040	3.570	3.980	4.010	5.130	28%
Strafzaken	39.570	38.500	38.620	38.720	38.010	-2%
CRvB + CBb**	8.600	8.620	8.870	8.170	8.130	-1%
Totaal Rechtspraak	**1.838.720**	**1.835.690**	**1.802.370**	**1.712.590**	**1.766.780**	**3%**

* *vanaf 2011 inclusief gezamenlijk gezagsverzoeken welke voordien werden behandeld door de sector kanton*

** *CRvB 1% en CBb -9%*

5 Productieverdeling

Ingestroomde zaken worden behandeld en afgedaan. Alvorens in te gaan op de ontwikkeling in 2013 van de productie ten opzichte van vorig jaar, wordt de verdeling van de productie over de verschillende rechtsgebieden aangegeven. In de volgende figuur is naast de verdeling van de absolute productieaantallen in de blauwe rijen, ook de verdeling van de werklast over de verschillende sectoren (in de oranje rijen) weergegeven.

Het aantal kantonzaken is verreweg het grootst van de onderscheiden sectoren. Het feit dat voor kantonzaken het aandeel in werklast in minuten (de oranje rij) zoveel kleiner is, geeft aan dat dit relatief lichte, d.w.z. relatief weinig bewerkelijke, zaken zijn. Zijn de oranje rijen echter groter, zoals bij de sectoren civiel, straf en bestuur, dan betekent dit dat relatief zware (bewerkelijkere) zaken zijn behandeld.

Hoewel strafzaken in de media en bij het publiek meestal meer aandacht krijgen, blijkt dat in 2013 bijna tweederde (65,5%) van de zaken in de gerechten civielrechtelijk van aard is. Dit zijn handelsgeschillen en familiezaken (inclusief kantonzaken). De sector straf is verantwoordelijk voor 27,4% en de resterende 7,1% betreft bestuurszaken, vreemdelingenzaken en belastingzaken.

De behandeling van civiele zaken zorgt voor de helft (50,7%) van de werklast, de behandeling van strafzaken voor ruim een kwart (27,4%) en de behandeling van bestuurszaken inclusief belastingzaken en vreemdelingenzaken voor ruim een vijfde (21,9%). Dit beeld is, zowel voor de absolute productie als voor de werklast, redelijk stabiel over de laatste jaren. In 2013 is het aandeel straf licht toegenomen ten koste van civiel. Binnen de rechtsgebieden kunnen ook verschuivingen plaatsvinden. Zo nemen bijvoorbeeld de familiezaken toe, waar de handelszaken afnemen. Bij bestuur neemt het belang van bestuur- en belastingzaken toe, terwijl vreemdelingenzaken afnemen.

Aandeel sector in productie en werklast 2013

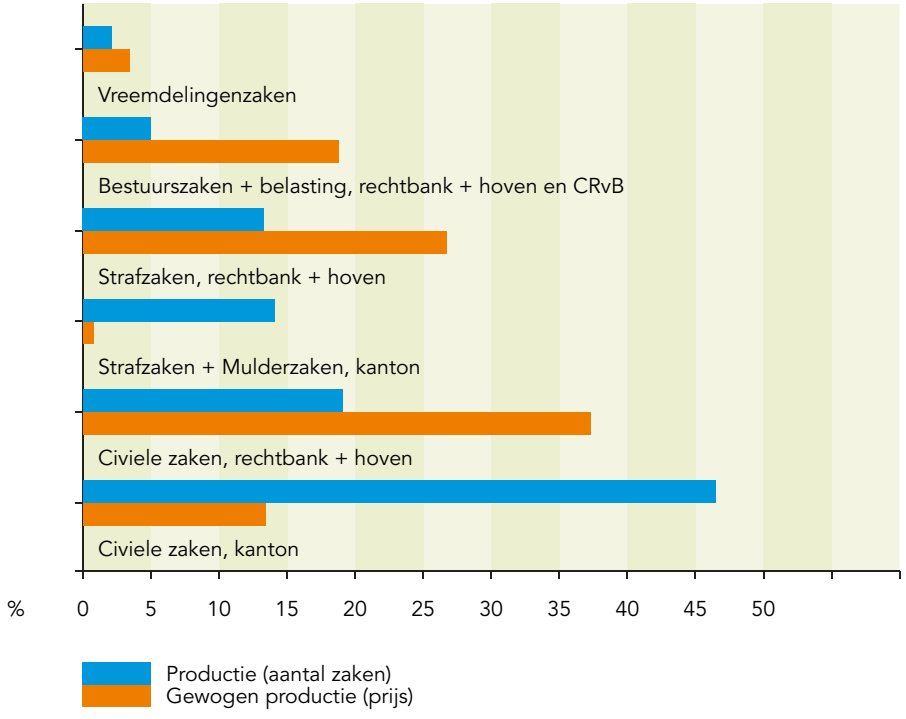

6 Productie- en werkvoorraadontwikkeling

6.1 Algemeen

De totale hoeveelheid afgedane zaken door de Rechtspraak nam in 2013 met 2% toe, tot ruim 1,7 miljoen zaken, zoals te zien is in tabel 2. Hiermee is een einde gekomen aan de daling in de afgelopen twee jaar.

Hoewel het totaal aantal in 2013 afgehandelde zaken met 2% toenam, is – vertaald naar werklast –, het gewogen volume afgehandelde zaken niet toegenomen (-1%), zoals blijkt uit tabel 3. Dit verschil in ontwikkeling tussen de werklast en het ongewogen zaakvolume, kwam doordat er minder relatief zware zaken waren en meer relatief lichte zaken. Het aandeel afgehandelde kantonzaken nam bijvoorbeeld sterk toe en dat zijn rechtspraakbreed gezien de minder bewerkelijke zaken. En binnen enkele zaaksgroepen, zoals binnen de kantonzaken, nam het aandeel lichtere zaken toe.

In 2013 is de werkvoorraad[5] in lichte mate opgelopen, met 3% van het instroomvolume, te zien in tabel 4. Er was vooral sprake van een voorraadtoename bij Mulderzaken en bij familiezaken bij kanton en bij belastingzaken in hoger beroep. Voorraadverkleining werd vooral behaald bij vreemdelingenzaken en handelszaken in hoger beroep, belastingzaken in hoger beroep en bij het CBb.

Een klein deel van de voorraadtoename valt toe te schrijven aan enig productieverlies ten gevolge van de reorganisatie in verband met de herziening gerechtelijke kaart. De precieze omvang hiervan is echter niet vast te stellen.

6.2 Productie- en werkvoorraadontwikkeling naar sector (tabellen 2, 3 en 4 en 5)

Zoals uit de volgende figuur en tabel 2 blijkt, verschilt de ontwikkeling van afgehandelde zaken en werklast per sector. De werkvoorraadontwikkeling varieert ook per sector, zoals tabel 4 laat zien.

Procentuele ontwikkelingen afgehandelde zaken, 2013 t.o.v. 2012

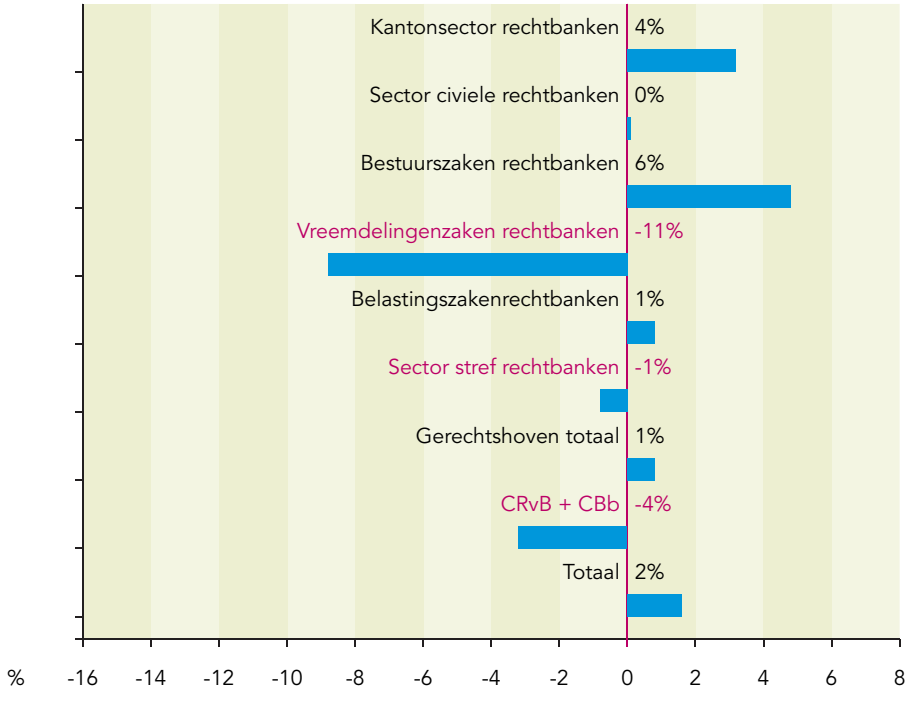

5 De voorraad onderhanden werk en zaken die wachten op behandeling; een onderscheid daarin is niet te maken.

Uit tabel 2 blijkt dat het aantal afgehandelde zaken in de civiele sector van de rechtbanken in totaal ongeveer gelijk was aan dat in 2012: het aantal afgehandelde handelszaken nam af en het aantal presidentrekesten nam toe. In grote lijnen konden de rechtbanken de instroom van deze groep zaken bijhouden (tabel 5), zodat de werkvoorraad civiele zaken bij de rechtbanken in totaal stabiel was (tabel 4, eerste regel) .

De toename van het aantal afgehandelde kantonzaken in 2013 was 4%. Voor het grootste deel volgde dit de instroomontwikkeling. Op twee terreinen van de kantonrechter nam de werkvoorraad echter toe.
Ten eerste was er een toename van de voorraad Mulderzaken. Het gaat hier vooral om de toename van het aantal aangebrachte gijzelingszaken (zie de instroomanalyse), waarvan de uitstroom nog enigszins achterbleef. Bij de behandeling van overtredingszaken was geen sprake van voorraadtoename.
Ten tweede liep het aantal afgehandelde familiezaken achter bij de sterke instroomtoename: de werkvoorraad nam toe. De oorzaak daarvan is de forse vraag naar bewind meerderjarigen (zie de instroomanalyse). Daarmee is ook de gemiddelde duur van deze zaken toegenomen van gemiddeld 7 weken naar gemiddeld 11 weken per zaak.

Bij de strafsectoren van de rechtbanken was het aantal afgedane zaken ongeveer gelijk (-1%) aan dat in 2012. Wel lag in 2013 het aantal afgehandelde zaken duidelijk onder het instroomniveau (tabel 5). Deels is hier sprake van onzuiverheden in de instroomtellingen. Er was in 2013 echter ook sprake van een lichte werkvoorraadtoename (tabel 4) en ook liepen de uitkomst op de genormeerde doorlooptijden enigszins terug (tabel 13).

Het aantal door de rechtbanken afgedane bestuursrechtelijke procedures was totaal bezien stabiel. Alleen bij vreemdelingenzaken nam het aantal afgehandelde zaken af met 11% (tabel 2), maar de hoeveelheid afgedane zaken was wel groter dan het aantal nieuw ingestroomde zaken. De werkvoorraad is hier dan ook beduidend afgenomen, met 7% van het instroomvolume (tabel 4).
Bij belastingzaken was de productietoename in 2013 van 1% onvoldoende om evenwicht met de gedaalde instroom te realiseren (tabel 5), waardoor de voorraad licht toenam met 3% van het instroomvolume (tabel 4).
Bij reguliere bestuurszaken zorgde de sterke instroomtoename in 2013 voor een geringe toename van de werkvoorraad met 3% van het instroomvolume (tabel 4), ondanks de sterke toename van het aantal afgehandelde zaken met 6% (tabel 2).

Bij de gerechtshoven nam het aantal afgehandelde zaken met 1% toe, zoals blijkt uit tabel 2. Het aantal afgehandelde handelszaken in hoger beroep nam toe en de familiezaken af.
De werkvoorraad bij handel nam hierdoor sterk af, terwijl die van familiezaken licht toenam, wat te zien is in tabel 4.
Het aantal afgedane belastingzaken in hoger beroep nam weliswaar sterk toe met 11%, maar dit was onvoldoende om de nog sterkere instroomtoename het hoofd te bieden. Daardoor nam de werkvoorraad sterk toe, met 21% van het instroomvolume (tabel 4).

Bij de CRvB was het aantal in 2013 afgedane zaken 5% lager dan in 2012.
De werkvoorraad bleef er ongeveer gelijk (tabel 4).

Bij het CBb was het aantal afgedane zaken iets hoger, 2%, dan in 2012.
Omdat de instroom vrij sterk afnam, is hier de voorraad sterk afgenomen met 24% van het instroomvolume (tabel 4).

Tabel 2: productie Rechtspraak in 2009-2013 (afgerond op tientallen)

	2009	2010	2011	2012	2013	groei 2013
Kantonsector rechtbanken	**1.134.430**	**1.164.530**	**1.093.110**	**999.580**	**1.040.080**	**4%**
Handelszaken (incl. arbeidszaken en kort gedingen)	650.550	661.600	609.640	545.690	506.060	-7%
Familiezaken	237.280	264.770	241.760	275.540	291.880	6%
Strafzaken	146.990	144.240	139.550	84.430	64.990	-23%
Mulderzaken (excl. adres onbekend)	99.620	93.910	102.160	93.930	177.150	89%
Sector civiel rechtbanken	**280.110**	**289.560**	**330.550**	**310.130**	**310.890**	**0%**
Handelszaken, insolventies en kort gedingen	111.740	118.420	115.750	102.450	99.200	-3%
Familiezaken*	138.130	142.770	191.330	187.380	190.130	1%
Presidentrekesten	30.230	28.380	23.470	20.300	21.550	6%
Sector bestuur rechtbanken	**113.550**	**120.920**	**118.510**	**110.810**	**109.230**	**-1%**
Bestuurszaken	44.410	46.960	47.670	44.890	47.550	6%
Vreemdelingenzaken	45.860	50.740	43.520	40.170	35.590	-11%
Belastingzaken	23.290	23.220	27.330	25.750	26.100	1%
Sector straf rechtbanken	**217.460**	**195.910**	**197.000**	**191.750**	**190.060**	**-1%**
Appelcolleges	**65.690**	**67.030**	**68.980**	**67.100**	**67.210**	**0%**
Handelszaken	10.740	10.940	10.850	10.230	10.740	5%
Familiezaken	5.390	5.720	6.460	6.200	5.550	-10%
Belastingzaken	3.370	3.660	4.130	3.620	4.030	11%
Strafzaken	37.610	37.820	38.790	38.500	38.650	0%
CRvB + CBb**	8.570	8.900	8.750	8.550	8.240	-4%
Totaal Rechtspraak	**1.811.240**	**1.837.960**	**1.808.150**	**1.679.360**	**1.717.460**	**2%**

* *vanaf 2011 inclusief gezamenlijk gezagsverzoeken*
** *CRvB -5% en CBb 2%*

Tabel 3: productie en werklastgroei per sector 2013

	Groei zaken %	Groei werklast (gewogen productie, minuten)	Groei werklast (gewogen productie, prijs)
Rechtbanken	**2%**	**-1%**	**-1%**
Kantonsector rechtbanken	4%	-3%	-3%
Sector civiel rechtbanken	0%	-2%	-2%
Sector straf rechtbanken	-1%	1%	1%
Sector bestuur rechtbanken (incl. belasting- en vreemdelingenzaken)	-1%	-2%	-2%
Appelcolleges	**0%**	**-1%**	**-1%**
Civiele zaken	-1%	0%	0%
Belastingzaken	11%	8%	8%
Strafzaken	0%	-2%	-2%
CRvB	-5%	-5%	-5%
CBb	2%	-	-
Totaal	**2%**	**-1%**	**-1%**

Akten en verklaringen zijn buiten beschouwing gelaten.

Tabel 4: werkvoorraadontwikkeling 2012 en 2013 (afgerond op tientallen)

	Werk-voorraad eind 2011	Werk-voorraad eind 2012	**Ontwikkeling voorraad 2012** Afgezet tegen instroomvolume	Werk-voorraad eind 2013	**Ontwikkeling voorraad 2013** Afgezet tegen instroomvolume	t.o.v. 2012
Rechtbanken						
Civiel	**131.230**	**131.590**	**0%**	**132.580**	**0%**	**0%**
Handelszaken	86.280	87.400	1%	89.160	2%	2%
Familiezaken	37.290	38.330	1%	38.700	0%	1%
Beslissing president /civiel algemeen	7.660	5.860	-5%	4.720	-3%	-19%
Bestuur	**46.430**	**48.560**	**2%**	**48.490**	**2%**	**0%**
Bestuurszaken	21.650	21.970	1%	23.560	3%	7%
Vreemdelingenzaken	10.150	10.100	0%	7.630	-7%	-24%
Belastingzaken	14.630	16.490	7%	17.300	3%	5%
Strafzaken	**51.680**	**54.870**	**2%**	**57.780**	**1%**	**5%**
Kanton	**141.620**	**151.040**	**1%**	**193.750**	**1%**	**0%**
Handelszaken	55.010	51.220	-1%	45.020	-1%	-12%
Familiezaken	45.860	53.070	3%	78.370	8%	48%
Beslissing president /civiel algemeen	930	900	0%	1.060	1%	10%
Strafzaken + mulderzaken	39.820	45.850	3%	69.300	9%	51%
Gerechtshoven						
Civiel	**13.620**	**12.940**	**-4%**	**12.250**	**-4%**	**0%**
Handelszaken	10.810	10.400	-4%	9.540	-9%	-8%
Familiezaken	2.810	2.540	-5%	2.710	3%	7%
Belastingzaken	3.920	4.260	8%	5.360	21%	26%
Strafzaken	21.230	20.800	-1%	20.480	-1%	-2%
CRvB	9.100	8.840	-4%	8.990	2%	2%
CBb	1.580	1.450	-11%	1.310	-13%	-10%
Totaal	**420.410**	**434.350**	**1%**	**480.990**	**3%**	**11%**

Tabel 5: de productie ten opzichte van de instroom t/m 2013 (afgerond op tientallen)

	instroom 2013	productie 2013	productie t.o.v. instroom 2013	productie t.o.v. instroom 2012	productie t.o.v. instroom 2011
Kantonsector rechtbanken	**1.082.240**	**1.040.080**	**96%**	**98%**	**100%**
Handelszaken (incl. arbeidszaken en kort gedingen)	501.160	506.060	101%	99%	100%
Familiezaken	315.400	291.880	93%	97%	95%
Strafzaken	66.020	64.990	98%	98%	101%
Mulderzaken (excl. adres onbekend)	199.570	177.150	89%	91%	107%
Sector civiel rechtbanken	**310.550**	**310.890**	**100%**	**100%**	**102%**
Handelszaken, insolventies en kort gedingen	97.490	99.200	102%	103%	105%
Familiezaken	191.040	190.130	100%	99%	101%
Presidentrekesten	22.010	21.550	98%	95%	97%
Sector bestuur rechtbanken	**109.210**	**109.230**	**100%**	**97%**	**105%**
Bestuurszaken	49.190	47.550	97%	98%	107%
Vreemdelingenzaken	33.030	35.590	108%	99%	103%
Belastingzaken	26.990	26.100	97%	93%	103%
Sector straf rechtbanken	**197.930**	**190.060**	**96%**	**96%**	**97%**
Appelcolleges	**66.950**	**67.210**	**100%**	**101%**	**102%**
Handelszaken	9.960	10.740	108%	103%	108%
Familiezaken	5.720	5.550	97%	105%	106%
Belastingzaken	5.130	4.030	79%	90%	104%
Strafzaken	38.010	38.650	102%	99%	100%
CRvB + CBb	8.130	8.240	101%	105%	99%
Totaal Rechtspraak	**1.766.780**	**1.717.460**	**97%**	**98%**	**100%**

Akten en verklaringen zijn buiten beschouwing gelaten.

7 Productiviteitsontwikkeling en afgehandelde zaken ten opzichte van de afspraken

7.1 Personeelsomvang, kosten en productiviteit

De volgende tabel laat zien hoe de gemiddelde personele bezetting en het volume afgehandelde zaken zich sinds 2007 hebben ontwikkeld. Het zaaksvolume is gewogen met behulp van vastgestelde prijzen, waardoor veranderingen in de zaakssamenstelling worden meegewogen. De gemiddelde bezetting betreft voltijdbanen (fte) en is berekend door het gemiddelde te nemen van de personeelsomvang op 31 december van het voorliggende en de personeelsomvang op 31 december het lopende jaar. Voor deze gebruikte ultimo-cijfers en aantallen personen, zie tabellen 23 en verder.

De gemiddelde personele omvang (fte) was in 2013 min of meer gelijk aan die in 2012. Het volume afgedane zaken was ook nagenoeg constant. Daarmee is het zaaksvolume per arbeidsjaar (arbeidsproductiviteit) van 2013 vergelijkbaar met dat in 2012. De arbeidsproductiviteit was iets groter geweest, indien er geen productieverlies was geweest ten gevolge van de reorganisatie in verband met de herziening gerechtelijke kaart.

In de periode 2007 t/m 2013 is de gemiddelde personele omvang (fte) eerst toegenomen en daarna weer gedaald tot het niveau van 2007. Het zaaksvolume is in die tijd met 7% toegenomen. Dit betekent dat de arbeidsproductiviteit sinds 2007 met 6% is toegenomen. Die toename vond vooral plaats in de jaren 2010 en 2011.
Het aantal rechters en raadsheren is sinds 2007 met 4% toegenomen, terwijl de bezetting (administratieve en juridische) ondersteuning ongeveer gelijk bleef (-1%). Anders gezegd, het aandeel rechters en raadsheren nam in de periode 2007-2013 toe.

De instroom aan zaken bij de rechtspraak is in vergelijking met 2010 afgenomen (zie tabel 1). Deze tabel laat zien dat de werklast die gemoeid is met het afhandelen van zaken in diezelfde tijd stabiel is gebleven.

Tabel 6: index personele bezetting, gewogen zaaksvolume en arbeidsproductiviteit Rechtspraak (2007 = 100)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	groei 2013 (%)
Gemiddelde bezetting rechters en raadsheren	100	102	104	107	107	105	104	-1%
Gemiddelde bezetting ondersteuning	100	102	103	104	102	99	99	0%
Gemiddelde bezetting totaal	**100**	**102**	**104**	**105**	**103**	**100**	**100**	**0%**
Gewogen zaaksvolume	**100**	**100**	**104**	**108**	**110**	**108**	**107**	**-1%**
Zaaksvolume per arbeidsjaar: arbeidsproductiviteit	**100**	**98**	**101**	**103**	**106**	**107**	**106**	**-1%**

De volgende tabel geeft een beeld van de kostenontwikkeling, gecorrigeerd voor inflatie van lonen en prijzen bij de overheid.
De totale kosten die de Rechtspraak heeft gemaakt, gecorrigeerd voor inflatie, zijn in 2013 gestegen met 4%. De personele en exploitatiekosten namen toe onder andere door de volledige toerekening van OM-personeel (zie ook [11B] in de jaarrekening), de huisvestingskosten namen onder andere toe door een voorziening in verband met nieuwbouw Amsterdam en de stelselherziening rijkshuisvesting (zie o.a. [15]). Aangezien de gewogen productie nagenoeg gelijk is gebleven, terwijl de kosten toenamen, zijn de kosten voor een vergelijkbare hoeveelheid zaken in 2013 toegenomen, en wel met 5%.

Over de gehele periode 2007 t/m 2013 zijn de reële kosten voor de Rechtspraak toegenomen met 8%. Het (gewogen) zaaksvolume nam vergelijkbaar toe (7%). Dit betekent dat de kosten voor een vergelijkbare zaak in 2013 vergelijkbaar zijn met die in 2007. In de periode 2007 t/m 2013 namen de reële personele kosten toe (o.a. vanwege een groter aandeel rechters en raadsheren) en de overige kosten af. Voor wat betreft die overige kosten namen de huisvestingskosten toe, maar de andere kosten, bijvoorbeeld voor IT, namen af.

Tabel 7: index reële[6] kosten en zaaksvolume per ingezette euro bij de Rechtspraak (2007 = 100)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	groei 2013 (%)
Personele kosten	100	101	106	113	114	110	113	2%
Overige (materiële) kosten	100	92	94	90	87	89	97	9%
Totale kosten	**100**	**98**	**102**	**106**	**106**	**104**	**108**	**4%**
Gewogen zaaksvolume	100	100	104	108	110	108	107	-1%
Zaaksvolume per ingezette euro: kostenproductiviteit	**100**	**102**	**102**	**101**	**104**	**104**	**99**	**-5%**

a Indexcijfers kunnen afwijken van eerdere jaarverslagen. Dit vanwege het gebruik van de meest recente inflatiecorrectoren. Deze zijn door het CPB met terugwerkende kracht gewijzigd.

In de volgende figuur zijn de ontwikkelingen op het gebied van het aantal zaken, personele omvang en kosten voor een langere periode te zien: 2002-2013.

- Het gewogen zaaksvolume vertoonde in deze periode een golvende beweging met een opwaartse trend: in 2013 was het zaaksvolume bijna 20% groter dan in 2002.
- De personeelsomvang is sinds 2002 toegenomen met circa 14% en bewoog in grote lijnen mee met het zaaksvolume. De arbeidsproductiviteit is toegenomen tot ongeveer 5% boven het niveau van 2002.
- De totale reële kosten voor de Rechtspraak zijn vanaf 2002 toegenomen met circa 19%, vergelijkbaar met de ontwikkeling van het gewogen zaaksvolume in die periode. Per saldo zijn de kosten voor de afhandeling van een vergelijkbare hoeveelheid zaken in 2013 weer op het niveau van 2002. Met andere woorden: de kostenproductiviteit is in 2013 gelijk aan 2002.

6 Voor de meerjarenvergelijking zijn de nominale bedragen gecorrigeerd voor ontwikkelingen in het prijspeil. Hiervoor zijn cijfers van het Centraal Planbureau (CPB) gebruikt. Voor de personele kosten is gebruik gemaakt van de loonvoet voor de sector overheid (inflatie van 0,75% in 2013). Voor de materiële kosten is de prijs 'intermediair verbruik overheid' gebruikt als deflator (inflatie van 1,50% in 2013).

Zaaksvolume, bezetting, kostenen en productiviteit Rechtspraak, 2002-2013, (2002=100)

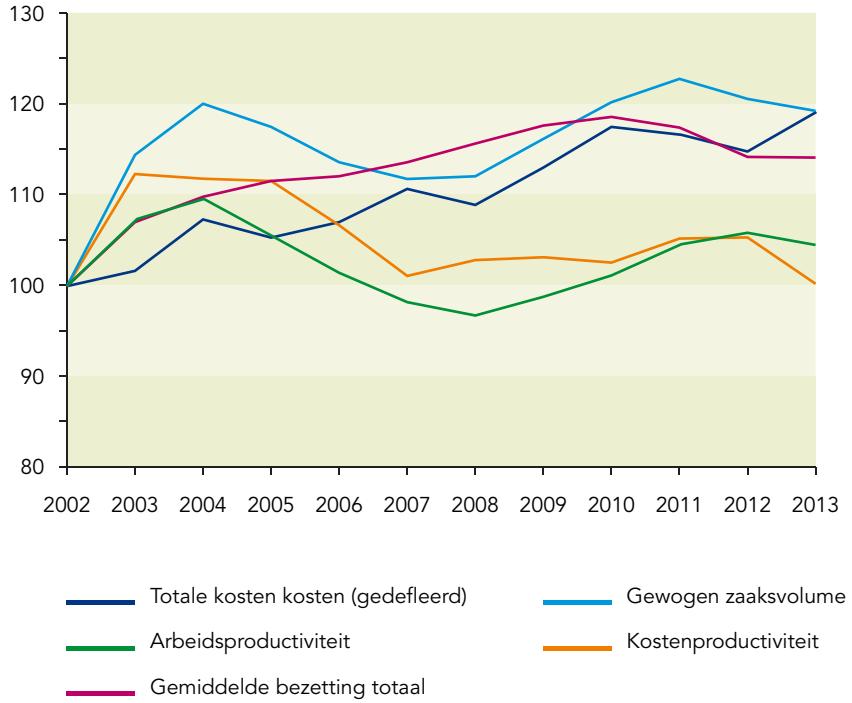

In de gebruikte cijfers voor het zaaksvolume blijft een aantal ontwikkelingen die de behandeling van rechtszaken bewerkelijker maken, buiten beeld. Zo is de belasting voor rechters en raadsheren toegenomen om de kwaliteit van het rechtspreken te borgen en te verbeteren. Te denken valt aan de explicietere en betere motivering in strafvonnissen.
Ook is het toegenomen beslag van de behandeling van megazaken op de capaciteit, niet in de ontwikkeling van het zaaksvolume terug te vinden. Er zijn daarnaast signalen dat de omvang van de processtukken die gelezen moeten worden, is toegenomen. Veranderingen in de houding van procespartijen en hun vertegenwoordigers en de invloed daarvan op de werklast is evenmin goed in beeld te brengen. Ook is als gevolg van invoering van de OM-strafbeschikking een sterkere selectie van strafzaken ontstaan, waardoor de gemiddeld arbeidsintensievere zaken overblijven, voordat deze bij de rechter komen. De Raad schat dat daarmee zeker 4% tot 5% van de werklasttoename sinds 2005 buiten beeld blijft.

7.2 Productie, resultaat en eigen vermogensontwikkeling

Met de Minister van Veiligheid en Justitie worden afspraken gemaakt over de te realiseren hoeveelheid af te handelen zaken. Die afspraken zijn voor een belangrijk deel gebaseerd op de prognoses van het zaaksaanbod, die worden berekend samen met het WODC via prognosemodellen.
Het door de Minister toegekende budget (bijdrage) komt vervolgens tot stand door het productievolume te vermenigvuldigen met de voor een periode van drie jaar (2011-2013) vastgelegde prijzen per productgroep. De middelen (opbrengsten) van de Rechtspraak worden voor het overgrote deel verkregen uit de productie van zaken. Na afloop van het jaar wordt op basis van de werkelijk behaalde productie afgerekend.

In de volgende tabel is weergegeven hoe de realisatie van de productie zich in absolute zin verhoudt tot de productieafspraken met de Minister. In 2013 lag het aantal afgehandelde zaken ongeveer 1% lager dan de afspraken met de Minister. Vooral de

productie van vreemdelingenzaken, strafzaken (misdrijven en hoger beroep) en de CRvB bleef achter bij de productie-afspraak 2013 met de Minister.
Bij de CRvB kwam het aantal afgedane zaken ver onder de doelstelling uit vooral omdat er onvoldoende extra rechters aangetrokken konden worden, maar ook vanwege een verhuizing naar het Gerechtsgebouw te Utrecht.
De instroom vreemdelingenzaken daalde mede als gevolg van beleid en regelgeving. Die daling was sterker dan verwacht, waardoor het begrote aantal afgehandelde zaken niet gehaald kon worden. Wel is de voorraad sterk afgenomen.
Bij de afhandeling van strafzaken is het beeld gemengd. De afhandelingsduur bij een aantal rechtbanken is toegenomen en ook is hier en daar onvoldoende de ter beschikking staande zittingsruimte opgevuld. Een van de onderliggende oorzaken is dat de 'ketensamenwerking'. tussen OM en ZM onvoldoende effectief en efficiënt is. Om dat op te gaan lossen is medio 2013 de task force OM-ZM opgericht met de opdracht van het College van procureurs-generaal en de Raad voor de rechtspraak om voorstellen te doen tot verbetering van de kwaliteit van het 'strafketenproces' en de producten, waaronder het strafdossier.

Gewogen is de 'minderproductie' geringer, in geld komt het neer op 11,1 miljoen euro. De minister heeft het beroep op de hardheidsclausule met betrekking tot vreemdelingenzaken (9,7 miljoen euro) gehonoreerd, waardoor voor minderwerk uiteindelijk slechts 1,4 miljoen euro in de egalisatierekening (0,1% van de bijdrage) dient te worden gestort.

Tabel 8: productie ten opzichte van de afspraken met de Minister, 2013

	begroting afspraken in aantallen	productie in aantallen	productie t.o.v. afspraken
Rechtbanken	**1.657.830**	**1.650.250**	**100%**
Kantonzaken excl. akten en Mulder adres onbekend	998.830	1.014.590	102%
Civiele zaken exclusief akten en verklaringen	337.990	336.380	100%
Reguliere bestuurszaken	46.130	47.550	103%
Vreemdelingenzaken	51.330	35.590	69%
Belastingzaken	26.160	26.100	100%
Strafzaken excl. overtredingen	197.390	190.060	96%
Gerechtshoven	**59.810**	**58.970**	**99%**
Civiele zaken	15.140	16.290	108%
Strafzaken	41.210	38.650	94%
Belastingzaken	3.460	4.030	117%
CRvB	**7.400**	**6.920**	**93%**
CBb	**1.320**	**1.330**	**100%**
Totaal Rechtspraak	**1.726.360**	**1.717.460**	**99%**

Akten en verklaringen zijn buiten beschouwing gelaten.
Civiel is inclusief competentiegrenszaken.

8 Kwaliteitsnormen

Binnen de Rechtspraak gelden kwaliteitsnormen voor:
- Permanente educatie. De norm is gemiddeld 30 opleidingsuren per jaar, c.q. een minimum van 90 uren verspreid over een termijn van drie jaar. Dit geldt voor iedere raadsheer, rechter en juridisch medewerker.
- Goede bewijsmotivering (promis). De norm is dat minimaal 50 procent van de meervoudige uitspraken in strafzaken, inclusief megazaken, volgens de Promis-methode wordt afgedaan. De norm is van toepassing in de (sectoren straf van de) rechtbanken en gerechtshoven.
- Doorlooptijden. Er zijn termijnen vastgesteld per sector per zaakstype waarbinnen een normpercentage van het totaal aantal zaken moet zijn afgedaan (zie verderop).
- Aantal meervoudige afdoeningen (MK). Er zijn per rechtsgebied minimum percentages vastgesteld voor de meervoudige afdoening van zaken (verhouding EK/MK).
- Reflectie. Iedere raadsheer en rechter neemt volgens de norm jaarlijks deel aan een intervisie- en/of reflectietraject. De norm is ook van toepassing op de juridische medewerkers in de rechtbanken.

De Rechtspraak heeft voor de jaren 2012 t/m 2014 prioriteit gegeven aan het behalen van de normen op permanente educatie, goede bewijsmotivering en doorlooptijden. Hieronder wordt een overzicht van de realisatie op de normen weergegeven:

8.1 Permanente educatie

Tabel 9: permanente educatie

	Realisatie	Norm
Rechtbanken		**100%**
Permanente educatie rechters	71%	
Permanente educatie juridisch medewerkers	57%	
Hoven		**100%**
Permanente educatie raadsheren	66%	
Permanente educatie juridisch medewerkers	60%	
Bijzondere colleges		**100%**
Permanente educatie raadsheren	72%	
Permanente educatie juridisch medewerkers	60%	

De norm voor permanente educatie (PE) waarborgt aandacht en tijd voor het verbreden en verdiepen van vakinhoudelijke kennis en vaardigheden. Rechters, raadsheren en juridische medewerkers volgen cursussen bij het opleidingscentrum SSR, incompany-opleidingen, vakinhoudelijke seminars, cursusweken, werklunches, stages, werkbezoeken etc. Ten opzichte van 2012 daalt het realisatiecijfer licht in de rechtbanken en colleges. Het realisatiecijfer voor raadsheren en juridisch medewerkers in de hoven stijgt licht. Redenen voor het niet halen van de norm zijn langdurige ziekte, zwangerschapsverloven, het onvoldoende aansluiten van het cursusaanbod voor meer ervaren medewerkers en het regelmatig annuleren van cursussen door de cursusorganisatie. Daarnaast is het niet altijd duidelijk aan welke activiteiten PE punten kunnen worden toegekend, worden uren niet altijd doorgegeven, juist en/of eenduidige geregistreerd (de fusielocaties werkten bijvoorbeeld niet altijd met eenzelfde PE systeem) en is het lastig om jaarlijks over de driejaarsnorm te rapporteren. Ten slotte worden cursussen door de medewerkers geannuleerd vanwege zittingsdruk. Overigens moet de norm in perspectief geplaatst worden. Het niet behalen van de norm (90 uur in drie jaar) betekent niet dat medewerkers niet aan permanente educatie doen. Immers 89 uur in drie jaar wordt gezien als het niet halen van de norm.

8.2 Promis (goede bewijsmotivering)

Tabel 10: promis

	Realisatie	Norm
Rechtbanken	65%	50%
Hoven	31%	50%

Promis zorgt voor betere kwaliteit van het strafrechtelijk vonnis. De wijze waarop het vonnis is opgebouwd geeft meer inzicht in de redenering achter de rechterlijke uitspraak. De norm in de rechtbanken wordt ruimschoots gehaald. De rechtbanken en de gerechtshoven hanteerden nog niet altijd eenduidig de definitie van Promis. In 2013 heeft een werkgroep deze verschillen in definities weggewerkt en wordt de normdefinitie eenduidig gehanteerd. De hoven laten een kleine stijging in de realisatie t.o.v. 2012 zien. De hoven geven aan dat het wijzen van promis-arresten hoger ligt dan het realisatiecijfer doet vermoeden. Dit is te wijten aan het niet (altijd) invullen van de registratie door de ondersteuning. In 2014 is er aandacht voor de invuldiscipline van Promis-arresten.

8.3 Aantal MK

Tabel 11: aantal MK

	Percentage MK zaken	Realisatie	Norm
Rechtbanken	MK straf	14%	15%
	MK civiel handel	10%	10%
	MK civiel familie	1%	3%
	MK bestuur algemeen	9%	10%
	MK vreemdelingenkamer	2%	5%
	MK belasting rijk	29%	25%
Hoven	MK straf	92%	85%
	MK belasting	92%	90%

Rechters en raadsheren moeten de ruimte hebben om een zaak meervoudig (met drie personen) af te doen. Dit bevordert de juridische kwaliteit van een uitspraak. Voorkomen moet worden dat zaken die geschikt zijn voor meervoudig afdoen, uit efficiency-overwegingen enkelvoudig worden afgedaan. Om deze reden zijn per rechtsgebied streefpercentages afgesproken voor meervoudige afdoening. In de rechtsgebieden civiel familie en vreemdelingenzaken worden de streefpercentages niet gehaald. Een oorzaak hiervoor is dat in deze rechtsgebieden relatief weinig zaken zich lenen voor meervoudige behandeling. In het rechtsgebied straf is men afhankelijk van de instroom (aanbreng OM), hierdoor is het niet altijd mogelijk te sturen op de streefpercentages. In het rechtsgebied bestuur zijn ook minder geschikte MK-waardige zaken de oorzaak van het (net) niet halen van de streefpercentages.

8.4 Reflectie

Tabel 12: reflectie

	Realisatie	Norm
Rechtbanken		
Intervisie of reflectietraject rechters	82%	100%
Intervisie of reflectietraject juridisch medewerkers	33%	100%
Hoven		
Intervisie of reflectietraject raadsheren	38%	100%

Deze norm zorgt er voor dat structureel tijd wordt ingeruimd voor (vakinhoudelijke) feedback en reflectie. De norm wordt ingevuld door het meelezen van enkelvoudige vonnissen door een collega-rechter/raadsheer en het volgen van intervisietrajecten. Voor de intervisietrajecten zijn in een aantal gerechten menukaarten met verschillende vormen van intervisie ontwikkeld. Zo vindt er o.a. intervisie met behulp van een camera plaats, worden enkelvoudige zittingen in aanwezigheid van een collega gedaan en worden interne en externe begeleiders ingezet voor het begeleiden van intervisiegroepen. In 2013 is de aandacht met name uitgegaan naar het invullen van de norm voor rechters. Het registreren van intervisie op een structurele en eenduidige manier is nog niet in elk gerecht goed geregeld. Instrumenten en beleid voor juridisch medewerkers en raadsheren heeft in 2013 nog niet overal prioriteit gehad.

Ten slotte reflecteren professionals op concrete zaken, bij grote verschillen in uitspraken gaan rechtbank en hof bijvoorbeeld met elkaar in gesprek via reflectiebijeenkomsten of via structurele overleggen.

8.5 Rechter-commissaris in strafzaken

Per 1-1-2013 is wetgeving in werking getreden die beoogt de positie van de rechter-commissaris (RC) in strafzaken te versterken. De RC krijgt hiermee een sturende en controlerende rol in het opsporingsonderzoek. De bedoeling hiervan is dat meer strafzaken kant en klaar op zitting komen en dat op onderzoeksverzoeken van de verdediging in een eerder stadium dan tijdens de zitting kan worden besloten.

Om de taakverzwaring die voortvloeit uit de nieuwe wetgeving te kunnen opvangen, heeft de Rechtspraak afgesproken dat 25% van alle strafrechters RC moet zijn. Dit doel is in 2013 niet gehaald. In 2013 bestond de bezetting RC uit 94,92 fte, wat neerkomt op 19,3% van het totaal aantal strafrechters. Ten opzichte van 2012 is hier sprake van een lichte procentuele toename van 0,5% van het aantal RC's.
De inzet van een raadsheer-commissaris in strafzaken steeg van 1109 zaken in 2012 naar 1746 zaken in 2013. De hoven zetten in op een verdere structurele inbedding van de inzet van de raadsheer-commisaris (RhC) met als doel te komen tot een meer structurele en frequente inzet van de RhC. De resultaten van 2013 laten een positieve lijn in deze inzet en frequentie zien. Er wordt in 2013 slechts nog ten dele gebruik gemaakt van de RC's van de rechtbanken. De verwachting is dat de RhC's in 2014 nauwelijks nog gebruik hoeven te maken van de RC's in de rechtbanken.

9 Doorlooptijden

De Rechtspraak hanteert per zaakstype normen voor de lengte van rechterlijke procedures, kortweg aangeduid als doorlooptijdnormen. Rapportage van de uitkomsten voor de rechtspraak als geheel vindt plaats in dit jaarverslag. In de jaarlijkse kengetallenpublicatie worden de uitkomsten per gerecht opgenomen en geanalyseerd.
De norm bestaat uit twee elementen:
1) de termijn waarbinnen een zaak afgehandeld dient te zijn, en
2) het percentage zaken waarvoor dat moet gelden.

Bij het formuleren van start- en eindpunt van de te normeren doorlooptijd van een gerechtelijke procedure, is gekozen voor het perspectief van de burger/ maatschappij; burgers, maatschappij en politiek willen in de eerste plaats geïnformeerd worden over de totale lengte van procedures. De doorlooptijd is daarom gedefinieerd als de totale tijd die verstrijkt tussen het instromen en het uitstromen van een zaak bij één gerechtelijke instantie. Er is geen onderscheid gemaakt in wat wel en wat niet door de Rechtspraak te beïnvloeden is. De duur van deeltrajecten, zoals mediation of de tijd dat een zaak op verzoek van partijen tijdelijk stilligt, wordt dus niet uit de doorlooptijdmeting gehaald.
De duur die gemeten wordt start bij binnenkomst op het gerecht van het verzoekschrift of de dagvaarding en loopt door tot het vonnis is geaccordeerd door de rechter of de uitspraak op het verzoekschrift aan partijen is verzonden.

Het uitgangspunt bij de normstelling is dat het overgrote deel van de zaken binnen een bepaalde tijd moet worden afgehandeld en dat rekening gehouden wordt met een groep procedures die extra lang duren door niet te vermijden complicaties. Bij bijvoorbeeld een norm van 90% binnen 6 maanden is er ruimte voor 10% extra lang durende zaken. De formulering van de norm op deze wijze heeft het voordeel dat ruimte aanwezig blijft om in incidentele zaken bewust meer tijd te nemen voor de afdoening. Het weergeven en normeren van gemiddelde doorlooptijden geeft minder inzicht in de procesduur dan de gekozen systematiek. Wel zijn aanvullend op de genormeerde doorlooptijden in de tabellen 18 en 19 voor een aantal zaaksgroepen gemiddelden gepresenteerd.

De doorlooptijden zijn in de periode 2009 - 2013 verbeterd. In 2012 en 2013 was de verbetering beperkt en was er soms zelfs sprake van een lichte achteruitgang als gevolg van de reorganisatie bij de gerechten. Ondanks de genoemde reorganisatie is in 2013, evenals in voorgaande jaren, de procesduur bij de bestuurssector van de rechtbanken wel duidelijk verbeterd.

De rechtszaken die de Rechtspraak te behandelen krijgt, zijn opgedeeld in 45 verschillende zaakstypen met ieder een eigen doorlooptijdnormering. Hieronder volgt per rechtsgebied een beschrijving van de stand van zaken in 2013.

9.1 Doorlooptijden kantonzaken

Uit tabel 13 blijkt dat de duur van rechtszaken bij de kantonrechter in 2013 enigszins is achteruitgegaan. Voor het eerst in jaren voldoen drie groepen zaken in de kantonsector niet aan de normering: mulderzaken, handelsrekesten en ‘geregelde’ arbeidsontbindingen.
De groep geregelde arbeidsontbindingen betreft verzoeken tot ontbinding van de arbeidsovereenkomst, waarbij werkgever en werknemer het eens zijn, maar die dat toch in een vonnis willen laten vastleggen. De norm voor de afhandeling van die zaken is 90% binnen 15 dagen en dat bleek in 2013 voor de meeste rechtbanken aan de krappe kant.

De groep mulderzaken bestaat voor het grootste deel uit vorderingen tot toepassing van een dwangmiddel (vordering van gijzeling van degene die de boete niet heeft betaald, het innemen van een rijbewijs of buitengebruikstelling van een auto). De doorlooptijd is toegenomen onder andere door de plotselinge en enorme toename in 2013 van dit soort zaken: in 2013 kon nog maar 66% binnen 3 maanden afgehandeld worden, terwijl in 2012 de norm van 80% binnen 3 maanden ruim werd gehaald.

De duur van de vijf overige type rechtszaken voldoen nog steeds aan de normen. Zo is de behandeling door de kantonrechter van bodemzaken handel in 2013 weliswaar wat langer gaan duren, maar voldeed deze nog steeds aan de normering van 75% binnen zes maanden en 90% binnen een jaar. De langere duur heeft voor een deel te maken met de competentiewijziging die medio 2011 plaatsvond. Daardoor kwamen bij de kantonrechter gemiddeld wat zwaardere zaken dan de kantonrechter daarvoor behandelde.

Tabel 13: doorlooptijden kantonzaken, 2011 t/m 2013

			realisatie		
		Norm	2011	2012	2013
Handelszaken met verweer - norm 1	90%	≤ 1 jaar	95%	95%	94%
Handelszaken met verweer - norm 2	75%	≤ 6 mnd.	80%	80%	75%
Arbeidsontbindingen op tegenspraak	95%	≤ 3 mnd.	94%	97%	96%
Handelsrekesten, niet-arbeidszaken	95%	≤ 6 mnd.	87%	88%	87%
Handelszaken zonder verweer (verstek)	90%	≤ 6 wkn.	98%	97%	97%
Geregelde arbeidsontbindingen	90%	≤ 15 dgn.	87%	87%	79%
Kort gedingen / vovo's	95%	≤ 3 mnd.	96%	97%	97%
Overtredingszaken	85%	≤ 1 mnd.	87%	90%	86%
Mulderzaken	80%	≤ 3 mnd.	78%	84%	66%

Tenslotte blijkt uit tabel 19 dat de gemiddelde duur van familierekesten bij de kantonrechter toenam van gemiddeld 7 weken in 2012 naar gemiddeld 11 weken. Het gaat voornamelijk om verzoeken tot bewind over meerderjarigen. De vraag daarnaar is bijzonder sterk toegenomen.

9.2 Doorlooptijden handelszaken en familiezaken

Uit tabel 14 valt op te maken dat de duur van familierechtelijke procedures al geruime tijd vrijwel geheel aan de normen voldoet, zowel in eerste aanleg (rechtbanken) als in hoger beroep (gerechtshoven).

In 2013 bleef bij enkele rechtbanken de doorlooptijd van scheiding op gemeenschappelijk verzoek onder de norm van 95% afgehandeld binnen twee maanden, waardoor landelijk gemiddeld de duur ervan net onder die norm uitkwam.
Hetzelfde gebeurde met eerste verzoeken tot ondertoezichtstelling, waarvan de norm is dat 80% binnen drie weken is afgedaan.

Tabel 14: doorlooptijden familiezaken rechtbanken en hoven, 2011 t/m 2013

			realisatie		
		Norm	2011	2012	2013
Civiel- familiezaken rechtbanken					
Scheidingszaken totaal (exclusief vovo's)	95%	≤ 1 jaar	93%	94%	94%
- waarvan op gemeenschappelijk verzoek	95%	≤ 2 mnd.	93%	91%	90%
Alimentatiezaken, bijstandsverhaal	90%	≤ 1 jaar	93%	93%	93%
Omgang- en gezagzaken	85%	≤ 1 jaar	83%	83%	83%
Jeugdbeschermingszaken kinderrechter	90%	≤ 3 mnd.	92%	91%	90%
- waarvan eerste verzoeken tot OTS	80%	≤ 3 wkn.	81%	80%	72%
Civiel - familiezaken hoven					
Familierekesten	90%	≤ 1 jaar	89%	91%	91%
- waarvan Jeugdbeschermingszaken	90%	≤ 4 mnd.	84%	89%	85%

Uit tabel 15 blijkt dat de duur van de afhandeling door de rechtbanken van bodemzaken handel (dagvaardingen), die niet door de kantonrechter zijn behandeld, in 2013 in geringe mate is achteruitgegaan van 84% binnen twee jaar naar 81%. Deze procesduur voldeed daarmee nog niet aan de normering van 70% binnen een jaar en 90% binnen twee jaar, zoals uit tabel 15 blijkt. Hier speelt de competentiewijziging die medio 2011 plaatsvond, een rol. Toen 'verhuisden' uit de groep zaken die de civiele rechter behandelt, de gemiddeld wat eenvoudiger zaken naar de kantonrechter.
De behandeling van kort gedingen bij de rechtbanken voldeed vrijwel aan de norm van 95% binnen drie maanden.
De helft van de rechtbanken kon de handelsrekesten niet afhandelen binnen de norm van 90% binnen drie maanden, waardoor in 2013 de realisatie landelijk op 81% uitkwam.

De duur van dagvaardingszaken in hoger beroep is in 2013 ongeveer gelijk gebleven aan 2012 en voldoet nog niet aan de normering van 80% binnen twee jaar en 70% binnen een jaar.
De duur van de afhandeling van handelsrekesten is achteruitgegaan. Van de insolventie rekesten in hoger beroep is 31% afgedaan binnen 2 maanden, waar 90% de norm is.

Tabel 15: doorlooptijden civiel handel rechtbanken en hoven, 2011 t/m 2013

			realisatie		
		Norm	2011	2012	2013
Civiel- handelszaken rechtbanken					
Handelszaken met verweer - norm 1	90%	≤ 2 jaar	87%	84%	81%
Handelszaken met verweer - norm 2	70%	≤ 1 jaar	62%	54%	55%
Handelszaken zonder verweer (verstek)	90%	≤ 6 wkn.	85%	78%	77%
Beëindigde faillissementen	90%	≤ 3 jaar	80%	81%	81%
Handelsrekesten (vooral insolventie)	90%	≤ 3 mnd.	83%	83%	81%
Kort gedingen / vovo's (inclusief familierecht)	95%	≤ 3 mnd.	92%	93%	93%
Civiel - handelszaken hoven					
Handelszaken dagvaardingen - norm 1	80%	≤ 2 jaar	79%	80%	80%
Handelszaken dagvaardingen - norm 2	70%	≤ 1 jaar	43%	46%	46%
Isolventierekesten	90%	≤ 2 mnd.	49%	51%	31%
Handelsrekesten, niet insolventie	90%	≤ 6 mnd.	53%	56%	52%

9.3 Doorlooptijden strafrecht

Zaken die dienden bij de politierechter werden in 87% van de gevallen binnen vijf weken afgehandeld (tabel 16), dicht bij de norm van 90%.
De doorlooptijden van raadkamerzaken die niet de voorlopige hechtenis betroffen en strafzaken bij de meervoudige kamer (MK) en bij de kinderrechter, voldeden minder vaak aan de doorlooptijd-norm dan in 2012.

Wanneer in een strafzaak in hoger beroep wordt gegaan, dienen het vonnis en het procesverbaal ter zitting uitgewerkt te worden. Afgesproken is om de tijd die het duurt van het vonnis tot het verzenden van het dossier naar het gerechtshof te meten en te normeren. De meting daarvan kon echter in 2013 nog niet worden gerealiseerd.
Wel is de gemiddelde doorlooptijd hiervan gemeten, uitsluitend voor MK-zaken.
De gemiddelde doorlooptijd van het uitwerken daarvan in verband met hoger beroep, liep in 2013 op van 15 naar 16 weken, zoals uit tabel 19 blijkt.

De doorlooptijd van strafzaken in hoger beroep (gerechtshoven) is nog steeds bijzonder ver van de norm verwijderd. Zo duurt 63% van de MK zaken korter dan 9 maanden, waarbij de norm 85% is.
Wel verbeterde de duur voor het uitwerken van een zaak in verband met cassatie, maar de duur ervan bleef met 70% binnen 6 maanden nog ver van de norm van 100% binnen 6 maanden verwijderd.

Tabel 16: doorlooptijden strafzaken rechtbanken en hoven, 2011 t/m 2013

			realisatie		
	Norm		2011	2012	2013
Strafzaken rechtbanken					
Strafzaken MK (= meervoudig behandeld)	90%	≤ 6 mnd.	83%	82%	78%
Politierechterzaken (incl. economische)	90%	≤ 5 wkn.	85%	88%	87%
Strafzaken bij de kinderrechter (enkelvoudig)	85%	≤ 5 wkn.	77%	82%	77%
Raadkamerzaken m.b.t. voorlopige hechtenis	100%	≤ 2 wkn.	100%	100%	99%
Raadkamerzaken niet voorlopige hechtenis	85%	≤ 4 mnd.	83%	85%	72%
Uitwerken strafzaken (EK+MK) ivm hoger beroep, jeugd	100%	≤ 4 wkn.	nog niet meetbaar		
Uitwerken strafzaken (EK+MK) ivm hoger beroep, niet jeugd	100%	≤ 16 wkn.	nog niet meetbaar		
- waarvan gedetineerdenzaken	100%	≤ 3 mnd.	nog niet meetbaar		
Strafzaken hoven					
Meervoudige Kamer-zaken	85%	≤ 9 mnd.	56%	59%	63%
EK-strafzaken, niet kantonappellen	85%	≤ 6 mnd.	30%	22%	24%
EK-strafzaken, kantonappellen	85%	≤ 6 mnd.	70%	49%	42%
Raadkamer m.b.t. Voorlopige Hechtenis	90%	≤ 2 wkn.	50%	50%	56%
Raadkamer niet m.b.t. Voorlopige Hechtenis	80%	≤ 4 mnd.	34%	36%	46%
Klachten niet vervolgen (12 Sv)	85%	≤ 6 mnd.	53%	46%	34%
Uitwerken (MK) strafzaak i.v.m. cassatie	100%	≤ 6 mnd.	68%	64%	70%

9.4 Doorlooptijden bestuursrecht

De duur van de behandeling van rijksbelasting-rechtszaken en ‘reguliere’ bestuurs-rechtelijke zaken, is bij de rechtbanken in 2013 duidelijk verbeterd en de afhandeling ervan voldeed daardoor vrijwel aan de normering, zoals uit tabel 17 blijkt.

De afhandelingsduur van vreemdelingenzaken (bodemzaken) is niet verbeterd en zit met 81% nog niet bij de norm van 90% binnen 9 maanden. De gemiddelde doorlooptijd van vreemdelingenzaken is zelfs wat toegenomen in 2013, blijkt uit tabel 19.
De duur van lokale belastingzaken is verkort naar 62% binnen 9 maanden, maar dat is nog steeds ver van de norm van 90%. De belastingzaken in hoger beroep voldoen, ondanks een lichte verbetering van de duur, ook nog niet aan de doorlooptijdnormering.

Tabel 17: doorlooptijden bestuursrecht rechtbanken en hoven, 2011 t/m 2013

			realisatie		
		Norm	2011	2012	2013
Bestuursrechtelijke zaken rechtbanken					
Reguliere bestuurszaken, bodemzaken - norm 1	90%	≤ 1 jaar	75%	81%	84%
Reguliere bestuurszaken, bodemzaken - norm 2	70%	≤ 9 mnd.	59%	68%	68%
Voorlopige voorzieningen bestuur regulier	90%	≤ 3 mnd.	93%	92%	95%
Vreemdelingenzaken, bodemzaken	90%	≤ 9 mnd.	73%	80%	81%
Belastingzaken lokaal, bodemzaken	90%	≤ 9 mnd.	56%	57%	62%
Rijksbelastingzaken, bodemzaken - norm 1	90%	≤ 18 mnd.	79%	80%	86%
Rijksbelastingzaken, bodemzaken - norm 2	70%	≤ 1 jaar	61%	63%	67%
Belastingzaken hoven					
Belastingzaken - norm 1	90%	≤ 18 mnd.	74%	73%	76%
Belastingzaken - norm 2	70%	≤ 1 jaar	46%	44%	44%

Bij de Centrale Raad van Beroep (CRvB) en het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) worden de doorlooptijden weergegeven in het gemiddelde aantal weken dat een zaak duurt (zie tabel 18).
De gemiddelde duur van zaken bij het CBb nam in 2013 licht toe, van 63 weken naar 68 weken. Ten opzichte van 2011 was de toename 9 weken.
In 2013 bedroeg de doorlooptijd bij de CRvB gemiddeld 68 weken. Dat is 2 weken langer dan in 2012 als gevolg van de toename in de duur van de behandeling van bodemzaken.

Tabel 18: gemiddelde doorlooptijden van procedures bij CBb en CRvB in weken, 2011 t/m 2013

	2011	2012	2013	groei 2013	groei 2012
College van Beroep voor het bedrijfsleven					
Bodemzaak met (appellabele) uitspraak	83	89	93	4%	8%
Overige afdoening bodemzaak	27	35	46	31%	29%
Voorlopige voorziening	8	4	4	-1%	-47%
Totaal CBb	**59**	**63**	**68**	**8%**	**8%**
Centrale Raad van Beroep					
Bodemzaak met (appellabele) uitspraak	90	76	80	5%	-16%
Overige afdoening bodemzaak	22	21	19	-9%	-3%
Voorlopige voorziening	8	10	9	-14%	24%
Totaal CRvB	**76**	**66**	**68**	**4%**	**-13%**
Totaal CRvB, exclusief duur prejudiciële beslissingen	**67**	**66**	**68**	**4%**	**-2%**

Tabel 19: gemiddelde doorlooptijden van procedures bij rechtbanken en hoven in weken, 2011 t/m 2013

	2011	2012	2013	groei 2013	groei 2012
Rechtbanken, sector kanton					
Handelszaak verweer met enquete, descente of pleidooi	49	45	45	1%	-7%
Handelszaak verweer zonder enq., desc. of pleidooi	17	16	17	7%	-6%
Handelszaak zonder verweer (verstek)	2	2	2	2%	11%
Ontbindingsprocedure arbeidsovereenkomst met verweer	8	7	7	2%	-8%
Overige beschikkingen (handel en huur)	15	14	13	-5%	-6%
Familiezaak	6	7	11	63%	16%
Kort geding	5	5	5	0%	-3%
Rechtbanken, sector civiel					
Handelszaak met verweer	61	67	72	8%	10%
Handelszaak zonder verweer (verstek)	6	9	8	-4%	43%
Verzoekschriftprocedure handel (vooral insolventie)	9	8	8	4%	-7%
Scheidingszaak	15	15	15	3%	-5%
Beschikking verzoekschriftprocedure kinderrechter	7	8	8	6%	1%
Overige familiezaak (bv. adoptie)	24	26	16	-37%	8%
Kort geding	6	6	6	6%	-6%
Rechtbanken, sector straf					
Strafzaak (meervoudig behandeld=MK)	18	19	17	-7%	3%
Uitwerken vonnis strafzaak voor hoger beroep (MK)	15	15	16	11%	-5%
Strafzaak bij de kinderrechter (enkelvoudig)	6	6	6	0%	-3%
Rechtbanken, sector bestuur					
Bodemzaak bestuur regulier	44	37	36	-2%	-15%
Voorlopige voorziening bestuur regulier	6	6	6	3%	-3%
Belastingzaak	52	49	46	-7%	-5%
Vreemdelingenzaak	22	19	21	9%	-14%
Gerechtshoven					
Handelszaak	61	55	57	2%	-9%
Familiezaak	36	32	33	1%	-9%
Belastingzaak	74	71	62	-13%	-3%
Strafzaak (MK en EK)	44	43	42	-3%	-3%
Uitwerken arrest t.b.v. cassatie	22	23	21	-8%	4%

Tabel 20: kostenspecificatie 2013 (bedragen x 1.000)

Kostenspecificatie 2013 (bedragen x 1.000)		
Gerealiseerde productiegerelateerde kosten		**680.808**
Gerealiseerde specifieke uitgaven gerechten		**-**
Gerechtskosten		**4.088**
Gerealiseerde centrale kosten		**282.683**
Huisvestingskosten gerechten	132.159	
ICT	66.569	
Opleidingen	16.132	
LDCR	24.177	
Bureau Raad	18.959	
Overig	24.686	
Overige kosten		**28.841**
Megazaken	13.973	
Bijzondere kamers	8.213	
CBB	6.656	
Nief-BFR 2005 taken		**14.491**
Tuchtrecht	4.520	
Commissies van Toezicht	4.678	
Niet wettelijke taken	5.294	

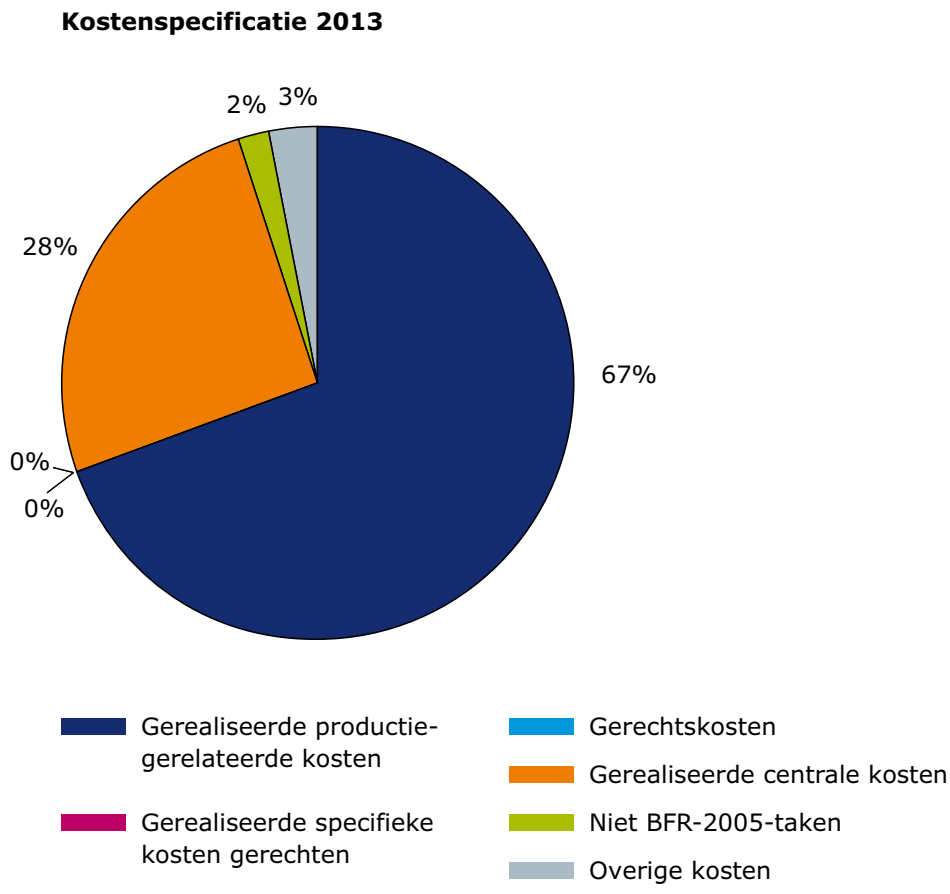

Tabel 21: gerealiseerde minutentarieven 2013

Gerealiseerde minutentarieven 2013	minutentarief (euro)	
	RA	JO
Rechtbanken		
Civiel	2,10	3,91
Bestuur (excl. VK)	1,76	2,87
Straf	2,64	3,80
Kanton	2,16	4,57
Bestuur VK	2,99	3,85
Belasting	2,11	3,09
Gerechtshoven		
Civiel	2,16	3,05
Straf	2,57	3,16
Belasting	2,38	2,26
Bijzondere colleges		
Centrale Raad van Beroep	3,80	1,88

Tabel 22: gerealiseerde productgroepprijs versus afgesproken prijs 2013 (euro)

Gerealiseerde productgroepprijs versus afgesproken prijs 2013 (euro)	Gerealiseerd	Afgesproken	Verschil
Rechtbanken			
Civiel	784,48	916,45	131,97
Bestuur (excl. VK)	1.999,17	2.064,92	65,75
Straf	1.068,52	895,97	-172,55
Kanton	171,04	143,19	-27,86
Bestuur VK	1.171,23	876,23	-295,00
Belasting	968,33	1.133,32	164,99
Gerechtshoven			
Civiel	4.091,73	3.704,39	-387,33
Straf	1.740,17	1.348,72	-391,45
Belasting	4.031,36	3.133,06	-898,30
Bijzondere colleges			
Centrale Raad van Beroep	3.903,92	3.403,34	-500,58

Tabel 23: Aantal medewerkers en formatie Rechtspraak, 2009-2013

	31-12-09		31-12-10		31-12-11		31-12-12		31-12-13	
	aantal	fte	aantal	fte	aantal	fte	aantal	fte	aantal	fte
Rechterlijke ambtenaren	2.418	2.203	2.502	2.275	2.448	2.230	2.403	2.194	2.378	2.182
Gerechtsambtenaren (direct)	5.703	5.081	5.797	5.138	5.584	4.935	5.500	4.847	5.377	4.747
Totaal medewerkers direct	**8.121**	**7.284**	**8.299**	**7.413**	**8.032**	**7.165**	**7.903**	**7.041**	**7.755**	**6.929**
% van totaal	*82%*	*82%*	*83%*	*83%*	*83%*	*82%*	*84%*	*83%*	*80%*	*80%*
Staftaken Gerechten (GA indirect) *	1.693	1.555	1.650	1.495	1.685	1.531	1.540	1.405	1.910	1.748
Gemeenschappelijk Beheer (GA indirect) **	50	46	46	41	0	0	0	0	0	0
Totaal medewerkers indirect	**1.743**	**1.601**	**1.696**	**1.536**	**1.685**	**1.531**	**1.540**	**1.405**	**1.910**	**1.748**
% van totaal	*18%*	*18%*	*17%*	*17%*	*17%*	*18%*	*16%*	*17%*	*20%*	*20%*
Totaal personeel direct & indirect	**9.864**	**8.884**	**9.995**	**8.949**	**9.717**	**8.696**	**9.443**	**8.446**	**9.665**	**8.677**
Rechterlijke ambtenaren	**2.418**	**2.203**	**2.502**	**2.275**	**2.448**	**2.230**	**2.403**	**2.194**	**2.378**	**2.182**
% van totaal	*25%*	*25%*	*25%*	*25%*	*25%*	*26%*	*25%*	*26%*	*25%*	*25%*
Gerechtsambtenaren direct en indirect	**7.446**	**6.682**	**7.493**	**6.674**	**7.269**	**6.466**	**7.040**	**6.252**	**7.287**	**6.495**
% van totaal	*75%*	*75%*	*75%*	*75%*	*75%*	*74%*	*75%*	*74%*	*75%*	*75%*
Totaal personeel direct & indirect	**9.864**	**8.884**	**9.995**	**8.949**	**9.717**	**8.696**	**9.443**	**8.446**	**9.665**	**8.677**

** t/m 2012 = 85% van de totaal geregistreerde staftaken bij gerechten; 2013 = 100%*
*** = 70% van de totaal geregistreerde staftaken bij het Gemeenschappelijk Beheer*

Aantal medewerkers en formatie Rechtspraak 2005-2013

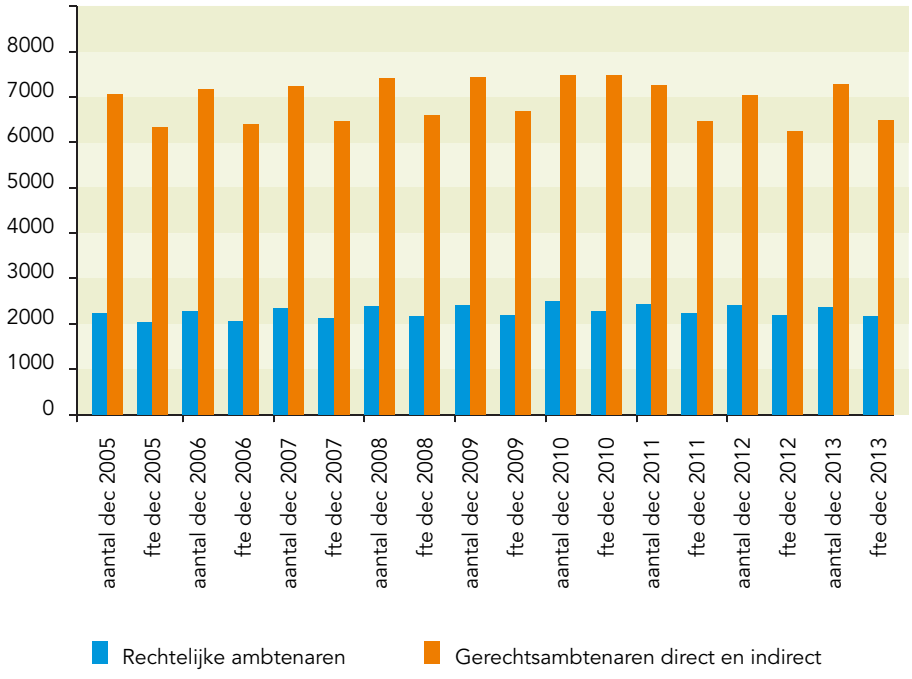

Gemiddelde bezetting (in fte) per sector rector rechters (rechtelijke ambtenaar), 2013

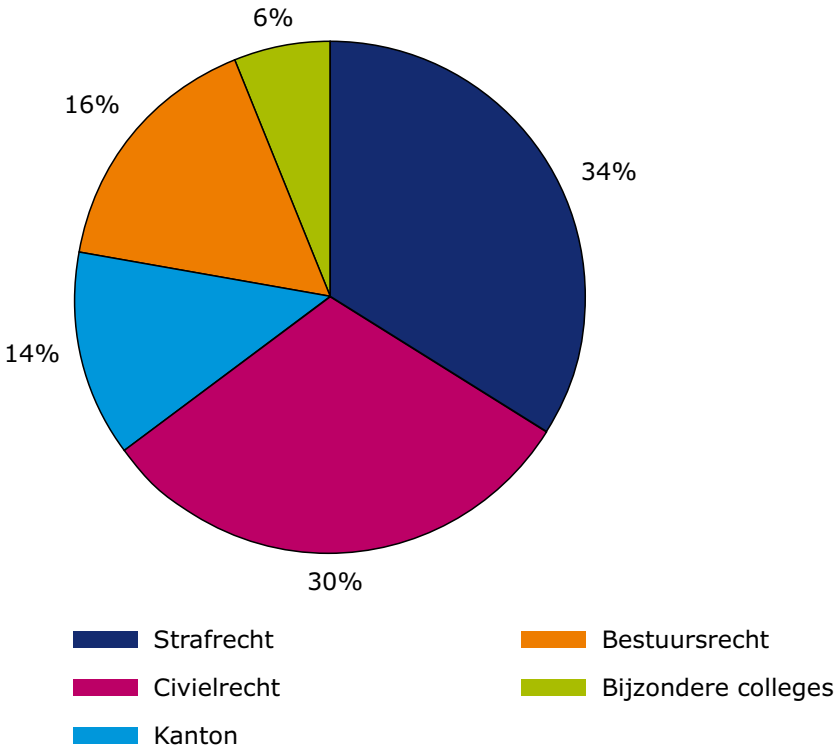

Gemiddelde bezetting (in fte) per rechtsgebied niet-rechters (gerechtsambtenaar), 2013

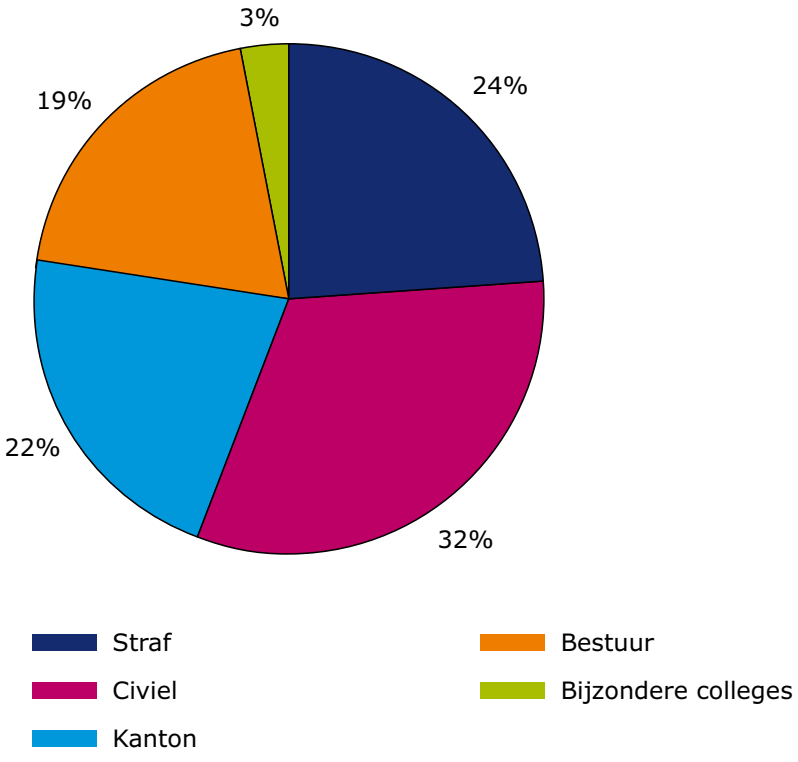

Tabel 24: bezetting landelijke diensten, 2009-2013

Landelijke diensten en projecten (SSR, Spir-it & Prisma)	31-12-09		31-12-10		31-12-11		31-12-12		31-12-13	
	aantal	fte	aantal	fte	aantal	fte	aantal	fte	aantal	fte
Rechterlijke ambtenaren	nvt	nvt	nvt	nvt	4	4	4	4	2	2
Gerechtsambtenaren	494	472	453	428	448	425	588	556	611	580

"Het betreft hier het totale personeelsbestand van SSR, Spir-it (voorheen ICTRO) en (t/m 2010) dienst Prisma."
De SSR wordt door de Rechtspraak en het OM gezamenlijk gefinancierd.

Tabel 25: man-vrouw verdeling, 2009-2013

	aantal 31-12-2009			aantal 31-12-2010			aantal 31-12-2011			aantal 31-12-2012			aantal 31-12-2013		
	man-nen	vrou-wen	totaal	man-nen	vrou-wen	totaal	man-nen	vrou-wen	totaal	man-nen	vrou-wen	totaal	man-nen	vrou-wen	totaal
Rechters	1.181	1.237	2.418	1.193	1.309	2.502	1.140	1.308	2.448	1.098	1.305	2.403	1.058	1.320	2.378
	49%	*51%*	*100%*	*48%*	*52%*	*100%*	*47%*	*53%*	*100%*	*46%*	*54%*	*100%*	*44%*	*56%*	*100%*
Overig personeel (direct)	1.505	4.198	5.703	1.508	4.289	5.797	1.421	4.163	5.584	1.380	4.120	5.500	1.311	4.066	5.377
	26%	*74%*	*100%*	*26%*	*74%*	*100%*	*25%*	*75%*	*100%*	*25%*	*75%*	*100%*	*24%*	*76%*	*100%*

Tabel 26: man-vrouw verdeling in functies als rechterlijk ambtenaar; extra FTE's

	aantal 31-12-2012			FTE 31-12-2013		
	man-nen	vrou-wen	totaal	man-nen	vrou-wen	totaal
Presidenten (voorzitter van bestuur)	**17**	**2**	**19**	**13**	**4**	**17**
Hof / bijzonder college	6	0	6	6	0	6
Rechtbank	11	2	13	7	4	11
Bestuurders/Team- en afdelingsvoorzitters/Senior rechters A en senior raadsheren	**313**	**206**	**519**	**104**	**106**	**210**
Hof / bijzonder college	65	25	90	30	20	50
Rechtbank	248	181	429	74	86	160
Raadsheer (hof / bijzonder college)	**235**	**188**	**423**	**265**	**207**	**472**
Rechter	**490**	**819**	**1309**	**628**	**915**	**1543**
Overige rechterlijke ambtenaren	**40**	**73**	**113**	**48**	**88**	**136**
	1095	1288	2383	1058	1320	2378

Overige rechterljke ambtenaren betreft rechterlijke ambtenaren in de volgende functies: gerechtsauditeur tevens plaatsvervanger; gerechtsauditeur; voorzitter/lid van de Raad voor de rechtspraak.

Leeftijdsopbouw rechterlijke ambtenaren, december 2013

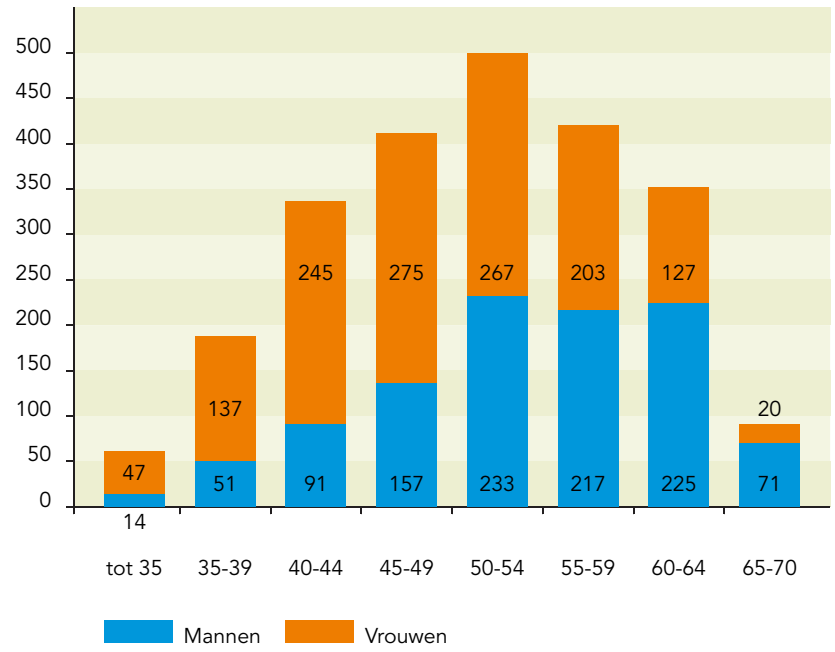

Leeftijdsopbouw gerechtsambtenaren (direct en indirect), december 2013

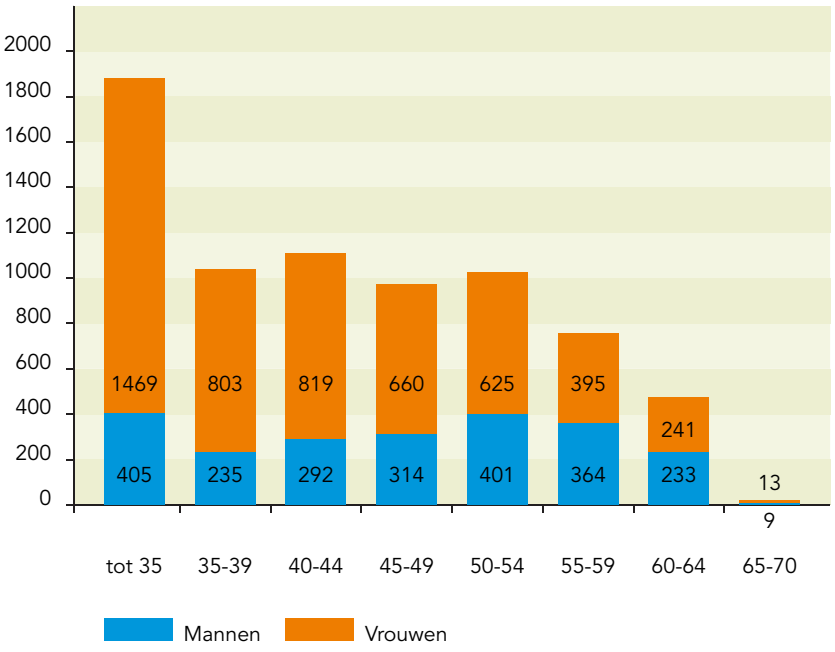

Tabel 27: arbeidsverzuim 2013

	verzuimpercentage 2013		
	mannen	vrouwen	totaal
Rechterlijke ambtenaren en Gerechtsambtenaren *	3,8%	5,2%	4,7%
Landelijke diensten (SSR, LDCR, Spir-it)	4,6%	8,0%	5,7%
Totaal	**3,9%**	**5,3%**	**4,7%**

* = *Alle directe en indirecte ambtenaren (incl. Rvdr) m.u.v. parketpolitie*

Tabel: 28 selectie van rechters in opleiding 2013

	Aantal vacatures	Waarvan vervuld
Rechter in opleiding (kandidaten met beperkte ervaring) [1]	18	13
Rechter in opleiding (kandidaten met ruime ervaring) [2]	9	6
(één vacature is nog in behandeling)		
Totaal	**27**	**19**

1 *Gegevens hebben betrekking op kandidaten waarvan de selectieprocedure in 2013 is gestart en in 2014 is afgerond*
2 *Gegevens hebben deels betrekking op kandidaten waarvan de selectieprocedure in 2013 is gestart en in 2014 is afgerond*

10 Mediation

Tabel 29: mediations 2005-2013

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Aantal verwijzingen naar mediation	830	2133	3354	3708	4183	4311	3067	2716	3152
Aantal gestarte mediations	720	1943	3062	3317	3850	3937	2740	2429	2827
Aantal afgeronde mediations	357	1297	2495	3203	3212	3605	2948	2508	2580
Percentage met volledige of gedeeltelijke overeenstemming	55%	61%	57%	59%	58%	57%	56%	54%	56%*

Tabel 30: mediation naar sector 2013

	Aantal verwijzingen naar mediation	Aantal gestarte mediations	Aantal afgeronde mediations	Percentage met gehele of gedeeltelijke overeenstemming
Rechtbanken	**2940**	**2646**	**2412**	**55%**
Kantonzaken	149	132	132	58%
Handelszaken	175	151	150	42%
Familiezaken	2397	2190	1949	56%
Bestuurszaken belasting	35	21	30	77%
Bestuurszaken algemeen, incl vk	110	94	133	54%
Overige (incl strafrecht)	74	58	18	83%
Gerechtshoven + CBb + CRvB	**212**	**181**	**168**	**58%**
Totaal	**3152**	**2827**	**2580**	**56%**

Na twee jaren van daling is het aantal verwijzingen naar mediation in 2013 weer gestegen tot 3152. De toename ten opzichte van 2012 bedraagt 16%. Vooral in de sectoren Familie en Handel alsmede bij de Hoven was sprake van een substantiële toename van het aantal verwijzingen. Ook de introductie van mediation in strafzaken heeft tot een toename van het totale aantal verwijzingen geleid. In het Bestuursrecht is de daling van het aantal verwijzingen naar mediation wel doorgezet. Het familierecht neemt met 2397 verwijzingen het leeuwendeel (76%) van de verwijzingen voor zijn rekening.
Het totale aantal afgeronde mediations steeg in 2013 met bijna 3%.
Het percentage van het aantal mediations, dat met volledige of gedeeltelijke overeenstemming werd afgesloten, is met 1,9% gestegen en ligt nu voor alle sectoren samen op gemiddeld 55,6%.

De initiatieven die in 2013 zijn ontwikkeld om mediation te bevorderen hebben dus een gunstig effect gehad. Voorbeelden zijn verschillende vormen van piketmediation in familiezaken, de start van de pilot mediation naast strafrecht en pilots mediation in insolventiezaken. De uitwisseling van best practices van de verwijsvoorzieningen blijft een belangrijke stimulans voor de verwijzingen.

11 Wraking en klachten

Sinds 2011 worden in het Jaarverslag van de Rechtspraak cijfers over wraking, klachten en disciplinaire maatregelen gepubliceerd.

11.1 Wrakingsverzoeken

In Nederland heeft iedere burger recht op een onpartijdige rechter. Wie betrokken is in een rechtszaak en goede redenen heeft om te denken dat de rechter een zaak niet onpartijdig kan beoordelen, kan vragen deze rechter te laten vervangen door een andere rechter. We noemen dat een verzoek tot wraking.[7]

In 2013 werd 479 keer bij de rechtbanken een wrakingsverzoek gedaan, 122 keer bij de gerechtshoven en 25 keer bij de CRvB en CBb. Dat het aantal wrakingsverzoeken bij de rechtbanken het hoogst ligt bevreemdt niet, aangezien daar de meeste rechtszaken worden behandeld.
In de laatste jaren werd de rechter steeds meer gewraakt, maar die trend zette in 2013 niet door. Er werden in 2009 in totaal 418 wrakingsverzoeken ingediend. Dat aantal liep op tot 659 in 2012 en in 2013 nam dat licht af tot 479 door een afname van het aantal wrakingsverzoeken bij de rechtbanken.

Tabel 30: wrakingsverzoeken

	2009	2010	2011	2012	2013
Totaal	**418**	**529**	**587**	**659**	**626**
rechtbanken	283	388	450	518	479
gerechtshoven	85	107	107	121	122
CRvB	50	34	30	20	23
CBB	0	0	0	0	2

De 626 wrakingsverzoeken in 2013 moeten in het licht gezien worden van de afhandeling in 2013 van circa 1,7 miljoen zaken. Daarvan waren ongeveer negenhonderdduizend rechtszaken op tegenspraak, de groep zaken waarin wrakingsverzoeken voorkomen. Dit betekent dat bij ongeveer 7 op de tienduizend rechtszaken op tegenspraak in 2013 een wrakingsverzoek werd gedaan. Waarbij aangetekend dat soms meer wrakingsverzoeken per zaak zouden kunnen voorkomen.

11.2 Gehonoreerde wrakingen

Als de wrakingskamer vindt dat een rechter terecht wordt gewraakt, kan dat twee dingen betekenen: de rechter is in de betreffende zaak partijdig, of er is een schijn van partijdigheid. Ook de schijn van partijdigheid moet worden voorkomen. Daarom wordt ook bij schijn van partijdigheid een rechter van de zaak gehaald. Dat zegt overigens niets over zijn functioneren in andere zaken. Hij kan dus gewoon andere zaken gaan behandelen.

Slechts een gering deel van de wrakingsverzoeken is daadwerkelijk gehonoreerd: in 2013 waren dat er 21, zoals in onderstaande tabel is te zien. In de periode 2011 t/m 2013 is circa 5% van de wrakingsverzoeken gehonoreerd.[8]

7 Achtergronden van het wrakingsinstrument en het gebruik ervan staan beschreven op Rechtspraak.nl onder de titel themadossiers onder het tabblad 'Recht in Nederland'.

8 Het percentage gegronde wrakingen per gerecht is geen kengetal, omdat het door de kleine aantallen geen toegevoegde waarde heeft de gerechten daarop te vergelijken. Een toename van één naar twee wrakingen zou bijvoorbeeld al een verdubbeling van een dergelijk percentage inhouden.

Tabel 31: gehonoreerde wrakingsverzoeken

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Totaal	**17**	**39**	**15**	**21**	**36**	**42**	**21**
rechtbanken	16	35	15	16	33	38	12
gerechtshoven	1	4	0	5	3	4	8
CRvB en CBB	0	0	0	0	0	0	1

11.3 Klachten

Elk gerecht heeft een klachtenregeling. Klachten kunnen worden ingediend over een gedraging – een handelen maar ook niet- handelen – van een medewerker van dat gerecht of over de bedrijfsvoering van het gerecht. Over de inhoud van een uitspraak van een rechter of een beslissing van een rechter tijdens de behandeling van de zaak, kan niet worden geklaagd. Daar kan alleen een hogere rechter over oordelen.
De klachtenprocedure zou anders een verkapt rechtsmiddel worden en daar is de klachtenprocedure niet voor bedoeld.
In 2013 zijn 1.794 klachten ingediend bij de gerechten. In 2012 en 2011 werden 1.398 respectievelijk 1.412 klachten ingediend. Het aantal in 2013 ingediende klachten is dan ook gestegen ten aanzien van het aantal in 2012 en 2011 ingediende klachten. Ten opzichte van 2012 is het aantal ingediende klachten toegenomen met 28%.
De klachten betreffen zowel rechters als medewerkers van de gerechten. Bij rechters gaat het bijvoorbeeld over de wijze waarop een zaak of een klager op zitting is behandeld. Bij medewerkers zien de klachten bijvoorbeeld op het gebruik van onjuiste naam- of adresgegevens, het niet dan wel niet tijdig reageren op verzoeken om informatie en de hoogte van het geheven griffierecht. Ook zijn klachten ingediend die betrekking hadden op de tijdsduur van de procedure.

Van de 1.772 in 2013 afgehandelde klachten is meer dan de helft niet in behandeling genomen omdat de klacht over een rechterlijke (procedurele) beslissing ging. Dat aandeel is in de afgelopen jaren vrijwel gelijk gebleven. Van de wel inhoudelijk behandelde klachten is 44,5% (375 klachten) gegrond verklaard, 21% van het totale aantal afgehandelde klachten. Deze aandelen zijn iets toegenomen. Ten opzichte van 2012 is de afhandeling door schikking of intrekking zowel in aantal als in percentage toegenomen. De inhoudelijke behandelingen die leidden tot geen oordeel zijn zowel in absolute als in relatieve zin afgenomen.

Waar nodig, hebben de gegrond verklaarde klachten geleid tot het nemen van verbetermaatregelen, zoals het bespreken van de klachten met de betrokken medewerkers om dergelijke situaties in de toekomst te voorkomen en het aanpassen van de werkorganisatie.

Tabel 32: in 2013 ingediende klachten naar onderwerp

Onderwerp	aantal	%
Bejegening	182	10%
Rechterlijke beslissingen	552	31%
Tijdsduur procedures	209	11,5%
Administratieve fouten	302	17%
Overige	549	30,5%
Totaal	**1.794**	**100%**

Tabel 33: in 2013 afgehandelde klachten naar soort afdoening

Soort afdoening	aantal	%	%
Niet inhoudelijk behandeld	**928**	**52%**	**100%**
Niet bevoegd (ex art. 2 Klachtenregeling)	169	9.5%	18%
Niet-ontvankelijk (ex art. 2 Klachtenregeling)	415	23.5%	45%
Niet-ontvankelijk (overig)	135	7.5%	14.5%
Buiten behandeling gelaten (ex art. 7 Klachtenregeling)	62	3.5%	6.5%
Schikking of intrekking	147	8%	16%
Inhoudelijk behandeld	**844**	**48%**	**100%**
Ongegrond	408	23%	48.5%
Gegrond	375	21%	44.5%
Geen oordeel	61	4%	7%
Totaal	**1.772**	**100%**	**100%**

5

Financiën

Jaarrekening 2013
Rechtspraak

Geconsolideerde balans per 31 december 2013 (na resultaatbestemming)

		(x € 1.000)	31-12-2013 (x € 1.000)	(x € 1.000)	31-12-2012 (x € 1.000)
	Activa				
	Vaste activa				
[1]	**Materiële vaste activa**				
	Grond en gebouwen	17.488		15.950	
	Installaties en inventarissen	48.337		46.222	
	Overige materiële vaste activa	17.545		14.430	
			83.370		76.602
	Financiële vaste activa				
[2]	Vordering Ministerie van Veiligheid en Justitie inzake vakantie-gelden		21.059		21.059
	Vlottende activa				
	Vorderingen				
	Overige vorderingen	8.556		10.410	
[3]	Overlopende activa	13.659		10.710	
			22.215		21.120
[4]	**Liquide middelen**		173.782		206.023
	Totaal activa		**300.426**		**324.804**
	Passiva				
[5]	**Eigen vermogen**		28.632		48.707
[6]	**Egalisatierekening**		52.095		58.205
[7]	**Voorzieningen**		35.153		32.238
	Langlopende schulden				
[8]	Leningen bij het Ministerie van Financiën	68.441		72.610	
	Overige langlopende schulden	1.617		2.249	
[9]	Vooruitontvangen bedragen Openbaar Ministerie	1.905		2.492	
			71.963		77.351
	Kortlopende schulden				
	Crediteuren	28.826		37.366	
[10]	Overlopende passiva	83.757		70.937	
			112.583		108.303
	Totaal passiva		**300.426**		**324.804**

Geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2013

		Realisatie 2013 (x € 1.000)	Begroot 2013 (x € 1.000)	Realisatie 2012 (x € 1.000)
	Opbrengsten			
[11A]	Bijdrage kerndepartement Ministerie van Veiligheid en Justitie	980.222	985.221	995.739
[11B]	Overige bijdrage van Ministerie van Veiligheid en Justitie	37.338	24.000	23.681
[12]	Overige bedrijfsopbrengsten	8.700	8.000	7.702
[13]	Bijdrage meer/minder werk	-1.390	10.000	-32.643
	Totaal opbrengsten	**1.024.870**	**1.027.221**	**994.479**
	Kosten			
[14]	Personele kosten	755.064	759.707	724.526
[15]	Materiële kosten	262.803	242.006	230.799
[16]	Afschrijvingen materiële vaste activa	21.413	24.000	22.033
[17]	Rentekosten	2.093	2.400	2.317
[18]	Gerechtskosten	4.088	4.108	4.089
	Totaal kosten	**1.045.461**	**1.032.221**	**983.764**
	Resultaat	**-20.591**	**-5.000**	**10.715**

Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2013

	(x € 1.000)	2013 (x € 1.000)	(x € 1.000)	2012 (x € 1.000)
Beginsaldo liquide middelen		**206.023**		**145.216**
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Resultaat	-20.591		10.715	
Aanpassingen voor:				
Afschrijvingen op materiële vaste activa	22.193		22.957	
Mutatie voorzieningen	2.916		9.907	
Vrijval vooruitontvangen bedragen OM	-1.134		-1.071	
Verandering in werkkapitaal				
Mutatie financiële vaste activa en vorderingen	1.715		-9.139	
Mutatie kortlopende schulden (excl. kortlopend deel leningen en vooruitontvangen bedragen OM)	-5.080		22.274	
Mutatie egalisatierekening	-6.110		25.143	
Kasstroom uit operationele activiteiten		**-6.091**		**80.786**
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
Investeringen materiële vaste activa	-29.301		-25.486	
Desinvesteringen materiële vaste activa	334		2.056	
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		**-28.967**		**-23.430**
Kasstroom uit financieringsactiviteiten				
Aflossingen leningen	-23.354		-24.856	
Aangegane leningen	26.779		28.573	
Mutatie overige langlopende leningen	-632		-396	
Toename vooruitontvangen bedragen OM	24		130	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		**2.817**		**3.451**
Eindsaldo liquide middelen		**173.782**		**206.023**

Toelichting op de geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening

Algemene toelichting

Wet herziening gerechtelijke kaart en motie Beuving

Op 12 juli 2012 is de Wet herziening gerechtelijke kaart aangenomen en bij koninklijk besluit per 1 januari 2013 in werking getreden. Met deze wet zijn de bestaande vijf gerechtshoven en negentien rechtbanken samengevoegd tot vier gerechtshoven en tien rechtbanken. Op 20 december 2012 is de motie Beuving aangenomen. Door deze motie is per 1 april 2013 de rechtbank Oost-Nederland gesplitst in rechtbank Gelderland en rechtbank Overijssel. Met terugwerkende kracht tot 1 januari is deze motie verwerkt in de jaarrekening 2013.

Consolidatie

In de consolidatie worden de financiële gegevens van de Rechtspraak opgenomen samen met haar publiekrechtelijke entiteiten waarop zij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft. Onderlinge transacties, vorderingen en schulden tussen de entiteiten worden geëlimineerd. De waarderingsgrondslagen van alle in de consolidatie betrokken entiteiten zijn gelijk. De entiteiten zijn voor 100% opgenomen in de consolidatie. De in de consolidatie betrokken organen zijn:

Rechtbanken:	Vestigingsplaats
Rechtbank Amsterdam	Amsterdam
Rechtbank Den Haag	Den Haag
Rechtbank Gelderland	Arnhem
Rechtbank Limburg	Maastricht
Rechtbank Midden-Nederland	Utrecht
Rechtbank Noord-Holland	Haarlem
Rechtbank Noord-Nederland	Groningen
Rechtbank Oost-Brabant	's-Hertogenbosch
Rechtbank Overijssel	Zwolle
Rechtbank Rotterdam	Rotterdam
Rechtbank Zeeland-West-Brabant	Breda

Gerechtshoven:	
Gerechtshof Amsterdam	Amsterdam
Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden	Arnhem
Gerechtshof 's-Hertogenbosch	's-Hertogenbosch
Gerechtshof Den Haag	Den Haag

Bijzondere colleges:	
Centrale Raad van Beroep	Utrecht
College van Beroep voor het bedrijfsleven	Den Haag

Overige entiteiten:	
Bureau Raad voor de rechtspraak	Den Haag
Spir-it	Utrecht
Studiecentrum Rechtspleging (SSR)	Utrecht
Landelijk Dienstencentrum voor de Rechtspraak (LDCR)	Utrecht

Toelichting op het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De indirecte methode houdt in dat het gerapporteerde resultaat wordt aangepast voor:

- posten van de winst-en-verliesrekening die geen invloed hebben op ontvangsten en uitgaven in dezelfde periode;
- mutaties in voorzieningen, overlopende posten, handelsdebiteuren en handelscrediteuren. Overigens worden mutaties in investeringscrediteuren hier niet in meegenomen, want de kasstromen uit hoofde van investeringen in materiële vaste activa worden afzonderlijk onder de investeringskasstroom gepresenteerd;
- posten van de winst-en-verliesrekening waarvan de ontvangsten en uitgaven niet worden beschouw als behorend tot de operationele activiteiten.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit kasgelden en de rekening-courant met het Ministerie van Financiën.

Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat het bestuur van de Rechtspraak zich over verschillende zaken een oordeel vormt en dat het bestuur schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in art. 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Algemeen

De jaarrekening 2013 is door leden van de Raad opgemaakt en vastgesteld op 2 april 2014.

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, die uitgegeven zijn door de Raad voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening is opgesteld in euro's.

Voor enkele grondslagen wordt afgeweken van deze wettelijke bepalingen en richtlijnen. Deze afwijkingen kunnen worden onderverdeeld in twee soorten. De eerste soort afwijkingen is gebaseerd op specifieke wet- en regelgeving voor de rijksoverheid en de Rechtspraak. Dit betreft de volgende wet- en regelgeving met bijbehorende afwijkingen:

- het eigen vermogen is anders gepresenteerd in aansluiting op het Besluit Financiering Rechtspraak 2005 (BFR 2005);
- de jaarrekening bevat de post egalisatierekening in aansluiting op het BFR 2005;
- de opbrengstverantwoording is in aansluiting op BFR 2005;
- geen opname van voorzieningen in het kader van jubileumuitkeringen en arbeidsongeschiktheid in aansluiting op de Regeling Baten-lastendiensten 2007.

De tweede soort afwijkingen is tijdens het besluitvormingsproces van het Besluit Financiering Rechtspraak 2005 tot stand gekomen en vastgelegd in het Handboek

Financiële Bedrijfsvoering Rechtspraak:
- geen opname van een reservering voor de verplichting in het kader van vakantiedagen;
- aangekochte software met een jaarlijkse betaalplicht is niet geactiveerd;
- het jaarverslag Rechtspraak aan de Minister, zoals benoemd in de Wet op de rechterlijke organisatie, is vormgegeven middels een geconsolideerde jaarrekening Rechtspraak, zonder enkelvoudige jaarrekening concernbedrijf Rechtspraak.

Activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de geschatte toekomstige gebruiksduur. Afschrijvingen op materiële vaste activa worden berekend volgens een vast percentage van de verkrijgingsprijs op basis van de geschatte toekomstige gebruiksduur van de betreffende materiële vaste activa. Afschrijvingen vinden plaats tot restwaarde. Voor zover niet anders is vermeld, is de restwaarde op nihil gesteld. Op materiële vaste activa in bestelling wordt niet afgeschreven. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht.

Het groot onderhoud van materiële vaste activa wordt, voor zover voor rekening van de Rechtspraak, als kosten ten laste van het resultaat gebracht.

Financiële vaste activa

Vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde onder aftrek van een voorziening wegens vermoedelijke oninbaarheid.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

De Rechtspraak beoordeelt op iedere balansdatum of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld.

Kortlopende schulden en vorderingen

Kortlopende schulden en vorderingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde inclusief de transactiekosten. Na eerste verwerking wordt gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Indien er geen sprake is van agio of disagio en transactiekosten is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde van de kortlopende schulden en vorderingen.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kasgelden en een rekening-courant met het Ministerie van Financiën en worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op balansdatum bestaan waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen, zijnde de nominale waarde van de verwachte uitgaven die noodzakelijk zijn, tenzij anders vermeld.

De (B)WW-voorziening en de FPU-voorziening worden gewaardeerd tegen contante waarde. De hierbij gehanteerde disconteringsfactor is afgeleid van het rentepercentage van staatsleningen met een looptijd van 10 jaar.

Langlopende schulden

Langlopende schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de ontvangen bijdragen en de kosten en andere lasten over het jaar.

Opbrengstverantwoording

De ontvangen bijdragen in het kader van de productie wordt verantwoord in het verslagjaar waar de productie wordt gerealiseerd. Overige bijdragen worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Personeelsbeloningen

Periodiek betaalbare beloningen
Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst-en-verliesrekening voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

Pensioenregeling

De werknemers van de Rechtspraak vallen onder de pensioenregeling van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds. De Rechtspraak heeft de pensioenregeling verwerkt volgens de verplichtingenbenadering. De over het verslagjaar verschuldigde premie wordt als last verantwoord. De Rechtspraak heeft voor deze pensioenregeling geen andere wettelijke of feitelijke verplichting indien een tekort zich voordoet bij het ABP. Wanneer echter de premiebetaling niet meer kostendekkend is, kan dit bij de Rechtspraak leiden tot ofwel een aanpassing van de premie dan wel een versobering van de pensioenregeling.

Afschrijvingen op materiële vaste activa

De afschrijvingen op de materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikname afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur. De afschrijvingen zijn gebaseerd op de verkrijgingsprijs en vinden plaats volgens de lineaire methode.

Kosten

De kosten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Rentelasten

Rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt en toegerekend aan het jaar waarover zij verschuldigd zijn.

Toelichting op de geconsolideerde balans

Activa

[1] Materiële vaste activa

			Bedragen x € 1.000	
	Grond en gebouwen	Installaties en inventarissen	Overige	Totaal
Aanschafwaarde begin periode	30.708	160.269	91.513	282.490
Cumulatieve afschrijvingen	-14.758	-114.047	-77.083	-205.888
Boekwaarde 31 december 2012	**15.950**	**46.222**	**14.430**	**76.602**
Mutaties gedurende periode				
Investeringen	4.469	13.479	11.802	29.750
Desinvesteringen	-76	-5.746	-1.776	-7.598
Afschrijvingen	-2.991	-10.667	-8.535	-22.193
Afschrijvingen desinvesteringen	136	5.049	1.624	6.809
Totaal mutaties	**1.538**	**2.115**	**3.115**	**6.768**
Aanschafwaarde einde periode	35.101	168.002	101.539	304.642
Cumulatieve afschrijvingen	-17.613	-119.665	-83.994	-221.272
Boekwaarde 31 december 2013	**17.488**	**48.337**	**17.545**	**83.370**

De overige materiële vaste activa betreffen met name hardware en software. Zelfontwikkelde software is niet geactiveerd; alleen van derden gekochte software is geactiveerd voor zover geen sprake is van een jaarlijkse betaalplicht. Kunst is niet geactiveerd onder de materiële vaste activa maar is als niet in de balans opgenomen activa verantwoord.

De gehanteerde afschrijvingspercentages zijn in onderstaande tabel opgenomen:

		Afschrijvingspercentage
Grond en gebouwen	Verbouwingen	10%
Installaties en inventarissen	Installaties	10%
	Meubilair	10-20%
	Kantoormachines	20%
	Stoffering	12,5%
	Audiovisuele middelen	12,5%
	Overige	20%
Overige materiële vaste activa	Hardware	33,33%
	Software	33,33%
	Overig (geen ICT-activa)	20%

Eigendom

Van een deel van de materiële vaste activa is de Rechtspraak wel economisch eigenaar maar geen juridisch eigenaar. Het betreft hier voornamelijk verbouwingen en bedrijfsinstallaties die zijn geplaatst in panden waarin de gerechten zijn gehuisvest. De verbouwingen zijn opgenomen onder de categorie grond en gebouwen, de bedrijfsinstallaties zijn opgenomen in de categorie installaties en inventarissen.

Financiële vaste activa

[2] Vordering Ministerie van Veiligheid en Justitie inzake vakantiegelden

Bedragen x € 1.000	31-12-2013	31-12-2012
Vordering inzake vakantiegelden	21.059	21.059

De vordering op het Ministerie van Veiligheid en Justitie inzake de financiering van de te betalen vakantiegelden is ontstaan bij het inwerking treden van het baten-lasten-stelsel per 1 januari 2005. Met het Ministerie van Veiligheid en Justitie is geen aflossingsschema overeengekomen, wel zijn er afspraken gemaakt over voorwaardelijke aflossingen. Er wordt door de Rechtspraak geen rente berekend. Elk jaar wordt het saldo van de resterende vordering door het Ministerie van Veiligheid en Justitie bevestigd.

Vlottende activa

Vorderingen

Alle overige vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd korter dan een jaar. De reële waarde van de vorderingen benadert de boekwaarde ervan. Voorzieningen voor oninbaarheid zijn niet getroffen.

[3] Overlopende activa

Bedragen x € 1.000	31-12-2013	31-12-2012
Nog te ontvangen bedragen en overige overlopende activa	9.057	5.389
Vooruitbetaalde bedragen	4.602	5.321
Totaal	**13.659**	**10.710**

[4] Liquide Middelen

De liquide middelen staan vrij ter beschikking van de Rechtspraak en bedragen per jaareinde totaal 173,782 miljoen euro. Het saldo bestaat voor 173,774 miljoen euro uit een rekening-courant met het Ministerie van Financiën en het restant van 7.545 euro betreft kasgelden.

Passiva

[5] Eigen vermogen

Het verloop van de exploitatiereserve is als volgt:

Bedragen x € 1.000	31-12-2013	31-12-2012
Stand 1 januari	**48.707**	**38.402**
Correctie voorgaand jaar	516	-410
Bestemming resultaat	-20.591	10.715
Stand 31 december	**28.632**	**48.707**

[6] Egalisatierekening

Het verloop van de egalisatierekening is als volgt:

Bedragen x € 1.000	31-12-2013	31-12-2012
Stand 1 januari	**58.205**	**33.062**
Vrijval egalisatierekening	-7.500	-7.500
Opbrengst/bijdrage meer/minderwerk	1.390	32.643
Stand 31 december	**52.095**	**58.205**

Op basis van de met de minister van Veiligheid en Justitie gemaakte afspraken over de te realiseren en gefinancierde productie heeft de Rechtspraak minderwerk voor een bedrag van 11,1 miljoen euro gerealiseerd. De minister heeft het beroep op de hardheidsclausule met betrekking tot vreemdelingenzaken (9,7 miljoen euro) gehonoreerd waardoor uiteindelijk een bedrag van 1,4 miljoen euro aan de egalisatierekening wordt toegevoegd.
Daarnaast valt in 2013 7,5 miljoen euro vrij naar aanleiding van met de minister gemaakte afspraken.

[7] Voorzieningen

De balanspost voorzieningen betreft de volgende voorzieningen:

Bedragen x € 1.000	31-12-2013	31-12-2012
Voorziening nieuwbouw	18.900	7.600
Voorziening BWW & WW-gelden	11.370	7.924
Reorganisatievoorziening	4.375	10.618
Voorziening verlieslatende huurcontracten	0	4.175
Voorziening herverdeling OM	0	1.475
FPU-voorziening	8	446
Overige voorzieningen	500	0
Totaal	**35.153**	**32.238**

Voorziening nieuwbouw

De voorziening nieuwbouw verloopt als volgt:

Bedragen x € 1.000	31-12-2013	31-12-2012
Stand per 1 januari	**7.600**	**0**
Onttrekkingen	0	0
Vrijval	0	0
Dotaties	11.300	7.600
Stand per 31 december	**18.900**	**7.600**

Deze voorziening is gevormd in 2012 voor de financiële gevolgen van een nieuwbouw-project. In 2013 is besloten de nieuwbouw eerder te voltooien dan de geplande eind-datum. Hierdoor zal ten aanzien van de huidige panden een hoger boekwaardeverlies ontstaan en zullen de afkoopregelingen met betrekking tot lopende contracten hoger zijn. Voor deze financiële gevolgen is een aanvullende dotatie gedaan. De voorziening is volledig langlopend.

Voorziening BWW & WW-gelden

De voorziening BWW & WW verloopt als volgt:

Bedragen x € 1.000	31-12-2013	31-12-2012
Stand per 1 januari	**7.924**	**6.600**
Onttrekkingen	-2.970	-2.890
Vrijval	-770	0
Dotaties	7.186	4.214
Stand per 31 december	**11.370**	**7.924**

De toekomstige verplichtingen uit hoofde van bovenwettelijke werkloosheidsuitkering en de werkloosheidsuitkeringen zijn in deze voorziening opgenomen in aansluiting op de wettelijke regeling hieromtrent. De voorziening is opgenomen tegen contante waarde en in de voorziening is rekening gehouden met de geschatte einddatum van de uitkering. Van de voorziening is een bedrag van 7,8 miljoen euro als langlopend (langer dan een jaar) aan te merken.

Reorganisatievoorziening

De reorganisatievoorziening verloopt als volgt:

Bedragen x € 1.000	31-12-2013	31-12-2012
Stand per 1 januari	**10.618**	**18.040**
Onttrekkingen	-3.195	-2.710
Vrijval	-4.086	-4.712
Dotaties	1.038	0
Stand per 31 december	**4.375**	**10.618**

De reorganisatievoorziening is gevormd ter dekking van de kosten van reorganisaties binnen de Rechtspraak. In de voorziening zijn onder meer de kosten opgenomen voor loondoorbetaling, begeleidingskosten en juridische kosten. Van de voorziening is een bedrag van 1,3 miljoen euro als langlopend (langer dan een jaar) aan te merken.

Voorziening verlieslatende huurcontracten

De voorziening voor verlieslatende huurcontracten verloopt als volgt:

Bedragen x € 1.000	31-12-2013	31-12-2012
Stand per 1 januari	**4.175**	**6.527**
Onttrekkingen	-3.925	-1.718
Vrijval	-250	-4.809
Dotaties	0	4.175
Stand per 31 december	**0**	**4.175**

Als gevolg van de HGK en een verhuizing, zijn in 2013 25 panden afgestoten. Voor deze panden zijn in het verleden huurcontracten afgesloten die niet geëxpireerd waren. De onvermijdbare kosten om aan de contractuele verplichtingen te voldoen overtreffen de verwachte voordelen uit de huurovereenkomsten. Ultimo 2013 zijn 18 contracten geëxpireerd, waarvoor 1,9 miljoen euro is onttrokken uit de voorziening. De resterende huurverplichtingen zijn afgekocht en onttrokken uit de voorziening (2,0 miljoen euro). Het restant van 0,3 miljoen euro is vrijgevallen.

Voorziening herverdeling OM

De voorziening herverdeling OM is het gevolg van een afspraak tussen het college van PG's en de portefeuillehouder die gemaakt is over de nieuwe opzet voor de verdeling van gemeenschappelijke kosten. Deze afspraak ziet ook op een centrale afrekening over 2011 en 2012. Ultimo 2012 zijn deze kosten geschat op 1,5 miljoen euro. In 2013 is de afrekening opgesteld en is door de Rechtspraak 1,8 miljoen euro toegezegd aan het Openbaar Ministerie. Hiervoor is onder andere de voorziening benut.

FPU-voorziening

De FPU-voorziening is in het verleden getroffen vanwege de verplichtingen die bij gerechten zijn ontstaan als gevolg van de aanvullingen FPU die zijn toegekend aan werknemers van de Rechtspraak die gebruik (gaan) maken van de zogenaamde Remkes-regeling. In 2013 is de voorziening nagenoeg geheel onttrokken aangezien deze regeling in 2013 is beëindigd.

Langlopende schulden

[8] Leningen bij het Ministerie van Financiën

Specificatie Leningen	Bedragen x € 1.000	
	31-12-2013	31-12-2012
Stand per 1 januari lang en kort	**86.373**	**82.246**
Aflossing gedurende het jaar	-23.354	-24.446
Leningen aangegaan	26.780	28.573
Stand lang en kort 31 december	89.799	86.373
Kortlopend deel volgend boekjaar	-21.358	-13.763
Stand per 31 december lang	**68.441**	**72.610**

De leningen zijn aangegaan ter financiering van de materiële vaste activa.
De rente inzake de leningen varieert, afhankelijk van de looptijd van de lening, tussen 0,29% en 4,51%.

Specificatie langlopend deel van de leningen	Bedragen x € 1.000
Deel van de lening dat afgelost wordt in 2015;	18.469
Deel van de lening die afgelost worden in 2016-2019;	44.144
Deel van de lening dat afgelost wordt na 2019.	5.828
Totaal	**68.441**

[9] Vooruitontvangen bedragen Openbaar Ministerie

De gemeenschappelijke materiële vaste activa met het Openbaar Ministerie zijn veelal geactiveerd op de balans van de Rechtspraak, omdat die doorgaans de grootste gebruiker is.

Specificatie vooruitontvangen bedragen OM	Bedragen x € 1.000	
	31-12-2013	31-12-2012
Stand per 1 januari lang en kort	**3.622**	**4.563**
Vrijval gedurende het jaar	-1.134	-1.035
Schulden aangegaan	24	94
Stand lang en kort 31 december	2.512	3.622
Kortlopend deel volgend boekjaar	-607	-1.130
Stand per 31 december lang	**1.905**	**2.492**

Specificatie langlopend deel vooruitontvangen bedragen OM	Bedragen x € 1.000
Deel van vooruitontvangen bedragen OM dat vrijvalt in 2015;	500
Deel van vooruitontvangen bedragen OM dat vrijvalt in 2016-2019;	1.336
Deel van vooruitontvangen bedragen OM dat vrijvalt na 2019.	69
Totaal	**1.905**

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden hebben alle een resterende looptijd van korter dan een jaar. De reële waarde van de kortlopende schulden benadert de boekwaarde vanwege het kortlopend karakter ervan.

[10] Overlopende passiva

Bedragen x € 1.000	31-12-2013	31-12-2012
Nog te betalen bedragen		
– Reservering vakantiegelden	26.057	26.056
– Eindejaaruitkering incl. sociale lasten	4.085	3.896
– Rentekosten	99	506
– Overig	31.354	22.670
Vooruitontvangen bedragen	197	2.916
Lening Ministerie van Financiën (kortlopend deel < 1 jaar)	21.358	13.763
Vrijval vooruitontvangen bedragen OM (kortlopend deel < 1 jaar)	607	1.130
Totaal	**83.757**	**70.937**

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Niet in de balans opgenomen activa

Kunst

De historische aanschafwaarde van de aanwezige kunst ultimo 2013 is circa 1,9 miljoen euro (2012: circa 1,9 miljoen euro).

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Huurverplichtingen

De verplichtingen met betrekking tot door de Rechtspraak gehuurde panden bedragen in 2014 circa 117 miljoen euro (2013: circa 115 miljoen euro). De huurverplichtingen hebben betrekking op contracten die qua looptijd zeer uiteenlopen, waarbij het langstlopende contract als einddatum het jaar 2023 heeft. Huurverplichtingen nemen in de komende jaren gestaag toe. Dit effect ontstaat door de combinatie van de volgende factoren:

- daling door de afschrijvingen bij de RGD met effect op de huurprijsbepalingen;
- stijging door herinvesteringen nodig zijn om de panden functioneel op niveau te houden;
- stijging doordat de kosten van nieuwe contracten (uitbreidingen ofwel vervanging van huisvesting) hoger liggen dan de kosten van lopende contracten;
- stijging door indexatie;
- stijging door introductie van een nieuw stelsel financiering rijkshuisvesting.

Facilitaire verplichtingen

Deze verplichtingen bedragen voor boekjaar 2014 circa 16 miljoen euro en hebben betrekking op kosten voor onder andere beveiliging, catering en schoonmaak.

Juridische claims

De verplichtingen met betrekking tot de juridische claims, anders dan degene die op de balans zijn opgenomen, zullen naar inschatting niet leiden tot significante verplichtingen.

Toelichting op de geconsolideerde winst-en-verliesrekening

[11A] Bijdrage kerndepartement Ministerie van Veiligheid en Justitie

Dit betreft de totale bijdrage zoals die door de Minister van Veiligheid en Justitie is verstrekt.

Opbouw budgettair kader Rechtspraak (x € 1.000)		2013		2012
Stand Miljoenennota		979.295		989.432
Mutaties Voorjaarsnota	-1.574		-42.894	
Mutaties Najaarsnota / Slotwet	-4.599		41.411	
Vooruitontvangen bijdrage	-380			
Totaal begrotingsbijstelling		-6.553		-1.483
Bijdrage uit egalisatierekening		7.500		7.500
Verrekening bijdrage gerechtskosten		-20		290
Totaal beschikbaar		**980.222**		**995.739**

In de bijdrage van het Ministerie van Veiligheid en Justitie is een bijdrage in de gerechtskosten begrepen die in 2013 4,1 miljoen euro (2012: 4,1 miljoen euro) bedraagt. Deze bijdrage is gelijk aan de gemaakte gerechtskosten [18]. De gerealiseerde gerechtskosten worden volledig vergoed.

[11B] Overige bijdrage van Ministerie van Veiligheid en Justitie

Overige bijdrage (x € 1.000)	2013	2012
Bijdrage OM spir-it	9.150	11.616
Bijdrage OM gerechten	18.171	-
Bijdrage OM SSR	7.621	9.808
Kluwer/SDU bijdrage OM en Hoge Raad	1.199	1.137
DJI/ Expertisecentrum CvT rechtbank Utrecht	0	131
Afhandeling klachten jeugdzorginstellingen	0	92
Bijdrage V&J griffierechten	1.126	897
Bijdrage DGRR-diensten LDCR	71	0
Totaal	**37.338**	**23.681**

Met ingang van de jaarrekening 2013 worden de bijdragen van het Openbaar Ministerie voor gemeenschappelijke diensten apart gepresenteerd onder deze bijdragen.

Over 2013 is 24 miljoen euro aan “bijdragen derden” begroot. De totale realisatie over 2013 bedraagt 35 miljoen euro en is daarmee 11 miljoen hoger dan begroot. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de in de vorige alinea benoemde wijziging.

[12] Overige bedrijfsopbrengsten

Overige bedrijfsopbrengsten (x € 1.000)	2013	2012
Parketpolitie rechtbank Amsterdam	5.457	5.949
Accountantskamer	981	918
Medisch tuchtrecht	265	291
Nova-baten SSR	0	261
Overig	1.997	283
Totaal	**8.700**	**7.702**

[13] Bijdrage meer/minder werk

Dit betreft het saldo van meer- en minderwerk van productie zoals dat door de Rechtspraak is gerealiseerd ten opzichte van de met de Minister van Veiligheid en Justitie gemaakte afspraken bij het vaststellen van de begroting. Deze wordt afgerekend tegen 70% van de afgesproken tarieven. Voor 2013 heeft de Rechtspraak met de Minister de afrekening met de egalisatierekening vastgesteld op 1,4 miljoen euro.

[14] Personele kosten

Personele kosten (x € 1.000)	2013	2012
Salarissen	552.926	545.361
Sociale lasten	56.528	51.728
Pensioenpremies	85.575	79.542
Overige personele kosten	60.035	47.895
Totaal	**755.064**	**724.526**

Gemiddeld aantal werknemers

De personele kosten zijn te relateren aan het gemiddeld aantal werknemers bij de Rechtspraak. Hierover geeft de tabel “Aantal medewerkers en formatie Rechtspraak” in het Jaarverslag Rechtspraak 2013 nadere informatie. Gedurende het jaar 2013 waren 9.393 werknemers in dienst op basis van een volledig dienstverband (2012: 9.385 FTE, aangepast cijfer nieuw contract OM).

Bezoldiging bestuurders

De voorzitter en de drie leden van de Raad voor de rechtspraak worden bezoldigd op basis van artikel 86 van de Wet op de rechterlijke organisatie juncto artikel 1 en 2 van het Besluit rechtspositie leden gerechtsbesturen en Raad voor de rechtspraak juncto artikel 7 en bijlage 3 van de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren. De totale bezoldiging 2013 van de voorzitter en de leden van de Raad voor de rechtspraak bedraagt 711.000 euro (2012: 716.000 euro).

[15] Materiële kosten

Materiële kosten (x € 1.000)	2013	2012
Huisvestingskosten	140.120	121.434
Exploitatiekosten	122.683	109.365
Totaal	**262.803**	**230.799**

De huisvestingskosten zijn gestegen door met name een toename van de huisvestingsvoorzieningen en de indexering van de huren.

Accountantshonoraria

Onder de exploitatiekosten zijn de accountantshonoraria opgenomen. Onderstaande honoraria betreffen de werkzaamheden die bij de Rechtspraak en bij de in de consolidatie betrokken organen zijn uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe accountants zoals bedoeld in art. 1, lid 1 Wta (Wet toezicht accountantsorganisaties). De volgende bedragen zijn ten laste van het resultaat gebracht:

Accountantshonoraria (x € 1.000)	2013 EY	2013 Overig	2012
Controle van de jaarrekening	420	0	1.442
Andere controlewerkzaamheden	79	334	263
Fiscale advisering	0	2	1
Andere niet-controlediensten	270	864	17
Totaal	**769**	**1.200**	**1.723**

[16] Afschrijvingen materiële vaste activa

De afschrijvingskosten [zie ook 1] worden verminderd met de vrijval van de balanspost vooruitontvangen bedragen voor gemeenschappelijke activa van het Openbaar Ministerie.

Afschrijvingen (x € 1.000)	2013	2012
Totaal afschrijvingen [1]	22.207	22.957
-/- Vrijval correcties overig	340	111
-/- Vrijval vooruitontvangen bedragen OM	-1.134	-1.035
Afschrijvingskosten	**21.413**	**22.033**

[17] Rentelasten

Het betreft hier de rentelasten als gevolg van de door het Ministerie van Financiën verstrekte leningen ten behoeve van de aanschaf van materiële vaste activa.

[18] Gerechtskosten

Onder gerechtskosten worden verstaan de kosten die het gerecht maakt gedurende of als gevolg van de behandeling van een aan de rechter voorgelegde zaak. Deze gerealiseerde kosten worden volledig vergoed door het Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Den Haag, 2 april 2014

Voorzitter Raad voor de rechtspraak
Mr. F.C. Bakker

Lid Raad voor de rechtspraak
Drs. J.G. Pot

Raad voor de rechtspraak
Den Haag

Overige gegevens

Resultaatbestemming

In het Besluit financiering rechtspraak 2005 zijn specifieke afspraken op financieel gebied opgenomen. In deze afspraken is voor de bestemming van het exploitatiesaldo geregeld, in artikel 17 lid 5 en 6, dat het exploitatieresultaat van de rechtspraak wordt toegevoegd aan of in mindering gebracht op de exploitatiereserve van de rechtspraak. Tevens zijn er afspraken gemaakt over de samenstelling en maximale omvang van het duurzaam aan de rechtspraak verbonden vermogen. In overeenstemming met het bovenstaande wordt voorgesteld het exploitatieresultaat over 2013 ten gunste van de reserves te brengen. Dit voorstel is in de balans per 31 december 2013 verwerkt, en verklaard in de toelichting op de reserves.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de voorzitter en leden van de Raad voor de rechtspraak

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in hoofdstuk 5 van dit jaarverslag opgenomen jaarrekening van de Rechtspraak gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2013 en de winst- en verliesrekening over 2013, met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

De Raad voor de rechtspraak is op grond van artikel 104 van de Wet op de rechterlijke organisatie verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening, die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, in overeenstemming met de eisen voor financiële verslaggeving, zoals uiteengezet in de jaarrekening, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag. De Raad voor de rechtspraak is tevens verantwoordelijk voor de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties. Dit houdt in dat deze bedragen tot stand moeten zijn gekomen in overeenstemming met de begrotingswetten en met andere van toepassing zijnde wettelijke regelingen. De Raad voor de rechtspraak is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de financieel rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het, grond van artikel 104, vijfde lid van de Wet op de rechterlijke organisatie, geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol Ministerie van Justitie – Raad voor de rechtspraak. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van

materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Onze controle omvat tevens een toetsing op de financieel rechtmatige totstandkoming van baten en lasten en de balansmutaties.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening door de Raad voor de rechtspraak, en voor het getrouwe beeld daarvan, de financieel rechtmatige totstandkoming van baten en lasten en balansmutaties gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de Raad voor de rechtspraak. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door de Raad voor de rechtspraak gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van de Rechtspraak per 31 december 2013 en van het resultaat over 2013 in overeenstemming met de eisen voor financiële verslaggeving zoals uiteengezet in de jaarrekening.
Naar ons oordeel zijn de in de jaarrekening opgenomen baten en lasten alsmede de balansmutaties tot stand gekomen in overeenstemming met de begrotingswetten en met andere van toepassing zijnde wettelijke regelingen.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Tevens melden wij dat het jaarverslag van de Rechtspraak, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Den Haag, 13 mei 2014

Ernst & Young Accountants LLP
w.g. drs. M.E. van Kimmenade RA MGA